

ISSN 2079-4835

Міністерство освіти і науки України
Донецький національний університет економіки і торгівлі
імені Михайла Туган-Барановського

**ІНТЕЛЕКТ
ОСОБИСТІТЬ
ЦИВІЛІЗАЦІЯ**

*Тематичний збірник наукових праць
із соціально-філософських проблем*

**Виходить двічі на рік
Видається з 2003 року**

№ 2 (25) 2022

*Журнал внесено до міжнародних наукометричних баз
та інформаційно-аналітичних систем
Google Scholar, ResearchBib, Index Copernicus, CrossRef, Ulrich's Periodical
Directory, Elektronische Zeitschriften bibliothek, CiteFactor, Advanced Science Index*

**Кривий Ріг
ДонНУЕТ
2022**

Головний редактор — Остапенко С. А.

Заступник головного редактора — Удовіченко Г. М.

Відповідальний редактор серії — Акіндєєв Д. В.

Відповідальний секретар серії — Ревуцька С. К.

Редакційна колегія

Арістова Н. О., д-р пед. наук (Інститут педагогіки НАПН України); *Гаврілова Л. Г.*, д-р пед. наук (ДВНЗ Донбаський державний педагогічний університет); *Ковальчук В. І.*, д-р пед. наук (Глухівський національний педагогічний університет імені Олександра Довженка); *Малихін О. В.*, д-р пед. наук (Інститут педагогіки НАПН України); *Саяпіна С. А.*, д-р пед. наук (ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»); *Введенська Т. Ю.*, канд. філол. наук (НТУ «Дніпровська політехніка»); *Висоцька Т. М.*, канд. філ. наук (НТУ «Дніпровська політехніка»); *Луценко Л. О.*, канд. філол. наук (Криворізький державний педагогічний університет); *Остапенко С. А.*, канд. пед. наук (Донецький національний університет економіки і торгівлі імені Михайла Туган-Барановського); *Покулевська А. І.*, канд. філол. наук (Донецький національний університет економіки і торгівлі імені Михайла Туган-Барановського); *Романуха О. М.*, канд. істор. наук (Донецький національний університет економіки і торгівлі імені Михайла Туган-Барановського); *Топольник Я. В.*, канд. пед. наук (ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»); *Удовіченко Г. М.*, канд. пед. наук (Донецький національний університет економіки і торгівлі імені Михайла Туган-Барановського); *Щербакова Н. В.*, канд. філ. наук (Таврійський державний агротехнологічний університет); *Білялова Гульміра*, д-р філ. наук (Павлодарський державний університет імені С. Торайгірова, Казахстан); *Кураташвілі Альфред*, д-р екон., філ. і юрид. наук (Інститут економіки імені П. Гугушвілі Тбіліського державного університету імені Іване Джавахішвілі, Грузія).

*Журнал зареєстровано в Міністерстві юстиції України.
Реєстраційний номер КВ № 13180-2064 ПР від 25.07.2007 р.*

*Засновник та видавець Донецький національний університет економіки і торгівлі
імені Михайла Туган-Барановського, м. Кривий Ріг.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 4929 від 07.07.2015 р.*

*Журнал рекомендовано до друку вченою радою
Донецького національного університету економіки і торгівлі
імені Михайла Туган-Барановського,
протокол № 5 від 22.12.2022 р.*

Мова видання: українська, російська, англійська.

*Усі права захищені.
Передрук і переклади дозволяються лише з відома автора та редакції.*

*Адреса видавця та редакції:
50042, м. Кривий Ріг, вул. Курчатова, 13.
тел. (0564) 409-77-97, e-mail: intelekt@donnuet.edu.ua,
www.donnuet.edu.ua*

ISSN 2079-4835

**Mykhailo Tuhon-Baranovskyi Donetsk National
University of Economics and Trade**

**INTELLIGENCE
PERSONALITY
CIVILIZATION**

*Thematic collection of scientific works
in socio-philosophical issues*

**Issued 2 times a year
Published since 2003**

No 2 (25) 2022

*Journal is indexed in the international scientometrical bases and analytics systems
Google Scholar, ResearchBib, Index Copernicus, CrossRef, Ulrich's Periodical
Directory, Elektronische Zeitschriften bibliothek, CiteFactor, Advanced Science Index*

**Kryvyi Rih
DonNUET
2022**

Editor in chief — Ostapenko S. A.
Deputy editor in chief — Udovichenko H. M.
Executive editor of series — Akindiev D. V.
Executive secretary of series — Revutska S. K.

Editorial board

Aristova N. O., Grand PhD in Pedagogic sciences, Institute of Pedagogy of National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine; *Havrilova L. H.*, Grand PhD in Pedagogic sciences, Donbass State Pedagogical University; *Kovalchuk V. I.*, Grand PhD in Pedagogic sciences, Oleksandr Dovzhenko Hlukhiv National Pedagogical University; *Malykhin O. V.*, Grand PhD in Pedagogic sciences, Institute of Pedagogy of National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine; *Saiapina S. A.*, Grand PhD in Pedagogic sciences, Donbass State Pedagogical University; *Vvedenska T. Yu.*, PhD in Philology, National TU Dnipro Polytechnic; *Vysotska T. M.*, PhD in Philological sciences, National TU Dnipro Polytechnic; *Lutsenko L. O.*, PhD in Philological sciences, Kryvyi Rih State Pedagogical University; *Ostapenko S. A.*, PhD in Pedagogic sciences, Mykhailo Tuhan-Baranovskyi DonNUET; *Pokulevska A. I.*, PhD in Philological sciences, Mykhailo Tuhan-Baranovskyi DonNUET; *Romanukha O. M.*, PhD of Historical sciences, Mykhailo Tuhan-Baranovskyi DonNUET; *Topolnyk Ya. V.*, PhD in Pedagogy, Donbass State Pedagogical University; *Udovichenko H. M.*, PhD in Pedagogic sciences, Mykhailo Tuhan-Baranovskyi DonNUET; *Shcherbakova N. V.*, PhD in Philosophical sciences, Tavria State Agrotechnological University; *Gulmira Bilialova*, Grand PhD in Philosophical sciences, S. Toraihyrov Pavlodar State University, Kazakhstan; *Alfred Kuratashvili*, Grand PhD in Economics, Philosophy and Juridical Sciences, *P. Gugushvili* Institute of Economics of Ivane Javakhishvili Tbilisi State University, Georgia.

The journal is registered at Ministry of Justice of Ukraine. Registration number
KB No 13180-2064 of July 25, 2007.

*Founder and editor: Mykhailo Tuhan-Baranovskyi Donetsk National University
of Economics and Trade, Kryvyi Rih.*
Certificate of Publisher ДК No 4929 of July 7, 2015.

*The publication is approved by the resolution of Academic Council
of Mykhailo Tuhan-Baranovskyi Donetsk National University of Economics and Trade
(Protocol No 5 of 22.12.2022).*

Language of edition: Ukrainian, Russian, English.

*Reprinting and translations are allowed
only with consent of the author and editorial board*

Address of the editor and editorial office:
13, Kurchatova str., Kryvyi Rih, Ukraine, 50042
phone (0564) 409-77-97, e-mail: intelekt@donnuet.edu.ua,
www.donnuet.edu.ua

ФІЛОСОФСЬКЕ ОСМИСЛЕННЯ ПРОБЛЕМ ОСВІТИ

DOI : 10.33274/2079-4835-2022-25-2-5-15

УДК 004:(37.02:[005.336.2:338.48-051])(045)

Богатирьова Г. А.,
канд. пед. наук,
доцент

Донецький національний університет економіки
і торгівлі імені Михайла Туган-Барановського,
Кривий Ріг, Україна,
e-mail: bohatyryova@donnuet.edu.ua,
ORCID: 0000-0003-3790-4735

ВПЛИВ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ФАХІВЦЯ СФЕРИ ТУРИЗМУ

UDC 004:(37.02:[005.336.2:338.48-051])(045)

Bohatyryova G. A.,
PhD in Pedagogical sciences,
Associate Professor

Mykhailo Tuhun-Baranovskyi Donetsk National
University of Economics and Trade,
Kryvyi Rih, Ukraine,
e-mail: bohatyryova@donnuet.edu.ua
ORCID: 0000-0003-3790-4735

INFORMATION AND COMMUNICATION TECHNOLOGIES INFLUENCE ON THE TOURISM SPECIALIST'S PROFESSIONAL COMPETENCE FORMATION

***Мета.** Стаття присвячена дослідженню впливу інформаційно-комунікаційних технологій на формування професійної компетентності фахівців сфери туризму. Автор вивчає умови, за яких буде вирішена потреба туристського ринку у фахівцях, які володіють високим рівнем професійної компетентності, професійною мобільністю, здатністю адаптуватися до умов професійної діяльності завдяки та недостатньому використанню інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ).*

Обґрунтовується необхідність системного підходу до проблеми через розробку структурно-функціональної моделі процесу формування професійної компетентності фахівців сфери туризму.

***Методи.** Основними методами дослідження процесу формування професійної компетентності засобами інформаційно-комунікаційних технологій стали: абстрактно-логічний метод — при визначенні основних проблемних питань формування професійної компетентності; метод моделювання — при розробці структурно-функціональної моделі процесу формування професійної компетентності фахівців з туризму.*

***Результати.** У контексті дослідження визначено і уточнено зміст процесу формування професійної компетентності особистості. Уточнено поняття «професійна компетентність фахівців з туризму» як інтегративної якості, що включає в себе рівень оволодіння професійними знаннями, уміннями, навичками і розглядається як процес здійснення суб'єктом свідомого управління своєю діяльністю та поведінкою відповідно до загальнолюдських ціннісних орієнтацій. Наголошується на тому, що саме розвиток інформаційно-комунікаційних технологій сприяє модернізації сучасної системи туристичної освіти. Мова йде про дистанційну освіту, як систему передачі знань за допомогою різних засобів і технологій та формуванню умінь використання здобувачами необхідної інформації у практичній діяльності.*

Подано авторське визначення поняття «професійна компетентність фахівців з туризму», яке полягає у тому, що в умовах комп'ютерно орієнтованого інформаційно-комунікаційного середовища

Визначені структурні компоненти процесу формування професійної компетентності, його зміст, складові.

Автором розроблена структурно-функціональна модель процесу формування професійної компетентності фахівців з туризму. Визначені структурні компоненти моделі та їх зміст.

Ключові слова: професійна підготовка, професійна компетентність, фахівці сфери туризму, інформаційно-комунікаційні технології, структурно-функціональна модель формування професійної компетентності фахівців з туризму.

Постановка проблеми. Швидкий розвиток інформаційно-комунікаційних технологій радикально змінив динаміку та функціонування індустрії туризму. Вплив ІКТ на галузь туризму важко переоцінити, адже туристи все більше й більше використовують нові засоби для комунікації, задовольняючи свої потреби в інформації на всіх етапах споживання туристичних товарів (тобто до, під час і після покупки товару). Технологічні розробки й поширення Інтернету завдають помітного впливу на освітній процес: змінюються навчальні програми, навчальні матеріали та ін., які сприяють розвитку здатності до інтеграції знань, оволодінню способами роботи з інформацією. Саме тому, актуальним є пошук механізмів оптимальної інтеграції ІКТ у процес формування професійної компетентності фахівців сфери туризму, що дозволить створити надзвичайні переваги для туристичних організацій й усунути існуючу невідповідність.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питання формування професіоналізму фахівців туристської сфери є предметом досліджень у працях Л. Безкоровайної, А. Коломієць, М. Скопень, А. Татринцева, В. Федорченко та інших авторів.

Мета статті. Стаття присвячена дослідженню впливу інформаційно-комунікаційних технологій на формування професійної компетентності фахівців сфери туризму. Автор вивчає умови, за яких буде вирішена потреба туристського ринку у фахівцях, які володіють високим рівнем професійної компетентності, професійною мобільністю, здатністю адаптуватися до умов професійної діяльності завдяки та недостатньою використанню інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ).

Обґрунтовується необхідність системного підходу до проблеми через розробку структурно-функціональної моделі процесу формування професійної компетентності фахівців сфери туризму.

Для досягнення мети було використано комплекс теоретичних та емпіричних методів, за допомогою яких було визначено структуру професійної компетентності фахівців з туризму та умови її формування засобами інформаційно-комунікаційних технологій.

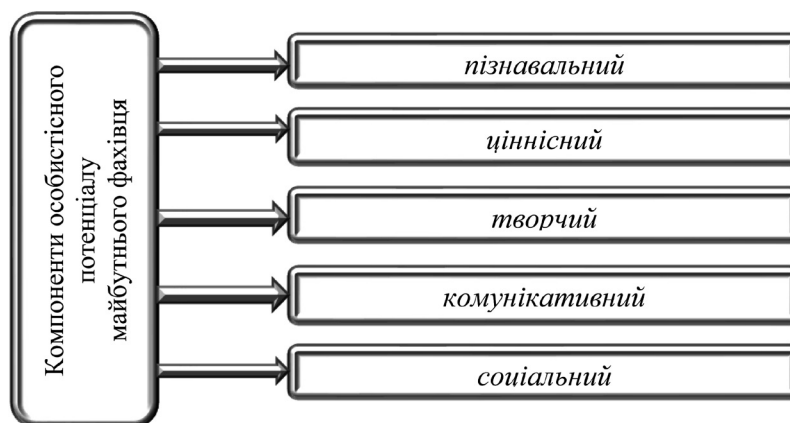
Виклад основного матеріалу дослідження. В основі концепції професійної компетентності лежить ідея виховання компетентного працівника, який не лише має необхідні знання, професіоналізм, але й уміє діяти адекватно у відповідних ситуаціях, застосовуючи ці знання, й бере на себе відповідальність за певну діяльність. В умовах конкуренції основними пріоритетами фахівця стосовно професійної компетентності з'являються вміння пристосовуватися до швидких змін і нових потреб ринку праці, бути освіченим щодо інформації, уміти її аналізувати, активно діяти, швидко приймати рішення й навчатися упродовж всього життя.

Особистість професійно-компетентного фахівця з туризму уявляє собою цілісність, в якій професійне й особистісне тісно пов'язані системою цінностей [1]. Априорі, будь-які професійні знання, які втіляться в майбутній практичній діяльності, повинні спочатку наповнитися ціннісним змістом, стати частиною внутрішніх переконань фахівця, складовою частиною його оціночних і понятійних категорій, установок, поведінкових стереотипів.

Професійна компетентність трактується, як інтегративна якість особистості, яка визначає здатність фахівця розв'язувати професійні проблеми та завдання, що виникають у реальних ситуаціях професійної діяльності з опорою на наявні та сформовані особистісні якості.

Основними компонентами особистісного потенціалу фахівця повинні бути: пізнавальний, ціннісний, творчий, комунікативний та соціальний (мотивація, самооцінка, система відношень, рис. 1) [14].

Рисунок 1 — Компоненти особистісного потенціалу майбутнього фахівця (складено автором на основі [14])

Туризм сьогодні — це глобальний комп'ютеризований бізнес, у якому беруть участь великі авіакомпанії, готелі та туристичні корпорації всього світу. Активне впровадження сучасних інформаційно-комунікаційних технологій у діяльність туристичних підприємств є необхідною умовою їх успішної роботи, адже точність, надійність, оперативність і висока швидкість обробки та передачі інформації визначає ефективність управлінських рішень у цій сфері (рис. 2).

Рисунок 2 — Послуги туристичних агентства (2015-2020 рр., складено автором на основі [12])

Туризм це сфера зростаючого застосування ІКТ. Система інформаційних технологій, що використовуються в туризмі, складається з комп'ютерної системи резервування, системи проведення телеконференцій, відеосистем, комп'ютерів, інформаційних систем управління, електронних інформаційних систем авіаліній, електронного пересилання грошей, телефонних мереж, рухливих засобів повідомлення і т. д. [9].

У практичній діяльності туристичних підприємств застосовуються різноманітні види інформаційних технологій, а саме:

- глобальні розподільчі системи;
- системи бронювання та резервування;
- електронні інформаційні системи;
- інформаційні системи менеджменту;
- мобільні системи зв'язку;
- послуги глобальної комп'ютерної мережі Інтернет.

Необхідність інтенсифікації обробки та обміну інформації у сфері туризму вимагає широкого впровадження інформаційно-комунікаційних технологій, які сприяють більш результативній, інтенсивній професійній діяльності фахівців, а також зменшенню трудомісткості процесів інформаційної діяльності.

Під комунікаційними технологіями розуміємо сукупність різноманітних технологічних інструментів і ресурсів, які використовуються для забезпечення процесу комунікації, створення, поширення, збереження та управління інформацією. Маємо на увазі комп'ютери, мережу Інтернет, мультимедіа, радіо та телекомунікації, а також телефонний та стільниковий зв'язки. Вміло застосувавши сучасні інформаційні та комунікаційні технології ми отримаємо «доступ до розвинених інформаційних ресурсів: баз даних і банків знань, навчальних та контролюючих систем, електронних бібліотек, електронної освіти (e-education)» [13].

Інтернет у цілому, електронне навчання зокрема, пропонує значні можливості гнучкості та пристосування до конкретних умов роботи в галузі туризму та готельному секторі. Саме тому, введення електронного навчання можна є важливим кроком щодо підготовки фахівців з туризму до критичного сприйняття, який вчить вирішувати проблеми й приймати негайні рішення, підвищувати їхню комп'ютерну та технологічну грамотність. Це є обов'язковою вимогою до висококваліфікованого фахівця сфери туризму.

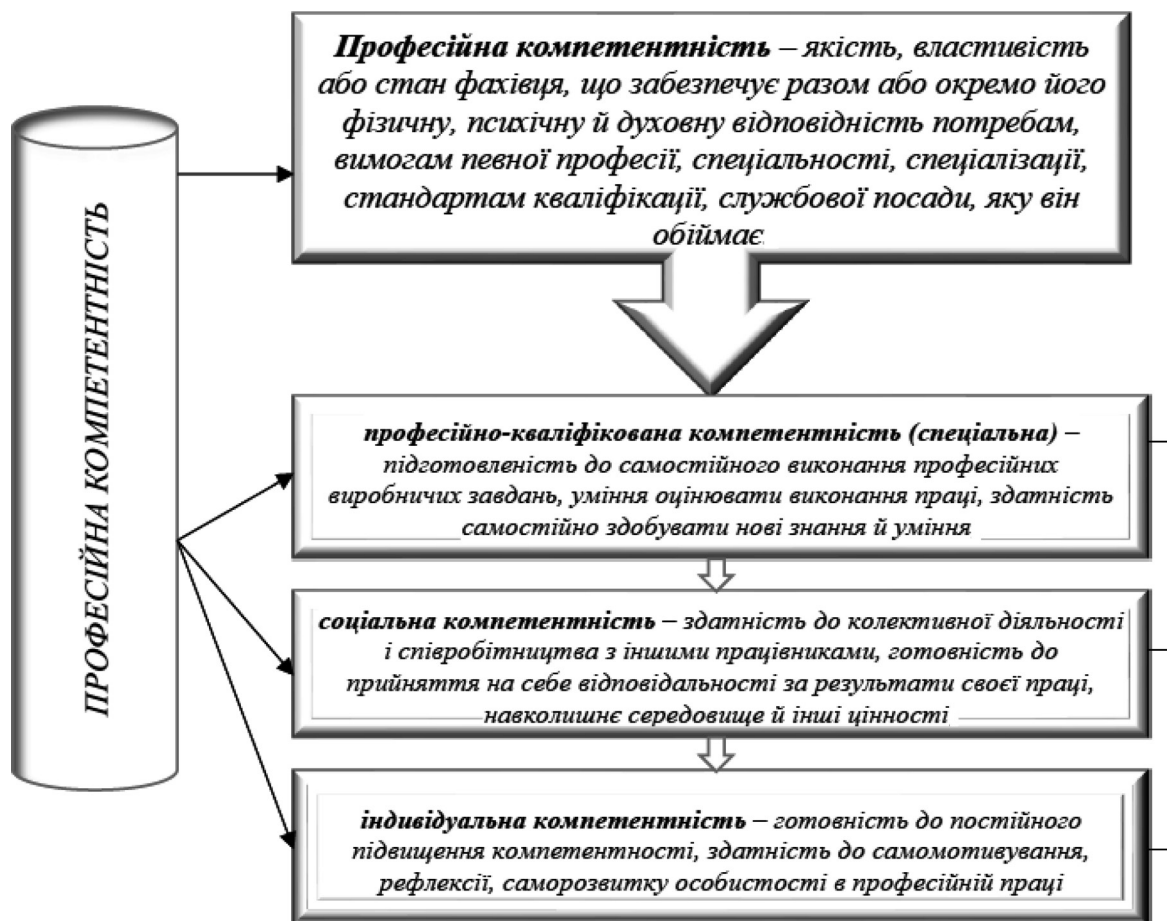
Однією з сучасних інформаційних технологій є Zoom, як платформа — сервіс для проведення відеоконференцій, онлайн-зустрічей і дистанційного навчання студентів та платформа електронного навчання Moodle.

Ми вважаємо, що сьогодні повинен бути реалізований цілеспрямований системний набір прийомів, засобів організації навчальної діяльності, що охоплює весь процес навчання від визначення мети до одержання результатів. Серед технологій, які використовуються у професійній підготовці фахівців з туризму (кредитно-модульна, традиційна, програмована) саме проектна технологія та основи знань з ІКТ, яка передбачає використання різноманітних методів, засобів навчання та інтегрування знань, умінь з різних галузей науки. ІКТ — це технології опрацювання інформації за допомогою комп'ютера та телекомунікаційних засобів. Впровадження ІКТ в навчальний процес стимулює інтерес до навчальної діяльності, сприяє формуванню логічного та творчого мислення, професійному та особистісному розвитку здобувачів й формуванню їх інформаційної культури.

Упровадження інформаційно-комунікаційних технологій сприяє забезпеченню навчання, виховання, професійної підготовки особистості, формуванню професійної

компетентності майбутніх фахівців в інформаційному суспільстві, розвитку їх інтелектуального творчого потенціалу, що залежить від рівня сформованості таких особистісних якостей, як мотивація, досягнення успіху, самооцінка та ін. (рис. 3).

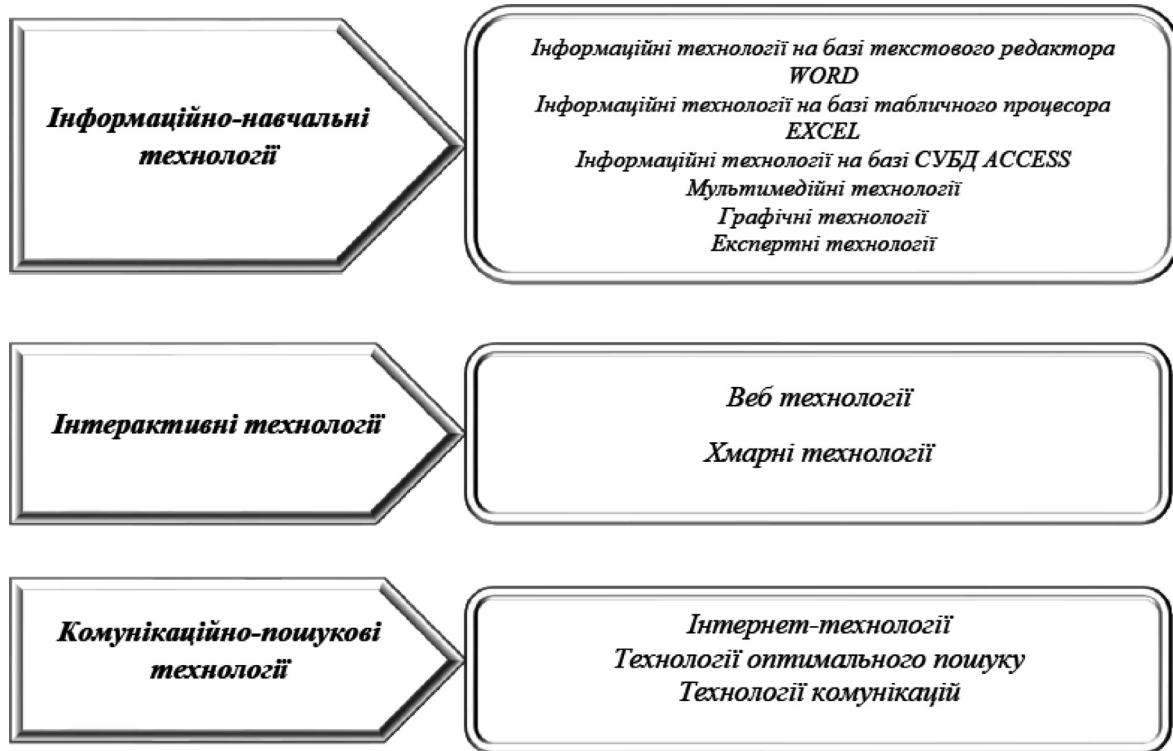
Рисунок 3 — Складові поняття «професійна компетентність»
(складено автором на основі [5])

Серед компетентностей фахівців з туризму варто назвати: здатність швидко та ефективно розв'язувати широке коло проблеми, які виникають під час професійної діяльності, шляхом практичного використання комунікаційних навичок, спеціалізованих знань та сучасних технологій; здатність здійснювати моніторинг, інтерпретувати, аналізувати та систематизувати туристичну інформацію, уміння презентувати туристичний інформаційний матеріал у відповідності до Стандарту (Наказ МОН України 04.10.2018 р. № 1068).

Застосування сучасних інформаційних технологій підвищує безпеку та якість туристичних послуг. Нині в туризмі використовують глобальні розподільчі системи (Global Distribution System), які забезпечують швидке і зручне бронювання квитків на транспорт, резервування місць у готелі, прокат автомобілів, обмін валют, замовлення квитків на спортивні та культурні заходи і т. д. Найбільшими глобальними розподільчими системами на міжнародному ринку туристичних послуг є AMADEUS, Worldspan, Galileo, Sabre [15].

Нами було уточнено поняття «професійної компетентності фахівців з туризму» як складне системне утворення, інтегративна якість особистості, яка передбачає сформованість умінь розв'язувати типові і нетипові професійні проблеми; уміння здійснювати діяльність творчого рівня, готовність до саморозвитку та самовдосконалення. Саме тому, важливою є проблема досягнення взаємозалежності

структурних елементів системи професійної підготовки фахівців з туризму, яка дозволяє виявляти гнучкість, варіативність рішень щодо виконання практичних завдань і яка виявляється також у поведінці, діяльності та вчинках. Сформованість цих якостей дозволить адекватно сприймати фахівцям вимоги та потреби сучасного споживача туристичних послуг (рис. 4).

Рисунок 4 — Складові інформаційно-комунікаційних технологій
(складено автором на основі [6])

Туристична сфера є інформаційно насиченою, тому для забезпечення якісного рівня її управління необхідно використовувати сучасні інформаційні технології. «Інформаційно-комунікаційні технології—це сукупність методів, виробничих процесів і програмно-технічних засобів, інтегрованих з метою збору, обробки, зберігання, поширення, відображення й використання інформації в інтересах її користувачів» [6]. Зауважимо, що електронне навчання є дещо ширшим, адже воно включає «залучення як інформаційно-комунікаційних технологій, так і мультимедійних технологій» [5].

Нами було визначено, що до складу ІКТ входять: технічні засоби (комп'ютери, мультимедійні проектори, сенсорні дошки та ін.); програмні засоби (системні, загального призначення, прикладне програмне забезпечення); засоби під'єднання до Інтернет; інформаційне наповнення (контент) та методичне забезпечення. В процесі професійної підготовки фахівців з туризму в процесі вивчення дисциплін відбувається наповнення інформаційно-комунікаційного середовища електронними науковими ресурсами. Оволодіння засобами ІКТ дозволяють використовувати різні способи роботи з інформацією. Наприклад для виконання проектних робіт здобувачі використовують програму MS Office PowerPoint. Використання універсальних програмних комплексів типу Power Point Microsoft Office дозволяє як оптимізувати загальний освітній процес, так і створювати якісні навчальні матеріали для реалізації конкретних навчальних завдань.

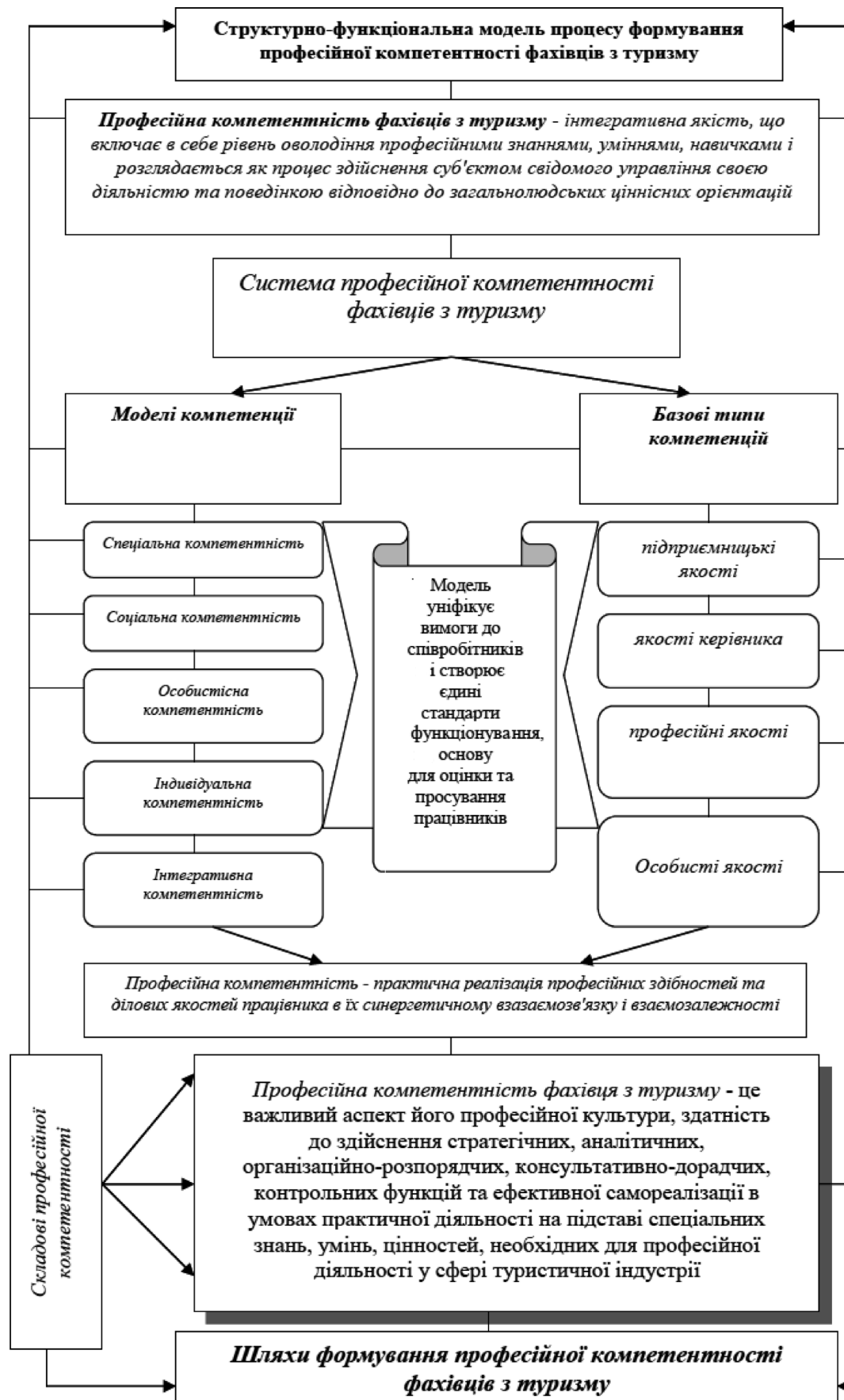
Нами була розроблена структурно-функціональна модель процесу формування професійної компетентності фахівців з туризму, яка уявляє собою цілісну систему

зі взаємопов'язаними компонентами, а саме: моделями компетенції (спеціальна, соціальна, особистісна, індивідуальна, інтегративна) та базовими типами компетенції (мова йде про формування підприємницьких якостей, професійних, особистісних та якостей керівника). Професійна компетентність представляє собою як практичну реалізацію професійних здібностей та ділових якостей фахівців, так і цілісне особистісне утворення, для якого характерна варіативність, гнучкість, готовність до постійного саморозвитку та самовдосконалення у сфері туризму (рис.5).

Висновки. Серед сучасних освітніх технологій у закладах вищої освіти особливе місце займають інформаційно-комунікаційні. Необхідність їх упровадження в освітній процес не викликає сумнівів, оскільки інформаційно-комунікаційні технології є одним із найважливіших засобів підвищення інтелектуального рівня особистості, якісного покращення підготовки майбутніх фахівців сфери туризму, здатних до інтеграції знань, розуміння й усвідомлення динамічного розвитку туристичної індустрії. Однією з умов успішного формування професійної компетентності фахівців туристичної галузі є створення умов для використання ІКТ в практичній професійній діяльності, розробка й реалізація механізмів їх оптимальної інтеграції в навчальний процес.

Список літератури

1. Безкоровайна Л. В. Теоретичні і методичні засади професійної підготовки майбутніх фахівців з туризмознавства у вищих навчальних закладах: дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.04 / Запорізький національний університет Міністерства освіти і науки України. Запоріжжя. 2018. 713 с.
2. Богатирьова Г. А., Ніколайчук О. А., Романуха О. М., Снігур К. В. Організація туристичної діяльності: методика та практика : навч. посіб. Кривий Ріг : ДонНУЕТ, 2020. 159 с.
3. Bohatyryova G., Varabanova V., & Udovichenko H. Training Bachelor of Tourism to the profession in terms of multicultural educational space. *Revista Romaneasca Pentru Educatie Multidimensionala*. No. 13(1). 2021. P. 154–161. <https://doi.org/10.18662/rrem/13.1/365>.
4. Кифяк В. Ф. Організація туристичної діяльності в Україні. Чернівці : Книги-XXI, 2003. 300 с.
5. Коломієць А. М., Черній Г. В. Електронне навчання як засіб підвищення якості підготовки фахівців сфери туризму. *Вісник ЛДУ БЖД. Сер. Педагогічні науки*. № 8. 2013. С. 263–267.
6. Копил О. А. Інформаційно-комунікаційні технології як засіб формування самоосвітньої компетентності в сфері професійної освіти. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Сер. Педагогічні науки: збірник*. 2012. Вип. 96. С. 105–108.
7. Офіційний сайт Всесвітньої ради з подорожей і туризму. World Travel and Tourism Council WTTC. URL: <http://www.wttc.org>
8. Погуда Н. В., Розметова О. Г. Сучасний стан туристичного ринку України. *Ефективна економіка*. 2018. Випуск 10. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/10_2018/59.pdf.
9. Скопень М. М. Комп'ютерні інформаційні технології в туризмі : навчальний посібник. К.: Кондор, 2005. 301 с.
10. Татаринцева А. С., Олійник О. М. Управління підприємствами туристичної сфери з використанням сучасних інформаційних технологій. *Вісник Запорізького національного університету*. 2011. Випуск 1 (9). С. 148–153. URL: https://web.znu.edu.ua/herald/issues/2011/eo_2011_1/2011_1/148-153.pdf.

Рисунок 5 — Структурно-функціональна модель процесу формування професійної компетентності фахівців з туризму (розроблено автором)

11. Чепелевська М. Використання засобів дистанційного навчання для підготовки фахівців. *Молодий вчений*. 2020. №12 (88). С. 78–83. <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2020-12-88-17>.
12. Туристичний барометр України. 2020. ГС «НТОУ», 2021. URL: <https://www.ntoukraine.org/assets/files/ntou-statistics-barometer-2020.pdf>.
13. Щука Г., Чорна Л. Ковальська Л. Підготовка фахівців галузі туризму в світлі нової парадигми вищої освіти. *Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України. Серія: педагогічні науки*. 2020. С. 455–467.
14. Федорченко В.К. Теоретичні та методичні засади підготовки фахівців для сфери туризму: дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.04 / Інститут педагогіки і психології професійної освіти АПН України. К., 2005. 512 с.
15. Baum T. *Managing Human Resources in the European Tourism and Hospitality Industry: A Strategic Approach*. UK: International Thomson Business Press, 1996. 281 p.
16. Loik G.B. Model of shaping professional competence of future tourism managers: its experimental verification and efficiency. *Приднестровский научный вестник*. 2013. № 6. С. 123–129.

References

1. Bezkorovaina, L. V. (2018). *Teoretychni i metodychni zasady profesiinoi pidhotovky maibutnikh fakhivtsiv z turyzmoznavstva u vyshchyykh navchalnykh zakladakh* [Theoretical and methodical bases of professional training of future specialists in tourism in higher educational institutions. Thesis PhD in Pedagogic sciences]. Zaporizhzhia, 713 p.
2. Bohatyrova, H. A., Nikolaichuk, O. A., Romanukha, O. M. & Snihur, K. V. (2020). *Orhanizatsiia turystychnoi diialnosti: metodyka ta praktyka* [Organization of tourist activities: methodology and practice]. Kryvyi Rih, DonNUET Publ., 159 p.
3. Bohatyrova, G., Barabanova, V., & Udovichenko, H. (2021). Training Bachelor of Tourism to the profession in terms of multicultural educational space. *Revista Romaneasca Pentru Educatie Multidimensionala*, no. 13(1), pp.154-161 <https://doi.org/10.18662/rrem/13.1/365>.
4. Kyfiak, V. F. (2003). *Orhanizatsiia turystychnoi diialnosti v Ukraini* [Organization of tourist activities in Ukraine]. Chernivtsi, Knyhy-XXI, 300 p.
5. Kolomiets, A. M., Chernii, H. V. (2013). *Elektronne navchannia yak zasib pidvyshchennia yakosti pidhotovky fakhivtsiv sfery turyzmu* [E-learning as a means of improving the quality of training of specialists in the field of tourism]. *Visnyk LDU BZhD. Seriya Pedagogichni nauky* [Bulletin of Lviv State University of Life Safety. Series “Pedagogical sciences”], no. 8, pp. 263–267.
6. Kopyl, O. A. (2012). *Informatsiino-komunikatsiini tekhnolohii yak zasib formuvannia samoosvitnoi kompetentnosti v sferi profesiinoi osvity* [Information and communication technologies as a means of forming self-educational competence in the field of professional education]. *Visnyk Chernihivskoho natsionalnoho pedagogichnoho universytetu. Seriya Pedagogichni nauky* [Bulletin of Chernihiv National Pedagogical University. Series “Pedagogical sciences”], vol. 96, pp. 105–108.
7. World Travel and Tourism Council WTTC. Available art: <<http://www.wttc.org>> [Accessed 23 January 2020].
8. Pohuda, N. V., Rozmetova, O. H. (2018). *Suchasnyi stan turystychnoho rynku Ukrainy* [The current state of the tourist market of Ukraine]. *Efektivna ekonomika* [Effective economy], issue 10. Available at: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/10_2018/59.pdf.
9. Skopen, M. M. (2005). *Kompiuterni informatsiini tekhnolohii v turyzmi* [Computer information technologies in tourism]. Kyiv, Kondor Publ., 301 p.

10. Tataryntseva, A. S., Oliinyk, O. M. (2011). *Upravlinnia pidpriemstvamy turystychnoi sfery z vykorystanniam suchasnykh informatsiinykh tekhnolohii* [Management of tourism enterprises using modern information technologies]. *Visnyk Zaporizkoho natsionalnoho universytetu* [Bulletin of Zaporizhzhia National University], issue 1 (9), pp. 148–153. Available at : https://web.znu.edu.ua/herald/issues/2011/eco_2011_1/2011_1/148-153.pdf.
11. Chepelevska, M. (2020). *Vykorystannia zasobiv dystantsiinoho navchannia dlia pidhotovky fakhivtsiv* [Use of distance learning tools for training specialists]. *Molodyi vchenyi* [Young scientist], no. 12 (88), pp. 78–83. Available at : <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2020-12-88-17>.
12. *Turystychnyi barometr Ukrainy* [Tourist barometer of Ukraine]. GS «NTOU», 2021. Available at : <https://www.ntoukraine.org/assets/files/ntou-statistics-barometer-2020.pdf>.
13. Shchuka, H., Chorna, L., Kovalska, L. (2020). *Pidhotovka fakhivtsiv haluzi turyzmu v svitli novoi paradyhmy vyshchoi osvity* [Training of tourism specialists in the light of the new paradigm of higher education]. *Zbirnyk naukovykh prats Natsionalnoi akademii Derzhavnoi prykordonnoi sluzhby Ukrainy, ser.: Pedagogichni Nauky* [Collection of scientific works of the National Academy of the State Border Guard Service of Ukraine. Series: pedagogical sciences], pp. 455–467.
14. Fedorchenko, V. K. (2005). *Teoretychni ta metodychni zasady pidhotovky fakhivtsiv dlia sfery turyzmu: dys. dokt. ped. nauk* [Theoretical and methodical bases of preparation of experts for sphere of tourism. Thesis PhD in Pedagogic sciences]. Kyiv, Institute of Pedagogy and Psychology of Professional Education of the Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine Publ., 512 p.
15. Baum, T. (1996). *Managing Human Resources in the European Tourism and Hospitality Industry: A Strategic Approach*. UK: International Thomson Business Press Publ., 281 p.
16. Loik, G. B. (2013). Model of shaping professional competence of future tourism managers: its experimental verification and efficiency. *Pridnestrovian Scientific Bulletin*, no. 6, pp. 123–129.

Дата надходження рукопису 12.11.2022

Objective. *The article is devoted to the study of the influence of information and communication technologies on the formation of professional competence of specialists in the field of tourism. The author studies the conditions under which the tourism market's need for specialists who possess a high level of professional competence, professional mobility, and the ability to adapt to the conditions of professional activity through the use of information and communication technologies (ICT) will be solved.*

The need for a systematic approach to the problem is substantiated through the development of a structural-functional model of the process of formation of professional competence of specialists in the field of tourism by means of information and communication technologies.

Methods. *The main research methods of the process of formation of professional competence by means of information and communication technologies are: the abstract-logical method for determining the main problematic issues of the formation of professional competence; modeling method for developing a structural-functional model of the process of formation of professional competence of tourism specialists by means of information and communication technologies.*

Results. *In the context of the research, the essence of the process of formation of the professional competence of the individual is defined and clarified. The concept of “profes-*

sional competence of tourism specialists” is clarified as an integrative quality, which comprises the level of mastering professional knowledge, abilities, skills and is considered as a process of the subject’s conscious management of his activities and behaviour in accordance with universal value orientations. It is emphasized that the development of information and communication technologies contributes to the modernization of the modern system of tourism education. It goes about distance education as a system of knowledge transfer with the help of various means and technologies and the formation of the students’ skills to use the necessary information in practical professional activities.

The author’s definition of the concept of “professional competence of tourism specialists” is presented, which consists in that in the conditions of a computer-oriented information and communication environment

Structural components of the process of formation of professional competence, its content, components are defined.

The author has developed a structural and functional model of the process of formation of professional competence of tourism specialists. The structural components of the model and their content are defined.

Key words: professional training, professional competence, specialists in the field of tourism, information and communication technologies, structural and functional model of tourism specialist’s professional competence formation.

DOI : 10.33274/2079-4835-2022-25-2-16-23

UDC: 378.147

Ostapenko S. A.,
PhD in Pedagogical sciences,
Associate Professor
Mykhailo Tuhan-Baranovskyi Donetsk National
University of Economics and Trade,
Kryvyi Rih, Ukraine,
e-mail: ostapenko@donnuet.edu.ua,
ORCID: 0000-0002-3915-4854

Udovichenko H. M.,
PhD in Pedagogical sciences,
Associate Professor
e-mail: udovichenko@donnuet.edu.ua ,
ORCID: 0000-0003-3731-0857

**SOCIAL AND INFORMATIONAL SATURATION AS A CONDITION
FOR THE EFFECTIVE ORGANIZATION OF FUTURE TRANSLATORS'
INDEPENDENT LEARNING ACTIVITY AND THE WAYS
OF ITS IMPLEMENTATION**

УДК 378.147

Остапенко С. А.,
канд. пед. наук,
доцент
Донецький національний університет економіки і
торгівлі імені Михайла Туган-Барановського,
м. Кривий Ріг, Україна,
e-mail: ostapenko@donnuet, edu.ua,
ORCID: 0000-0002-3915-4854

Удовіченко Г. М.,
канд. пед. наук,
доцент
e-mail: udovichenko@donnuet.edu.ua,
ORCID: 0000-0003-3731-0857

**СОЦІАЛЬНО-ІНФОРМАЦІЙНА НАСИЧЕНІСТЬ
ЯК УМОВА ЕФЕКТИВНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ
НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МАЙБУТНІХ ПЕРЕКЛАДАЧІВ
ТА ШЛЯХИ ЇЇ ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ**

Objective. *The objective of the article is to determine the specifics of informational saturation of students' independent learning activity to characterize the types and forms of work that contribute to the motivation of independent learning activity in the process of training translators.*

Methods. *The main scientific results are obtained by means of such methods as analysis and generalization of scientific and educational-methodical literature on didactic problems; system analysis; a combination of historical and logical methods in the study; isolation of subsystems of complex objects and their system analysis, integral approach to the study of pedagogical phenomena.*

Results. *The article considers the concept of social and informative saturation of the educational process, its impact on the effective organization of independent learning activities of students, the genesis of the use of new and information technologies in the learning process, describes the main forms and methods of training future translators. It is proved that in the process of mastering the disciplines by students in a higher educational institution it is necessary to form the independence of thinking, to promote the desire to discover new knowledge and the ways to master it. The role and place of modern information technologies in the process of individualization of independent learning activity of students of philological specialties are specified. It was found that in today's conditions, the effectiveness of higher education depends on the extent and nature of the use of information technologies, students' involvement in distance learning. The author emphasizes that independent learn-*

ing activity contributes to the formation of students' intellectual qualities necessary for a future specialist. Informational saturation, in turn, contributes to the social opportunities of learners, their media literacy, allows ensuring the emotional involvement of the student in the process of assimilation of information created by rapid active response and positive reinforcement. The introduction of such new methods as network technologies, tutoring methods, case methods provides independent learning activities for students of translation specialties in an interactive mode and thus motivates this type of activity.

Key words: *social and informational saturation, independent learning activity, latest technologies, professional competence.*

Introduction. In Ukrainian society the problem of quality of education, provision of quality educational services has been declared as a priority determinant of preserving the sovereignty of the state, and the establishment of real political, socio-economic independence.

In the modern world, education is becoming a universal tool for purposeful regulation of social processes, a priority of human life, one of the most effective means of forming new relationships and behavioral norms. In the context of the transformation of educational orientations, the most important function of education is not the knowledge transfer, but the development of human capacity for self-realization based on the choice of values, and senses of life that have social and personal significance. The main “eternal” values of higher education are human involvement in the world of culture, development of personal qualities, acquisition of professionally significant knowledge and skills, since modern globalization processes exacerbate the problem of human alienation in the rapidly growing individualization of the human community. Today, the average Ukrainian citizen has effectively lost control over a significant part of the social process, increasing uncertainty. The feeling of insecurity against uncontrolled changes, as well as the desire of a large part of the society to abandon long-term goals in order to obtain immediate results are the dominant ones. This state produces the disintegration of both social and individual life. As a result, the society and culture are deprived of a personal basis, the ground for the formation of a man as a person is destroyed.

The threat of depersonalization, alienation, loss of values indicate that education is able to preserve and reproduce the personal sense of the social processes, to perpetuate the individual against the background of the general. Of course, if this education is of high quality.

Traditionally, such characteristics of knowledge as completeness, breadth, universality, flexibility, and the ability to apply the knowledge acquired during training in professional activities have taken root in the public consciousness. At the present stage, the quality of higher education is of particular importance in connection with the entry of the Ukrainian education system into the European educational space.

One of the tasks of a modern higher education is to teach students to master knowledge on their own. Therefore, in the process of mastering the disciplines by students, it is necessary to form their independence of thinking, to promote the desire to discover new knowledge and ways to gain it. The formation of professional competence of the students will be effective with the support of their desire to learn on their own, master the best ways of learning and apply them in practice, encouraging cognitive and intellectual activity. Such encouragement is promoted by social and informational richness of self-directed educational activity.

Ukrainian didactician S. Honcharenko writes that in our society today everyone can feel the processes associated with increasing the flow of information and the use of modern information technology [2]. Analysis of scientific sources shows that the terms “informational society” and “informatization of the society” have recently occupied a prominent place in the pedagogical research of scientists in the United States, Britain, Canada and many countries of the European Community. Large-scale changes related to the emergence

and spread of multimedia and digital technologies have affected all spheres of life, and therefore must be controlled and directed in the interests of the society, in particular, in the interests of educational systems. In the informational society, the actual functions of knowledge are undergoing changes, to ensure the adequacy of which twelve goals are defined:

- freedom of knowledge, which includes the right to criticize knowledge, the right to develop and improve knowledge, the right to personal information protection, the right to disseminate open information;
- independence in the field of information handling;
- equality of opportunities in the knowledge development, preservation and dissemination;
- structural pluralism, which denies universal schemes and recognizes the right to functioning various structures that correspond to the nature of specific knowledge;
- creation of special “knowledge zones” for specific problems, within which new knowledge will be structured and old ones will be revised;
- responsibility for illegal use of information, as well as its use to the detriment of society, individuals;
- development of the infrastructure of criticism, necessary for approbation of new knowledge, revision of outdated ideas, positions, theories;
- real informational support of the needs of society, i.e. provision of information really needed to solve current problems of specific users;
- informational self-identification;
- functional division of labour in the field of knowledge, which involves the performance of certain functions related to the development, dissemination, processing, storage and presentation of information;
- decentralized organization of knowledge as a means of combating the monopolization of knowledge, which is dangerous in the information society;
- strategy of flexible complementary use of technical and non-technical solutions [4].

First of all, informational saturation characterizes the field of social development and is directly related to the field of education. As a result, the opposition of scientific, technical and humanitarian types of cultures has intensified to some extent, and the social and informational saturation allows to remove or sufficiently level this opposition. Classical humanitarian culture, in the content of which the professional image of students of philological specialties is formed, is designed to preserve and develop spiritual values, takes into account the technical conditionality of the social sphere, the fact that modern man has become a functional element of the technosphere. A. Sitsynskyi quite rightly notes that in our country the informatization of the society has led not only to the formation of types of people with different levels of computer skills, but also with different views on the place of computer technology in the society [5].

A large number of scientific studies and publications (O. Kukhtiak, O. Zhornova, A. Lytvyn, Ya. Vagramenko, A. Doroshkevych, E. Mashbits, I. Robert and others) are devoted to the problem of developing educational-methodical and informational support. However, a unanimous opinion on the structure, content, taking into account the specifics of the discipline, the specifics of the learning technologies use, the specifics of self-directed educational activity organization is not currently formed.

The **objective** of the article is to determine the specifics of informational saturation of students' independent learning activity to characterize the types and forms of work that contribute to the motivation of independent learning activity in the process of training translators.

Methods. The main scientific results are obtained by means of such methods as analysis and generalization of scientific and educational-methodical literature on didactic prob-

lems; system analysis; a combination of historical and logical methods in the study; isolation of subsystems of complex objects and their system analysis, integral approach to the study of pedagogical phenomena.

Results and Discussions. Instant access to a variety of information, the possibility of its active use, self-creation of a variety of study products, the introduction of computer technology in practical educational activities expand the social opportunities of learners. Educational systems are saturated with information products. Informational tools based on modern achievements are introduced in the educational institutions. The latest multimedia technologies (multimedia from the Latin *multium* — many and *media* — tools) — learning tools that contain in their structure different types of information — are used in the form of texts, audio, video, animation elements. Interactive didactic interaction is provided with the help of multimedia. Informational saturation is at the same time a consequence of the process of Ukrainian society informatization, the use of the latest means of production, processing, storage, dissemination of information in its various aspects. It is worth talking about the informative-educational interaction of teachers and students, which is carried out by means of modern information technologies, the involvement of modern computer technology and Internet capabilities.

Information technology actively influences the learning process, as it changes the scheme of knowledge transfer and teaching methods. At the same time, the introduction of information technology into the higher education system not only affects the already tested educational technologies, but also introduces new ones into the educational process. They are related to the use of computers and telecommunications, special equipment, software and hardware, information processing systems, the creation of new tools for learning and storing knowledge, which include electronic textbooks and multimedia; electronic libraries and archives, global and local educational networks; information retrieval and information reference systems, etc. Various models of information technology are currently being developed, and some of them are successfully applied in the structure of higher pedagogical education.

V. Bykov, one of the leading national experts in the field of computer technologies, writes that in the activities of educational institutions of all types and levels of accreditation, the problems of informatization should be given priority. In particular, a significant place should be occupied by the research related to the study of pedagogical conditions for the formation of computer-based learning environment, modeling its composition and structure, determining the place and role occupied and played by teaching aids and information technology. Pedagogical technologies, which are basically based on ICT, in particular, multimedia technologies, e-distance learning technologies, must find their further development. Computer-based learning tools should become the basic tools of educational activities in the study of the vast majority of subjects. The scientist emphasizes that along with traditional approaches, it is necessary to review and update the content of education and pedagogical technologies constantly, bring them to a state that would provide quality education, training, retraining and advanced training of teachers, teaching staff, management education staff for the effective implementation of innovative learning technologies based on information technology in the practice of education [1].

The newest opportunities open wide prospects for the organization of independent educational activities of another, higher level: consultations of teachers and students on-line, visualization of educational information through pre-prepared presentations, use of educational video and print information of network are the reality of the present.

Among the researchers and media educators who develop the innovative educational information technologies, we can name first of all G. Jacquinet, M. Liakhovytskyi, P. Stefanenko, Yu. Usov, M. Liakhovytskyi's practical recommendations concern the innovative

and technical training of future philologists, foreign language teachers. The scientists says that the formation of long-term knowledge and skills in a foreign language requires the unity of three image components (auditory, articulatory and visual), but the auditory component can be considered the dominant one [3].

A kind of didactic breakthrough in the use of audiovisual technology in the learning process was made by French researcher Genevieve Jacquinot, an author of many articles and books on media education. The book “Image et pedagogie” by the researcher became a classic of audiovisual education. For three decades, this work has been used by scientists for the purpose of didactic semiological analysis of educational, feature films, and television educational programs. According to Jacquinot’s recommendations, attention should be paid not to the content (not only to the content) of a particular film or program, but to the form given to the semantic fabric of the audiovisual work by expressive means, where didactic goals intersect with the form of artistic expression.

Estonian educator Yu. Usov, one of the “pioneers” of media education, expressed similar views in pedagogical journalism in the 1980s. His works (“In the World of Screen Arts”, “Fundamentals of Screen Culture” and others) written with skill and journalistic talent, combine the depth of scientific and pedagogical approach and conceptual confidence in the need for media education based on screen arts [6]. Unlike many other scholars who have worked and are working in the field of media education (L. Geichman, V. Kashkina, M. Liakhovytskyi), who believed that the main emphasis during classes with students should be on modern technical teaching aids, Yu. Usov emphasized that the main thing was the development of artistic perception, creative thinking and audiovisual literacy with the help of works of audiovisual arts. This opinion seems extremely valid in terms of professional training of future philologists. In his definition of audiovisual literacy, Yu. Usov approached the concepts of Western European, in particular, French educators, who emphasized the development of students’ critical thinking, independence of thinking, critical attitude to reality, development of all types of perception and media literacy. For a long time, the notion of media education as a system of using mass media for didactic purposes (press, television, computer technology, photography) has been underestimated and often simply ignored in Ukrainian educational realities. In recent years thanks to the works of L. Voloshina, S. Zhyla and other domestic scientists methodological principles for the use of audiovisual arts in university education have been developed, author’s educational plan, models based on the use of modern multimedia have been created. Thus, we have sufficient theoretical basis for the didactic condition of social and informational saturation of students’ independent learning activity.

In order to form the professional competence of students of translation specialties, it is necessary to organize independent learning in the form of interactive dialogue — a way of interaction of the subjects of the educational process with the help of computer technology and certain programs. In contrast to the dialogue, which involves pre-planned responses to text commands, interactive dialogue provides opportunities to implement the educational program in a freer form, thus providing a choice of answers, mode of operation.

Consultations, individual interactive interviews and indirect control over the course of individual independent work in interactive regime (French *Regime*, from Latin *Regimen* — control) — the mode of user interaction with the computer, in which each user’s request causes immediate action, response, messaging — take place in real time. After all, the founder of programmed learning B. Skinner noted that learning was qualitatively improved if the right response was reinforced, because reinforcement selectively directed behaviour to a pre-determined goal, and it would be more effective than control or punishment through negative mark [7]. It is the experiments of B. Skinner, R. Frager, D. Freidimen that have shown that people learn more easily and effectively if they are provided with an instant and accurate

connection to their success. Communication in this case really acquires personal, personalized features. The basis of distance learning are the following rules: the speed of learning increases if the learning material is presented in the form of discrete parts; the student must respond, the material is better remembered if the student is actively involved in the learning process. We can also add that the social-informational saturation of the educational process and independent learning activity allows ensuring the emotional involvement of students in the process of processing information created by rapid response and positive reinforcement. At the same time, positive emotions as a “catalyst” of intellectual activity are able to increase the efficiency of learning material both directly and remotely. The didactic condition of social and informational saturation allows combining modern technical tools with social and personal realities.

Distance independent learning activity based on the use of modern multimedia is a relatively new organizational form. It is based on the integration of the best traditional teaching methods, new information and communication technologies, and the principles of independent learning. Within this type of independent learning activity new methods and techniques are tested; the process of independent learning can take place anywhere and anytime, the only condition is the access to the Internet. Among such newest methods researchers allocate:

— case methods — a set of methods of independent distance learning, which are based on the application of sets (cases) of text, audiovisual and multimedia teaching materials for students’ independent study during the organization and implementation of tutoring;

— tutoring methods — providing thematic targeted assistance, patronage of students’ independent learning activity with the help of modern computer technology;

— network technologies and methods derived from them which are based on the operational use of materials from educational sites, instructional and teaching materials, etc.

Conclusions. Thus, independent learning activity contributes to the formation of students’ intellectual qualities necessary for a future specialist. Informational saturation, in turn, contributes to the social opportunities of learners, their media literacy, allows ensuring the emotional involvement of the student in the process of assimilation of information created by rapid active response and positive reinforcement. The introduction of such new methods as network technologies, tutoring methods, case methods provides independent learning activity for students of translation specialties in an interactive mode and thus motivates this type of activity.

Список літератури

1. Биков В. Ю. Сучасні завдання інформатизації освіти. *Інформаційні технології і засоби навчання*. №1 (15). 2010. URL: <https://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/article/view/25>.

2. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник. К. : Либідь, 1997. 374 с.

3. Ляховицкий М. В. Теория и практика применения технических средств в обучении иностранным языкам. К. : Вища школа, 1989. 255 с.

4. Садова В. В. Фундаменталізація змісту педагогічних дисциплін у підготовці майбутніх учителів початкової школи: теоретико-методологічні аспекти; монографія. Кривий Ріг : Вид. Р. А. Козлов, 2016. 392 с.

5. Сіцінський А. До проблеми структурування професійних знань в інформаційному суспільстві. *Педагогіка і психологія професійної освіти*. № 2. 2003. С. 40–47.

6. Усов Ю. Н. Методика использования киноискусства в идейно-эстетическом воспитании. Таллин, 1980. 112 с.

7. Skinner B. F. The Technology of Teaching. New York : Appleton-Century-Crofts, 1968. 271 p.

References

1. Bykov, V. Yu. (2010). *Sychasni zavdannia informatyzatsii osvity* [Modern tasks of education informatization]. *Informatsiini tekhnolohii i zasoby navchannia* [Information technologies and teaching tools], no. 1(15). Available at : <https://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/article/view/25>.

2. Honcharenko, S. U. (1997). *Ukrainskyi pedahohichnyi slovnyk* [Ukrainian pedagogical dictionary]. Kyiv, Lybid Publ., 374 p.

3. Liakhovytskyi, M. V. (1989). *Teoriya i praktika primeneniya tekhnicheskikh sredstv v obuchenii inostrannym yazykam* [Theory and practice of using technical means in teaching foreign languages]. Kyiv, Vyshcha shkola Publ., 255 p.

4. Sadova, V. V. (2016). *Fundamentalizatsiia zmistu pedahohichnykh dystsyplin u pidhotovtsi maibutnikh uchyteliv pochatkovoї shkoly: teoretyko-metodolohichni aspekty: monohrafiia* [Fundamentalization of the content of pedagogical disciplines in the training process of future primary school teachers: theoretical and methodological aspects: monograph]. Kryvyi Rih, R. A. Kozlov Publ., 392 p.

5. Sitsynskyi, A. (2003). *Do problem strukturuvannia profesiinykh znan v informatsi-inomu suspilstvi* [To the problem of structuring professional knowledge in the information society]. *Pedahohika i psykholohiia profesiinoї osvity* [Pedagogy and psychology of professional education], no. 2, pp. 40–47.

6. Usov, Yu. N. (1980). *Metodika ispolzovaniya kinoiskusstva v ideyno-esteticheskom vospitanii* [Methods of using cinematographic art in ideological and aesthetic education]. Tallinn, Ministerstvo prosveshcheniya Publ., 112 p.

7. Skinner, B. F. (1968). The Technology of Teaching. New York, Appleton-Century-Crofts Publ., 271 p.

Дата надходження рукопису 28.11.2022

Мета. Метою статті є визначення особливостей інформаційної насиченості самостійної навчальної діяльності студентів для характеристики видів і форм роботи, що сприяють мотивації самостійної навчальної діяльності в процесі підготовки перекладачів.

Методи. Основні наукові результати отримано за допомогою таких методів, як аналіз та узагальнення наукової та навчально-методичної літератури з дидактичних проблем; системний аналіз; поєднання історичного та логічного методів у дослідженні; виокремлення підсистем складних об'єктів та їх системний аналіз, інтегральний підхід до вивчення педагогічних явищ.

Результати. У статті розглянуто поняття соціально-інформативної насиченості, її вплив на ефективну організацію самостійної навчальної діяльності студентів, генезу застосування новітніх та інформаційних технологій у навчальному процесі, надано характеристику основних форм та методів роботи в процесі підготовки майбутніх перекладачів. Доведено, що в процесі опанування студентами навчальних дисциплін у вищому навчальному закладі освіти необхідно формувати самостійність мислення, сприяти прагненню відкривати нові знання і способи оволодіння ними. Конкретизовано роль і місце сучасних інформаційних технологій у процесі індивідуалізації самостійної навчальної діяльності студентів філологічних спеціальностей. З'ясовано, що в умовах сьогодення результативність навчання у вищому навчальному закладі залежить від міри й характеру застосування інформаційних технологій,

включеності студента в дистанційне навчання. Автори наголошують на тому, що самостійна навчальна діяльність сприяє формуванню у студентів інтелектуальних якостей, необхідних майбутньому спеціалістові. Інформативні ж насиченість в свою чергу сприяє розширенню соціальних можливостей тих, хто навчається, їх медіа грамотності, дозволяє забезпечити емоційне залучення студента до процесу засвоєння інформації, що створюється за рахунок оперативного активного реагування та позитивного підкріплення. Впровадження таких новітніх методів як мережеві технології, тьюторські методи, кейс-методи забезпечує здійснення самостійної навчальної діяльності студентів перекладацьких спеціальностей в інтерактивному режимі і тим самим мотивує цей вид діяльності.

Ключові слова: соціально-інформативна насиченість, самостійна навчальна діяльність, новітні технології, професійна компетентність.

СОЦІАЛЬНО-ФІЛОСОФСЬКІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ МОВНОГО ПРОСТОРУ

DOI : 10.33274/2079-4835-2022-25-2-24-31

УДК 811.111'42'38

Герасименко О. Ю., Донецький національний університет економіки і торгівлі
асистент імені Михайла Туган-Барановського,
м. Кривий Ріг, Україна,
e-mail: gerasimenko_ou@donnuet.edu.ua,
ORCID: 0000-0002-0539-1165

ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ СТРАТЕГІЇ НА ПІДВИЩЕННЯ ТА ЇЇ ОСНОВНИХ ТАКТИК У ПРОЦЕСІ ПЕРЕДВИБОРЧИХ ДЕБАТІВ Г. КЛІНТОН ТА Д. ТРАМПА

UDC 811.111'42'38

Herasymenko O. Yu., Mykhailo Tuhun-Baranovskyi Donetsk National University
Assistant Professor of Economics and Trade, Kryvyi Rih, Ukraine,
e-mail: gerasimenko_ou@donnuet.edu.ua,
ORCID: 0000-0002-0539-1165

IMPLEMENTATION OF THE PROMOTION STRATEGY AND ITS BASIC TACTICS IN THE PROCESS OF H. CLINTON AND D. TRUMP ELECTION DEBATES

***Мета статті** — аналіз ілюстративних матеріалів передвиборчих дебатів кандидатів на посаду президента Сполучених Штатів Америки Г. Клінтон та Д. Трампа задля вивчення тактичної реалізації стратегії на підвищення як одного з найефективніших та найактуальніших засобів маніпулятивного впливу політичного дискурсу.*

***Методи.** Основні наукові результати отримані з використанням комплексу загальнонаукових та спеціальних методів дослідження, а саме: аналіз відео- та аудіо-матеріалів передвиборчих дебатів, порівняння, синтез, систематизація та узагальнення наукової літератури.*

***Результати.** У політичній комунікації будь-яка стратегія націлена на перебування політичних поглядів адресата, на зміну його ставлення до тих чи інших фактів, людей та подій. Політичний дискурс не має виключно унікальних мовних стратегій, проте демонструє вибірковість у виборі лінгвістичних засобів залежно від їхньої ефективності в умовах тієї чи іншої комунікативної ситуації. У передвиборчій кампанії метою будь-якого кандидата є отримання підтримки виборців. Для цього використовується або стратегія вихваляння «свого» кандидата, або стратегія дискредитації в очах виборців інших кандидатів та партій та поглядів.*

Ілюстративним матеріалом дослідження стратегій маніпулятивного впливу обрано тексти передвиборчих промов претендентів на пост президента США — Гілларі Клінтон та Дональда Трампа. У нашому дослідженні ми використовуємо класифікацію стратегій і тактик маніпулятивного впливу, яка була запропонована О. Михальовою, оскільки ця класифікація найбільш повно описує увесь спектр застосованих політиками засобів мовного та мовленнєвого маніпулювання.

Окреслено, що обидва кандидати на посаду президента США використовують стратегію на підвищення, які реалізуються за допомогою відповідних тактик. Стратегія

на підвищення представлена такими тактиками, як аналіз — «плюс», презентації, самопрезентації, демонстрації професійного успіху, обіцянки й самовихваляння.

Ключові слова: стратегія, тактика, тактика на підвищення, маніпулятивний вплив, промова, дебати.

Постановка проблеми. Нині дослідження дискурсу є одним із найперспективніших напрямів лінгвістичної науки. Оскільки сфера політики є у житті кожної людини, вона грає ключову роль у житті суспільства. Політична ситуація у світі постійно змінюється, у зв'язку з цим зростає інтерес до політичної комунікації, як з боку звичайних громадян та ЗМІ, так і з боку вчених із різних галузей знання. Політизованість сучасного суспільства надає особливої ваги публічним виступам, проте політика завжди була не тільки способом комунікації та інформування населення, але й ефективним інструментом впливу. Проблемі вивчення політичного дискурсу в аспекті мовної маніпуляції присвячено значну кількість лінгвістичних робіт, оскільки саме в цій сфері людського спілкування особливо очевидним є вплив мови на життя суспільства. І саме політичний дискурс такої могутньої держави, як США, представлений, безсумнівно, помітними особистостями, є популярним предметом дослідження як серед лінгвістів, так і серед вчених суміжних областей.

Політичний дискурс загалом і передвиборчий, зокрема, окреслюються як особливий тип спілкування, для якого характерним є високий ступінь маніпулювання. Багато вчених та науковців пропонують свої трактування даного феномену, узагальнивши які, можна сформулювати наступне: під маніпуляцією розуміється психологічний вплив, спрямований на спонукання адресата до здійснення певних дій у вигляді прихованого структурування світу у його свідомості та шляхом впровадження у його психіку цілей, намірів, бажань та установок, що не збігаються з тими, які об'єкт впливу міг би сформулювати самостійно.

Відтак, у контексті передвиборчого політичного дискурсу основною метою є спонукання адресата (виборців) до здійснення «політично правильних» дій [2, с. 7]. Основні завдання передвиборчої агітації зводяться до привернення уваги електорату, пробудження інтересу до особистості політика та предмета дебатів, ініціювання бажання бачити кандидата на певній політичній посаді та бажання проголосувати за конкретну особу, партію чи політичне об'єднання.

У політичному дискурсі мовна поведінка є складним багатогранним явищем, що визначається комунікативними намірами промовця. Для досягнення головної мети політичної комунікації використовуються будь-які допустимі засоби, зокрема різні стратегії і тактики здійснення політичного дискурсу. У нашому дослідженні було вирішено дотримуватися класифікації стратегій і тактик маніпулятивного впливу, представленою дослідницею О. Михальновою, оскільки ця авторська класифікація найбільш повно описує увесь спектр застосованих політиками засобів мовного та мовленнєвого маніпулювання. У цій статті увагу акцентовано зокрема на стратегію підвищення та її основні тактики.

Метою статті є аналіз іноземної передвиборчої промови на прикладах передвиборчих дебатів, у яких були використані стратегії й тактики маніпулятивного впливу сучасного американського політичного дискурсу вищих державних осіб, зокрема Гіллари Клінтон й Дональда Трампа.

Аналіз останніх публікацій та досліджень. Політичний дискурс є відтворенням суспільного та політичного життя будь-якої країни. Більше того, він несе у собі культурні елементи та різноманітні цінності. Представники різних наук проявляють активний інтерес до вивчення політичного дискурсу та функціонування мови у

політичній сфері, адже такий аналіз представляє можливість окреслити актуальні для сучасного етапу суспільного життя концепти, розглянути стратегії й тактики спілкування та впливу на маси громадян тощо.

Основи теорії політичного дискурсу були закладені такими вченими та науковцями як Т. ван Дейк, П. Серіо, Р. Барт, Ю. Габермас та ін. Погляди стосовно підходів до визначення такого явища як «політичний дискурс» та класифікації мовних та мовленнєвих стратегій знаходять своє відображення у роботах М. Стаббса, Е. Шейгал, Н. Арутюнової, О. Михальнової та інших науковців.

Однак актуальним залишається питання дослідження передвиборчого дискурсу як особливого різновиду політичного дискурсу.

Виклад основного матеріалу дослідження. Як вже зазначалося раніше, у контексті передвиборчого політичного дискурсу основною метою є спонукання адресата (виборців) до здійснення «політично правильних» дій. Виходячи з основних завдань перевибірчої агітації, які ми перераховували вище, можна сформулювати такі функції передвиборчого дискурсу:

1. Функція, що впливає, допомагає чинити емоційний тиск на виборців, апелювавши до почуттів і торкнувшись їхньої системи цінностей, переконати віддати голос за того чи іншого кандидата;

2. Інспіративна функція призначена для наснаги, морального піднесення виборців шляхом вихваляння традиційних цінностей нації;

3. Агітаційно-пропагандистська функція сприяє поширенню ідеології та впровадження у свідомість потенційних виборців ідей тієї чи іншої партії або кандидата;

4. Інформаційна функція полягає у наданні відомостей про кандидата, що балотувався, і створення у виборців стійкого знання про нього [2, с. 11].

Політичний дискурс характеризується високим ступенем маніпулювання, при цьому мають враховуватися як лінгвістичні, і екстралінгвістичні чинники, у зв'язку з чим застосовуються різні інструменти впливу на аудиторію. У передвиборчому дискурсі маніпулятивність набуває особливої значущості та характеризується ретельним підбором фактів, висвітленням певних подій, конструюванням образу та формуванням стереотипу, привнесенням у модель світу адресата нових знань, думок та установок [1, с. 16]. Все це здійснюється із застосуванням різного роду стратегій і тактик, які будуть описані нижче. Більше того, вплив можна вважати успішним лише в тому випадку, якщо адресант добре розуміє психологію аудиторії та враховує її, оскільки мистецтво виступу має глибоко психологічний та соціальний характер.

Розглянемо відмінні риси передвиборчого дискурсу. Передвиборчий дискурс дуже схожий з ширшим — політичним, має всі його ознаки і виконує всі характерні для нього функції, однак існує низка значних особливостей, що дозволяють виділяти його як самостійний дискурс:

— передвиборчий дискурс відноситься до строго визначеної комунікативної ситуації та має чіткі тимчасові обмеження, які називаються агітаційним періодом та регламентовані законом. Саме це визначає специфіку передвиборчого дискурсу та позбавляє його сенсу поза встановленими часовими рамками [3, с. 25];

— для передвиборчого дискурсу основними концептами також є «влада» та «політик», але при цьому центр тяжкості концепту «влада» зміщується на таку його складову, як «боротьба за владу» [4, с. 185];

— ще одна важлива особливість передвиборчого дискурсу — тематична детермінованість. У рамках передвиборчого дискурсу кількість та зміст виступів неминуче сконцентровано на діяльності безпосередніх учасників передвиборчої кампанії — кандидатів чи політичних об'єднань [3, с. 28].

У політичному дискурсі мовна поведінка є складним багатограним явищем, що визначається комунікативними намірами промовця. Для досягнення головної мети політичної комунікації використовуються будь-які допустимі засоби, зокрема різні стратегії і тактики здійснення політичного дискурсу. У цілому, комунікативна стратегія і комунікативна тактика — це планування мовної діяльності, відбір принципів, методів і прийомів, покликаних забезпечити досягнення успіху. Під стратегією розуміється план реалізації комунікативних завдань, необхідний для ефективного досягнення мети адресанта, що враховує фактори та умови, в яких протікає акт комунікації, і які зумовлюють структуру тексту.

Стратегія на підвищення характеризується бажанням мовця репрезентувати себе у вигідному світлі, збільшити свою значимість в очах електорату. Вона реалізується за допомогою відповідних тактик. Першою є тактика аналіз — «плюс».

Тактика аналіз — «плюс» передбачає такий опис ситуації, що імпліцитно виражає позитивне ставлення до ситуації, про яку йде мова:

(1) DONALD TRUMP: *We're going to make America safe again. We're going to make America great again, but we're going to make America safe again. And we're going to make America wealthy again, because if you don't do that, it just – it sounds harsh to say, but we have to build up the wealth of our nation.*

Дуже цікавим виявився аналіз промови Д. Трампа щодо Г. Клінтон після перемоги на виборах:

(2) DONALD TRUMP: *I've just received a call from Secretary Clinton... She congratulated us — it's about us — on our victory, and I congratulated her and her family on a very, very hard-fought campaign. I mean, she — she fought very hard... Hillary has worked very long and very hard over a long period of time, and we owe her a major debt of gratitude for her service to our country.*

Як видно з наведеного прикладу, спочатку він звертається до опонента офіційно, за посадою, що можна трактувати як визнання її посади та державного статусу. Але майже відразу ж він згадує Клінтон у третій особі однини, що можна розцінювати як спробу урівняти статус обох, адже він став обраним президентом, і може вважати державного секретаря за підлеглого. Використання цієї тактики (*she...Hillary*) надає можливості мінімізувати негативний ефект від використання третьої особи однини, з одного боку, та визнати її заслуги перед країною.

Наступними тактиками, які можна віднести до стратегії на підвищення є тактика презентації й тактика самопрезентації. Текстовий рівень комунікативної стратегії самопрезентації суб'єкта в політичній промові утворюють сукупності мовних і мовленнєвих тактик, що їх використовує промовець з метою впливу на аудиторію [1, с. 3-5]. Ця тактика полягає у виставленні будь-якої особи або самого себе в позитивному світлі. Вона реалізується при використанні лексичних одиниць з позитивною конотацією, максимально презентуючи позитивні якості об'єкта або свої. Іншими словами, так звана «самоподача» як спосіб продемонструвати особисті якості. Тут можна виокремити наступні тактики: демонстрація професійного успіху, обіцянки й самовихваляння. Ці тактики виражаються лексемами, семантика яких дає можливість описати спікера як людину з набором певних позитивних якостей. До їх числа ми можемо віднести такі лексеми як: прикметники — *experienced* (досвідчений у справах), *good* (гідний), *successful* (успішний), *strong* (сильний), *optimistic* (оптимістичний); а також дієслова *to win* (перемагати), *to lead* (бути лідером й вести за собою). Дуже часто використовуються прикметники в порівняльних й найвищих ступенях: *more experienced* (більш досвідчений), *better* (кращий), *safer* (надійніший) або *the safest* (більш надійний), *the strongest* (найсильніший).

Кожен президент США закладав у менталітет електорату імідж Америки як «супердержави», і кожен новий кандидат на президенство продовжує таку традицію, зміцнюючи її у своїх промовах тактиками заспокоєння американського народу – боротьбою з тероризмом та різними зовнішніми загрозами (безпека), сподіванням на світле майбутнє (охорона здоров'я, медицина, соціальна політика), економікою та особливою для Г. Клінтон тактикою ролі та місця жінки у суспільстві:

(3) HILLARY CLINTON: *There cannot be true democracy unless women's voices are heard. There cannot be true democracy unless women are given the opportunity to take responsibility for their own lives.*

Порівнюючи використання лінгвістичних засобів, застосування тактики самопрезентації промов Д. Трампа та Г. Клінтон, необхідно зазначити, що Клінтон використовує багато словосполучень та виразів на позначення свободи, рівності, та захисту прав населення. Так, лише у промові на висунення своєї кандидатури у президенти Клінтон використовує слово *freedom* двічі, а слово *rights* – дев'ять разів, слово ж *American* використовується 34 рази, наголошуючи на важливості кожної думки усіх громадян:

(4) HILLARY CLINTON: *We Americans may differ, bicker, stumble, and fall; but we are at our best when we pick each other up, when we have each other's back.*

Невід'ємним елементом тактики самовихваляння є використання особового займенника *I*:

(5) HILLARY CLINTON: *As Your Senator, I fought against racial profiling and the disparity in sentencing between crack and powder cocaine;*

(6) HILLARY CLINTON: *Unlike him [DONALD TRUMP], I have some experience with the tough calls and the hard work of statecraft. I wrestled with the Chinese over a climate deal in Copenhagen, brokered a ceasefire between Israel and Hamas, negotiated the reduction of nuclear weapons with Russia, twisted arms to bring the world together in global sanctions against Iran...*

Як бачимо, тут займенник *I* також супроводжується такими лексемами як: *tough* (складний), *to fight* (боротися), *wrestle* (вести боротьбу), *broker* (організовувати), *twisted arms* (викручувати руки), що спрямовані на створення образу сильного, досвідченого й успішного політика, який володіє набором певних позитивних якостей, силою вести боротьбу, — іншими словами, створити образ сильного потенційного правителя, навіть не зважаючи на той факт, що Клінтон — жінка.

Останній приклад також представляє собою поєднання із ще одною тактикою — тактикою демонстрації професійного успіху. Гіллари Клінтон демонструє свої професійні досягнення у галузі міжнародної і внутрішньої політики й підкреслює свої професійні управлінські й дипломатичні здатності.

На відміну від Трампа, Клінтон у своїй промові використовує переважно особовий займенник *we*, що уособлює єдність кандидата та її електорат, підкреслюючи той факт, що для Клінтон кожен голос та думка є важливими. Таким чином, вона використовує тактику мотивації людей:

(7) HILLARY CLINTON: *We don't hide from change, we harness it.*

Звідси випливає, що, використовуючи тактику самопрезентації, промовець робить основну ставку на почуття захоплення і навіть благоговіння. Так, обидва кандидати справляють враження впевненого та компетентного лідера, який приведе народ до світлого майбутнього. Дональд Трамп використовує тактику самореклами, оскільки його метою є не показати негативні якості свого опонента, а наголосити на своїх позитивних сторонах, довести, що саме він володіє усіма необхідними для лідера характеристиками. Для того, щоб подати себе у як найвигіднішому світлі та ство-

рити собі в очах цільової аудиторії позитивний імідж, Д. Трамп вдається до тактики протиставлення себе опоненту, однак прямо не називає його, що є знаком прагнення бути політкоректним, а такий прийом схвально сприймається слухачами:

(8) DONALD TRUMP: *Before I talk about that new government, let me say something about the one that has just passed.*

Тактика відведення критики має на меті приведення доводів й аргументів задля виправдання вчинків, які можуть негативно відобразитися на ході виборчої кампанії:

(9) DONALD TRUMP: *Well, first of all, those stories have been largely debunked. Those people – I don't know those people. I have a feeling how they came. I believe it was her campaign [CLINTON] that did it. Just like if you look at what came out today on the clips where I was wondering what happened with my rally in Chicago and other rallies where we had such violence? She's the one and Obama that caused the violence. They hired people – they paid them \$1,500, and they're on tape saying be violent, cause fights, do bad things. I would say the only way – because those stories are all totally false, I have to say that. And I didn't even apologize to my wife, who's sitting right here, because I didn't do anything. I didn't know any of these – I didn't see these women. These women — the woman on the plane, the – I think they want either fame or her campaign did it. And I think it's her campaign. Because what I saw what they did, which is a criminal act, by the way, where they're telling people to go out and start fist-fights and start violence. And I'll tell you what, in particular in Chicago, people were hurt and people could have been killed in that riot. And that was now all on tape, started by her. I believe, Chris, that she got these people to step forward. If it wasn't, they get their 10 minutes of fame. But they were all totally – it was all fiction. It was lies, and it was fiction.*

У цьому прикладі бачимо, як Д. Трамп, звинувачуючи Клінтон й Обаму, повністю виправдовує себе, свої вчинки. В очах аудиторії він постає як порядна, справедлива людина з безсуперечливою репутацією.

Висновки. Отже, можна відзначити наступне: аналіз тактик, за рахунок яких реалізується стратегія на підвищення, продемонстрував активне вживання кандидатами тактики презентації та самопрезентації, оскільки вона максимально допомагає окреслити свої позитивні якості перед виборцями. Г. Клінтон та Д. Трамп не залишали осторонь й тактику самореклами, самовихваляння, тактику відведення критики, тактику аналіз — «плюс». Усі вживані тактики спрямовані на створення позитивного іміджу кандидата на посаду президента Сполучених Штатів Америки, на перебудовування політичних поглядів адресата, на зміну його ставлення до фактів, людей та подій.

Подальші перспективи дослідження пов'язані з детальним описом стратегій і тактик маніпулятивного впливу в розмаїтті інших жанрів, що формують політичний дискурс інтерв'ю, та вивченні маніпуляційної практики в компаративному аспекті.

Список літератури

1. Дмитрук О. В. Маніпулятивні стратегії в сучасній англійській комунікації (на матеріалі текстів друкованих та інтернет-видань) : автореф. дис. ... канд. філол. наук. Київ, 2006. 21 с.
2. Юшковець І. А. Комунікативні стратегії і тактики в політичному дискурсі канцлерів ФРН (на матеріалі урядових заяв і політичних виступів): автореф ... дис. канд. філол. наук. Донецьк, 2008. 20 с.
3. Harris Z. Discourse Analysis. Linguistic Society of America. 1952. 30 p.
4. Levy D. Communicative goals and strategies: between discourse and syntax. *Syntax and Semantics*, no. 12. 1979. pp. 183–210.

5. Donald Trump Speech. URL: <http://time.com/3923128/donald-trump-announcement-speech>.
6. Hillary Clinton Speech. URL: <http://time.com/3920332/transcript-full-text-hillary-clintoncampaign-launch>.
7. Election. Hillary Clinton. URL: <http://lingualeo.com/ru/jungle/president-elect-hillary-clinton-speech-election-night-2016-493288#/page/1>.
8. Speech. Full Transcript. URL: <http://news.sky.com/story/donald-trumps-election-victory-speech-full-transcript-10651128>.
9. Final Trump and Clinton's Debates. URL: <https://hillaryspeeches.com/category/debates>.

References

1. Dmytruk, O. V. (2006). *Manipulativni stratehii v suchasni anglomovniy komunikatsii* [Manipulative strategies in modern English communication. Abstract of thesis PhD in Pedagogic sciences]. Kyiv, 21 p.
2. Yushkovets, I. A. (2008). *Komunikativni stratehii i taktyky v politychnomu dyskursi kantsleriv FRN* [Communicative strategies and tactics in the political discourse of the chancellors of the West Germany. Abstract of thesis PhD in Pedagogic sciences]. Donetsk, 20 p.
3. Harris, Z. (1952). *Discourse Analysis*. Linguistic Society of America. 30 p.
4. Levy, D. (1979). Communicative goals and strategies: between discourse and syntax. *Syntax and Semantics*, no. 12, pp. 183–210.
5. Donald Trump Speech. Available at: <http://time.com/3923128/donald-trump-announcement-speech>.
6. Hillary Clinton Speech. Available at: <http://time.com/3920332/transcript-full-text-hillary-clintoncampaign-launch>.
7. Election. Hillary Clinton. Available at: <http://lingualeo.com/ru/jungle/president-elect-hillary-clinton-speech-election-night-2016-493288#/page/1>.
8. Speech. Full Transcript. Available at: <http://news.sky.com/story/donald-trumps-election-victory-speech-full-transcript-10651128>.
9. Final Trump and Clinton's Debates. Available at: <https://hillaryspeeches.com/category/debates>.

Дата надходження рукопису 28.11.2022

Objective. *The objective of the present article is an analysis of illustrative materials of the leading debates of candidates for the post of the President of the United States of America H. Clinton and D. Trump for the purpose of tactful implementation of the strategy for promotion as one of the most effective and most actual benefits of the manipulative discourse field.*

Methods. *The main scientific results are obtained applying a set of general and special research methods, namely: analysis of video and audio materials of election debates, comparison, synthesis, systematization and generalization of scientific literature.*

Results. *In political communication, any strategy is aimed at restructuring the political views of the addressee, at changing his attitude to certain facts, people and events. Political discourse does not have exclusively unique language strategies, but it demonstrates selectivity in the choice of linguistic means depending on their effectiveness in the conditions of a particular communicative situation. In an election campaign, the goal of any candidate is to gain the support of voters. For this, either the strategy of praising "their" candidate or the strategy of discrediting other candidates and parties and views in the eyes of voters is used.*

Texts of pre-election speeches of US presidential candidates Hillary Clinton and Donald Trump are chosen as illustrative material for the study of strategies of manipulative

influence. In our research, we use the classification of strategies and tactics of manipulative influence, which is proposed by O. Mykhaliyova, because this classification most fully describes the entire range of language and speech manipulation tools applied by politicians.

It is outlined that both candidates for the position of the President of the United States use strategies for promotion, which are implemented with the help of appropriate tactics. The promotion strategy is represented by such tactics as analysis-“plus”, presentation, self-presentation, demonstration of professional success, promises and self-praise.

Key words: *strategy, tactics, promotional tactics, manipulative influence, speech, debate.*

DOI : 10.33274/2079-4835-2022-25-2-31-40

UDC 811.111'255.4

**Dmytruk L. A.,
Grand PhD
in Pedagogical sciences,
Associate Professor**

Mykhailo Tuhan-Baranovskyi Donetsk National
University of Economics and Trade named, Kryvyi
Rih, Ukraine, e-mail: dmytruk_la@donnuet.edu.ua,
ORCID: 0000-0003-1850-5130

**Ostapenko S. A.,
PhD in Pedagogical sciences,
Associate Professor**

e-mail: ostapenko@donnuet.edu.ua
ORCID: 0000-0002-3915-4854

DRAMATICS TRANSLATION: LEXICO-SEMANTIC ASPECT

УДК 811.111'255.4

**Дмитрук Л. А.,
д-р пед. наук,
доцент**

Донецький національний університет економіки
і торгівлі імені Михайла Туган-Барановського,
м. Кривий Ріг, Україна,
e-mail: dmytruk_la@donnuet.edu.ua
ORCID: 0000-0003-1850-5130

**Остапенко С. А.,
канд. пед. наук,
доцент**

e-mail: ostapenko@donnuet.edu.ua
ORCID: 0000-0002-3915-4854

ПЕРЕКЛАД ДРАМАТИЧНОГО ТВОРУ: ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНИЙ АСПЕКТ

Objective. *The objective of the article is to determine the specifics of the translation of dramatics, to identify and clarify the justification of the lexical-semantic transformations application in the process of translating B. Shaw's play "Pygmalion" into Ukrainian, performed by O. Mokrovolskyi.*

Methods. *The main scientific results are obtained using such general scientific and special research methods as the analysis and generalization of scientific literature on the problems of drama translation and the application of translation transformations; theoretical generalization, analysis and synthesis; an integral approach to the study of linguistic phenomena; comparative, descriptive and analytical methods.*

The results. *The article examines dramatics genre features and characteristic aspects of their translation. Based on a comparative analysis, the authors examine the problem of*

applying lexical-semantic transformations in the process of translating J. Bernard Shaw's drama "Pygmalion" and determine their integrity and appropriateness.

Transformation is the basis of most translation techniques, which involve changing the formal (lexical or grammatical transformations) or semantic (semantic transformations) components of the source text while preserving the information intended for rendering.

In the process of translating the drama "Pygmalion", O. Mokrovolskyi applies all types of lexical-semantic transformation: synonymous substitution, calque, descriptive translation, contextual substitution, transcoding, antonymous translation, compression, decompression, permutation, transposition, concretization of meaning and generalization of meaning. Synonymous and contextual substitutions are used more often, calque is less often. Summarizing the analysis, we can conclude that in most cases the atr justified.

It is established that in the process of translation, lexical-semantic transformations play an important role, which give the text dynamics, enhance expressiveness, and serve to strengthen the figurative and expressive functions of the language (especially when translating dramatics, where elements of all literary styles are used). In the process of translation it is important to convey not only the content but also the style and mood with which the work was created. For this, stylistic transformations are used in combination with lexical-semantic transformations.

Key words: *context, dramatics, semantic means, translation, transformation.*

Introduction. The issue of the theory and practice of translation of dramatic works is covered quite actively in foreign translation studies nowadays: V. Aaltonen, S. Bassnett, E. Nicolarea, P. Pavis, etc. In Ukraine, the drama translation school is still in a formative stage. Linguists such as N. Bidnenko, V. Hrytsiutenko, M. Donskyi, V. Koptilov, H. Kochur, I. Lievyi, V. Mizetska, and M. Novikova made the most significant contribution to the development of domestic translation practice for the theater.

Today, in Ukrainian translation studies, there is no basic theory of translation of dramatic works that would provide a comprehensive justification for the specifics of this type of translation. Modern linguists consider the translation of dramatic works from different aspects, but unanimously state that the entire range of components that ensure the integrity of drama as a separate type of fiction should be taken into account. At the same time, scientists recognize that the issues of permissible deviations from the original text, the individual freedom of the translator, the orientation of the translation to «reading» or «staging» create a range of problems that require urgent clarification.

Therefore, the relevance of the study is due to the need to develop and improve methods and strategies of dramatic works translation, as well as an attempt to find out with help of which translation transformations the translator renders the original text in order to achieve the most accurate translation possible.

The **objective** of the article is to determine the specifics of the translation of dramatic works, to identify and clarify the justification of the lexical-semantic transformations application in the translation process of B. Shaw's play "Pygmalion" into Ukrainian performed by O. Mokrovolsky.

Methods. The main scientific results are obtained using such general scientific and special methods of research as analysis and generalization of scientific literature on the problems of drama translation and translation transformations application; theoretical generalization, analysis and synthesis; integral approach to the study of linguistic phenomena; comparative, descriptive and analytical methods.

Theoretical background. Despite the development of the theory of translation at the current stage, it should be noted that the concept of «dramatic translation» has not yet be-

come universally recognized for modern translation studies. Even authoritative translation experts (O. Gainicheru, G. Gachechiladze, R. Zorivchak, V. Lievik, A. Popovych, V. Toper, K. Chukovskyi and others) do not single out dramatic translation as a separate type of fiction translation in their works. At the same time, publicistics has repeatedly emphasized that the study of translation interpretation of drama in modern translation theory is traditionally carried out taking into account primarily the formal organization of the text and under the conditions of almost absolute ignoring of certain gender differences [4]. Therefore, a whole series of features of dramatic works as a result of their cursory consideration by translators and generalized assessment by translation critics slip through the cracks.

In modern translation studies, the problems of drama translation are traditionally considered in two directions: a prose drama is analyzed as an epic work, and a verse play is qualified as a «turning phenomenon» [6], and the analysis of the translation of such a work includes features of synthesis, which takes into account primarily the versification peculiarities of the translation and of the original, and not the actual genre peculiarities of the dramatic work.

M. Lukinova [4] singles out three characteristic features of works of this kind:

1. Orientation of the drama to stage interpretation.
2. The embodiment of the dynamic aspects of life in drama, and therefore, the ability of drama to model the culture that generates it.
3. Polyfunctionality of the language of drama: the possibilities of dramatic language to activate various means of literary expressiveness, the scenic nature of this language, the stylization of dramatic speech, etc.

The fact that the dramatic text is oriented to the stage embodiment puts forward special requirements for the translation of the language of drama, which is the focus of close attention in modern translation studies. In particular, M. Lukinova emphasizes several points that should be taken into account when reproducing the speech of the characters: in the aspect of pronunciation — the absence of slurred sound, the accumulation of consonants when words coincide, the excessive use of monosyllabic words, which ensures the immediacy of the audience's reaction and the audience's understanding of the text; in the aspect of style — stylized language, i.e. individualization of characters' speech; in the aspect of communicativeness — the number of addressees (replies can be perceived, but not identically interpreted by the characters, on the one hand, and the audience, on the other hand) [4, p. 8]. Considering a dramatic work as an artistic and aesthetic integrity, it is necessary to pay attention to certain aspects:

- 1) in terms of pronunciation: eloquence;
- 2) in the aspect of perception — synchronicity of perception and understanding of the text by viewers (readers), immediacy of audience response; deployment of semantic contexts by the translator;
- 3) in terms of style — the stylized language of the drama, the individualization of speech parts, the preservation of the metaphorical character of the lines and their non-identity with everyday dialogue;
- 4) in terms of emotional impact on the addressee — expressive colouring of lines, influence of characters on readers or viewers, communication between characters, multiplicity of perception.

It is these features of the drama that form the direction in which we will conduct our research.

Translation is an activity that consists in rendering the content of a text in one language by means of another language, as well as the result of such an activity. The main task of translation is to achieve adequacy. According to V. Koptilov, an adequate translation is

a translation that is carried out at a level necessary and sufficient for the transfer of an unchanged plot while following the appropriate plan of expression, that is, the norms of the target language [2]. To create a full-fledged translation, it is necessary to take into account the characteristic features of the author of the message and those recipients of information for whom this message is intended, their experience, knowledge, peculiarities of perception of the people to whom the translation is addressed, and other aspects of interlingual communication that affect the result of the translation process. This is why translation transformations are applied when rendering a text in another language.

Results and Discussions. In the process of analyzing the translation of the drama “Pygmalion” [9] performed by O. Mokrovolskyi [8], we found out that the most used lexical-semantic transformation is *contextual substitution*, the essence of which is in translation of a word or word combination of the original language with a word that is not its dictionary counterpart and is applied taking into account the context and norms of the target language [5].

Thus, the author of the translation translated the phrase *attractive person* [9] as a романтична постать [8]. The word *attractive* has the following dictionary meanings: 1) pretty; 2) charming; 3) resourceful. [1] But taking into account the context and situational attachment, the translator chooses the word романтична, which is not its dictionary meaning.

In the following phrase *took money off the gentleman* [9] — вимагала грошей у джентльмена [8] the phrasal verb *take off*, which according to the dictionary means: 1) leave the ground; 2) reduce; 3) get rid of; 4) destroy; 5) tease; change clothes [1], is translated as вимагала to give the word more expressiveness that the context requires.

In the next example, *Don't dare speak to me* [9] — Не смійте чіпати мене [8], the word chosen by the translator чіпати is not the dictionary meaning of *speak*, but it justifiably gives accuracy and emotionality to the situation.

The word *trying* means 1) an attempt; 2) testing; 3) tire; 4) judge; 5) annoy [1], but it is translated as мацає in order to comply with the norms of the translation language.

The following examples from the original text and the translation are similar:

it aint my fault — не я це придумав, *theyre all engaged* — люди розхапали всі машини; *Did you try Trafalgar Square* — А на Трафальгарську площу ти бігав?; *in this draught* — на вітрі; *to walk* — забіг; *much the worse for wear* — найплачевніший вигляд; *The idea!* — Чого захотіла!; *crowd in* — тиснеться наперед; *to interfere* — with ображає; *advancing* — виходячи наперед; *wounded feelings* — ображеними почуттями.

Along with contextual substitution, the translator quite often applies the transformation of *synonymous substitution*, the essence of which is choosing one of the meanings of a polysemantic word according to the context [5].

For example, in the phrase *What else would you call it?* [9] — Як іще це назвати? [8] the word *call* is polysemantic and has the following dictionary meanings: 1) call out; 2) name; 3) wake up; 4) visit; 5) consider; 6) ring. [1] As you can see, the author of the translation uses one of the meanings that is most suitable for the context.

Let's consider the next example: *with quick interest* [9] — із жвавим інтересом [8]. *Quick*: 1) fast; 2) alive; 3) clever; 4) acute; 5) loose; 6) jerky. [1] Based on the situation described by the author of the original, the author of the translation chooses the option жвавим, which is most suitable for the context.

When translating phrasal verbs, where the postpositive makes changes to the meaning of the entire phrase, the transformation of synonymous substitution is always used.

For example, *take away* — заберуть; *drive me on* — виженуть; *to go into* — позмагатися and others.

The choice of a variant counterpart of the meaning of a polysemantic word can also

be observed in the following word combinations from the play «Pygmalion»: *respectable* — порядна; *shut her head* — заткнутись; *What's the row?* — “Що за колотнеча?”; *wildly* — несамовито; *call* — звернулись; *deceive* — обдурити; *change* — дріб'язку; *breaks through* — протискаючись; *the rest* — решта; *selfish* — самолюбива; *taking down* — записує.

Based on the analysis of the original text and the translation of B. Shaw's play «Pygmalion», it can be stated that the translator quite often uses **antonymous translation** in all its types.

Thus, the phrase *to be bad for love or money* [9] is translated as ні за гроші, ні за очі хороші [89]. The word *bad* of the original text without a clearly expressed sema of negation is translated by ні ..... хороші with a clearly expressed sema of negation ні, which is a characteristic feature of the type of antonymous translation — **negativation**.

This can be observed in the next example, where the prefix *не-* acts as a negation: *It's too tiresome*. — Це нестерпно!

In the phrase *far from reassured* — ніяк не заспокоївшись, the negativation is conveyed with the negative adverb *ніяк*.

With the help of the negative particle *не*, negation is applied in the following examples: *hardly older* — не більше; *can hardly be natural* — не від природи така; *out of* — *hearing* не чує; *keep the change* — не віддавати решти; *Please allow me* — Прошу тебе не борони мені. But in the last example, alongside with the transformation of the negativation, a contextual substitution is applied, which gives the translation complexity.

In the following examples, we can observe the process reverse to negativation — **positivation**, where a word with a clearly expressed negation sema is translated by a word or phrase without this sema. Thus, in the phrase *get soaked for nothing* [9] — *вимокну як хлющ* [8], the negative pronoun *nothing* is rendered with the word *хлющ* (without sema of negation), at the same time, the translator applies the transformation of concretization to more accurately reproduce the meaning of the expression. The next example is similar: *with next to nothing on?* — *в самих блаженських сукнях?*

In the following example, *there is no doubt* — видно the negative sema *no* is present in the original text and is omitted in the translation.

In the phrase *I never said a word* — *щоб коли хоч словечко...* we can observe the replacement of the negative adverb *never* with the expression *коли хоч*, which does not contain any negative sema.

The following examples from the play «Pygmalion» demonstrate one more type of antonymous translation — the **annihilation**:

I ain't done nothing wrong [9] — *Що я поганого зробила*; *ain't no object* — *дрібничка* [8]. As we can see, in each sentence of the original there are simultaneously two semas of negation, which are absent in the translation.

For the translation of proper names and international vocabulary O. Mokravolskyi applies the transformation of **transcoding**, the essence of which is in translation with reproducing the sound / graphic form of the word of the original language by means of the translation language [5].

To reproduce the following proper names **transliteration** is used — a transformation with the help of which the word of the source language is transferred letter by letter in the target language: *Hammersmith* — Гаммерсміт; *Freddy* — Фредді; *penny* — пенні; *pneumonia* — пневмонія; *Lisson Grove* — Ліссон-Грові.

In the following examples **transcription** is used — the reproduction of the sound form of the word of the source language with the corresponding letters of in the target language: *Southampton Street* — Саутгемптон-стріт; *Charing Cross* — Чарінг-Крос; *Gentleman* —

джентльмен; *a detective* — детектив; *music hall* — мюзик-хол; *Hoxton* — Гокстон.

To translate the majority of international vocabulary the translator resorted to **adaptive transcoding** — adapting the form of the word to the phonetic or grammatical norms of the target language [5]: *Ludgate* — Ладгейтського; *Trafalgar* — Трафальгарську; *column* — колони; *sorting* — сортує; *protesting* — протестуючи; *Captain* — копитане; *Shakespeare and Milton and the Bible* — Шекспіра, Мільтона та Біблії; *demonstrating* — демонструючи; *hobby* — хобі; *phonetics* — фонетика; *hysterical* — істерично; *under the portico* — під портиком; *sarcastic* — саркастичний.

To convey the meaning of a lexical unit, the equivalent of which is absent in the translation language (nationally biased units) O. Mokrovolskyi applies **descriptive translation**: *a dripping umbrella* — мокра парасоля, з якої стікають краплі; *a blooming busybody* — хто всюди пхає свого носа; *orchestrates* — ніби оркестровий супровід; *Don't be troublesome* — Не мороч мені голови; *silliness* — дурне базікання; *Strandwards* — в напрямку до Странду; *chilled to the bone* — холод аж до кісток діймає; *three hapence* — три монетки по півпенса; *springing* — *up* зриваючись на рівні ноги.

Due to the differences between the English and Ukrainian languages not only at the lexical level, but also for the most part at the grammatical level, and taking into account the norms of both languages, for an adequate translation of a significant number of word combinations the translator applied the transformation of **permutation** — the replacement of places of tokens in a word combination or elements in a phrase [5]: *the military gentleman's proximity* — близькістю джентльмена; *a flower for it* — за це квітку брехливістю дівчини; *take my Bible oath* — Я вам на Біблії присягну; *a weaker man* — хтось слабший; *note taker's performance* — дійством, яке творить записувач; *follows angrily* — Сердито йде; *lady's maid* — покоївкою в якоїсь леді; *parts reluctantly* — неохоче розлучається; *young gentleman's name* — ім'я того молодого джентльмена; *military type* — тип старого військового.

One more transformation necessary to overcome differences on the morphological level of contrastive languages is **transposition** — replacing one part of speech with another one [5].

Thus, in the phrase *for shelter* [9], the noun is translated by the verb щоб сховатися [8]. This type of transposition is called **verbalization**. Here are some more examples of verbalization: *inapt at definition* — неспроможний пояснити; *people's words!* — що люди говорять; *with an angry shrug* — сердито знизує плечима; *a student* — вивчаю.

As well in the translation of “Pygmalion” we can single out examples of translating adverbs and adjectives by verbs: *explosively* — вибухає; *mostly sympathetic* — здебільшого співчуває; *promptly* — не роздумуючи.

In the phrase *right to live* [9] the verb is rendered with the noun права на життя [8]. This type of transposition is called **nominalization**. Similar examples are the following: *You know Everything* — Ви таки всезнайко; *you're saying* — з твоїх уст.

Quite often used in translation is a type of transposition when a noun is translated by an adjective (**adjectivation**): *in evening dress* — у вечірніх сукнях; *The church clock* — Церковний годинник; *sailor hat* — матроський брилик; *police espionage* — поліційної сваволі.

We also analyzed examples of the translation of a noun with the adjective *molestation* — докучливих and by the adverb *a piercing blast* — пронизливо, which are quite rarely used transformations in translation practice.

For the need to explain the implicit information of the source text, clarifying it at the lexical level for the reader who is not familiar with it, the transformation of **decompression** is used — increasing the number of language units in the expression of the target text [5].

This type of transformation can be seen in the following examples from the play “Pygmalion”: *St Paul’s Church* — церкви св. Павла (не Ренового собору, а церкви Ініго Джонса, що в Ковент-Гардені, біля овочевого ринку); *at the rain* — на дощову завісу; *on her left* — з лівого боку від неї; *You cant have tried.* — *Ти ж його, певне, й не шукав як слід;* *behind* — у тебе за спиною; *is taking notes* — занотовує щось собі в записничку; *steadily* — твердою рукою; *Go back there* — Вертайтесь до свого притулку, де всі такі мудрі, як ви; *with a hundred thousand* — із стома тисячами річного прибутку.

The reverse to decompression process is **compression** — reducing the number of language units in the utterance of the target text or removing excessive explicit information in the form of an extra word in the source language [5]. Thus, the word *begin* is removed from the phrase *begin to drop off* and the phrase is translated by one word розходяться. The following examples demonstrate the same: *comes into collision* — стикається; *is shaped to her waist* — приталений; *give you change for a tanner* — розмінюю; *every blessed word* — кожнісіньке слово; *The flower girl, distraught and mobbed, breaks through them to the gentleman* — Квіткарка, протискаючись до джентльмена; *every time they open their mouths* — кожнісіньким словом; *Come and see me tomorrow* — Приходьте до мене завтра.

Quite often, for a better understanding of the situation and the situational attachment of the text in the case of translating words with very broad, sometimes blurred semantics, the translator applies the transformation of **concretization** — the translation of a species name with a generic one, or the replacement of a word with broader semantics in a source language by a word with narrower semantics in the target language [5].

The application of this transformation can be observed when analyzing the translation of the play “Pygmalion” performed by O. Mokrovolsky. So, in the example *The rain was so sudden* [9] — Дощ ливнув так несподівано [8] the word with blurred semantics *was* is specified and translated according to the context as ливнув.. The example *that were here* — що тут стояли is the similar one.

Let’s consider the following example: *Do nothing of the sort* [9] — І не подумайте платити їй [8]. Here, the word with broad semantics *Do* is replaced by the word with narrower semantics платити, which gives the situation precision and concreteness.

In the examples *Men* — Скоробагачки; *hat* — брилик; *ladies* — дочкою та матір’ю; *my people* — мій рід; *in evening dress* — у вечірньому костюмі, the species name is translated with a generic one, thereby specifying the meaning according to the context.

Now more examples of the application of the transformation of the concretization of meaning: *the first quarter* — чверть на дванадцять; *have got* — піймати; *would have got one* — вхопив би таксі; *shall get* — схоплю; *speech* — вимову; *speech* — слова; *lodging* — за квартиру.

Very rarely does the translator apply transformations of calque and generalization of meaning. But we can single out several examples.

Calque is the transfer of the denotative value of a lexical unit without preserving the sound or orthographic norm, but with the reproduction of its structural model [5]: *half-a-crown* — півкрони; *I’ve a right* — Я маю право; *What do you take me for?* — *За кого ти мене маєш?*; *copper’s nark* — поліцейський навушник; *unmistakably* — безперечно; *untanly* — нелюд.

Generalization is the replacing a word with narrower semantics by a word with broader semantics or translating a species name with a generic one [5]: *CONVENT GARDEN at 11.15 p.m.* — Лондон, 11.15 вечора; *Her features* — Вродою; *pennies* — дрібні гроші; *A woman* — Створіння.

Having analyzed the translation of the drama «Pygmalion» on the subject of the lexical-semantic transformations application by O. Mokrovolskyi, it should be noted that in

order to achieve the adequacy of the translation and the reproduction of the pragmatics of the work the transformations are of a complex nature.

Torrents of heavy summer rain. [9] — Щедрий літній дощ ллє як із відра [8].

When translating the above phrase, the lexical-semantic transformations of transposition (the noun *summer* is translated by the adjective літній) and decompression (the word *generous* is added), as well as the grammatical transformation of replacement of the word order and the stylistic transformation of expressivation (the translation of the neutral phrase *heavy rain* by the more expressive ллє як із відра) are applied), which are not the subject of our research, but provides the translation with complexity and adequacy.

When rendering the phrase *whistles blowing frantically* [9] into Ukrainian — несамовито верещать свистки [8], the author of the translation uses the transformation of contextual substitution (верещать is not a dictionary meaning of the verb *blow*), as well as replacement and expressivation that the context and situation require.

For the translation of the phrase *dust and soot of London* [9] — лондонської пилюки та кіптяви [8] only lexical-semantic transformations of permutation (replacing the order of words in a phrase), transposition (the noun *London* is translated by the adjective лондонської), and also adaptive transcoding (*London* — лондонської) are applied, which for a total are of a complex nature.

In the next example: *her sense of injury* [9] — покривджену гордість [8], we observe the application of compression (the word *her* is omitted, as it carries redundant information), transposition (the noun *injury* is translated by the adjective покривджену), contextual substitution (гордість is not a dictionary meaning of the word *sense*), as well as permutation.

... *struggles with her emotion* [9] — силкується погамувати своє хвилювання [8]. In this example, we observe the use of concretization (the generic name *emotion* is rendered with a species one хвилювання), contextual substitution (*struggles* — силкується погамувати + decompression (adding words)).

O. Mokrovolskyi translates the expression *stop that noise* as не зчиняйте ревища, using the transformation of negativation (*stop* — не зчиняйте), concretization (the word with broader semantics *noise* is translated by the word with narrower semantics ревища + stylistic transformation of expressivation).

The next example: *to take away my character* [9] — зазіхати на мою репутацію [8]. The translator applies contextual substitution (*to take away* — зазіхати + expressivation) and concretization of meaning (*character* — репутацію).

As can be seen from the examples given, the complex nature of the application of translation transformations provides the translation with accuracy and adequacy.

Conclusions. Summarizing the analysis, we conclude that in most cases the transformations are justified. The translator applied all types of lexical-semantic transformations. Most often, the transformation of contextual and synonymous substitutions are used, less often — calque and generalization of meaning.

The results of the comparative analysis of the source language text and the target text allow us to state that in order to achieve the closeness of the translation to the original text, it is necessary to find correspondences to the lexemes of the English language using complex translation transformations.

It should be noted that the lexical-semantic techniques of different languages have the same basis, but their functioning in the language is different. The same techniques perform different functions, have different degrees of application and different specific weight in the system of each individual language, which explains the need for transformations. When taking translation decisions, O. Mokrovolskyi preserved the communicative function of the target text, its conformity with the norms of the Ukrainian language.

It has been practically proven that the translation process is not a simple replacement of units of one language by units of another language, but is a complex process containing a number of difficulties that the translator must overcome. In most cases, we agree with the application of lexical-semantic transformations that the translator used in his translation.

Список літератури

1. Зінов'єва Л. О., Погожих Г. М. Великий англо-український, українсько-англійський словник. 150000 слів. Харків : Торсінг плюс, 2009 р. 768 с.
2. Коптілов В. В. Теорія і практика перекладу: навчальний посібник. К. : Юніверс, 2002. 280 с.
3. Кухаренко В. А. Інтерпретація тексту. Навчальний посібник для студентів старших курсів факультетів англійської мови. Вінниця : Нова книга, 2004. 272 с.
4. Лукинова М. Ю. Жанровая специфика перевода классической драматургии: (на материале рус. пер. драм В. Шекспира «Буря» и «Ричард III»): автореф. дис. ... канд. филол. наук / Одес. гос. ун-т им. И. И. Мечникова. Одесса, 1989. 14 с.
5. Науменко Л. П., Гордєєва А. Й. Практичний курс перекладу з англійської мови на українську: навч. посібник. Вінниця : Нова книга, 2011. 136 с.
6. Новикова М. Стиль автора и стиль перевода : учеб. пособие. К., 1988. 84 с.
7. Остапенко С. А. Виправданість застосування лексико-семантичних трансформацій в процесі перекладу п'єси Б. Шоу «Пігмаліон» українською мовою. Записки з романо-германської філології. № 1 (36). 2013. С. 131–140.
8. Джордж Бернард Шоу. Пігмаліон / переклад О. Мокровольського. URL: http://texts/show_pygmalion_ua.htm.
9. George Bernard Shaw. Pygmalion. URL: <http://www.epubbooks.com/267-pygmalion>.

References

1. Zinovieva, L. O. & Pohozhykh, H. M. (2009). *Velykyi anhlo-ukrainskyi, ukrainsko-anhliiskyi slovnyk. 150000 sliv* [GreatEnglish-Ukrainian, Ukrainian-English dictionary. 150,000 words]. Kharkiv, Torsinh Plus Publ., 768 p.
2. Koptilov, V. V. (2002). *Teoriia i praktyka perekladu* [Theory and practice of translation: manual]. Kyiv, Yunivers Publ., 280 p.
3. Kukhareno, V. A. (2004). *Interpretatsiia tekstu. Navchalnyi posibnyk dlia studentiv starshykh kursiv fakultetiv anhliiskoi movy* [Interpretation of the text. Study guide for senior students of English language faculties]. Vinnytsia, Nova Knyha Publ., 272 p.
4. Lukinova, M. Yu. (1989). *Zhanrovaya spetsyfika perevoda klassicheskoy dramaturgii: (na materiale rus. per. dram V. Shekspira «Burya» i «Richard III»)*: Abstract of PhD philol. sci. thesis [Genre Specificity of Translation of Classical Dramaturgy: (based on the Russian translation of W. Shakespeare's dramas «The Tempest» and «Richard III»). PhD philol. sci. diss.]. Odesa, 14 p.
5. Naumenko, L. P. & Hordieieva, A. Y. (2011). *Praktychnyi kurs perekladu z anhliiskoi movy na ukrainsku* [Practical course of translation from English into Ukrainian: manual]. Vinnytsia, Nova Knyha Publ., 136 p.
6. Novikova, M. (1988). *Stil' avtora i stil' perevoda* [Author's style and translation style: textbook]. Kyiv, 84 p.
7. Ostapenko, S. A. (2013). *Vypravdanist zastosuvannia leksyko-semantychnykh transformatsii v protsesi perekladu p'iesy B. Shou «Pihmalion» ukrainskoiu movoiu* [Justification for lexico-semantic transformations application in the process of the dramatic text transla-

tion (inferencing from the examples of the drama “Pygmalion” by George Bernard Shaw)]. *Writings in Romance-Germanic Philology*, no. 1 (36), pp. 131–140.

8. George Bernard Shaw. Pygmalion / trans. by O. Mokrovolskoyi. Available at: http://texts/show_pygmalion_ua.htm.

9. George Bernard Shaw. Pygmalion. Available at: <http://www.epubbooks.com/267-pygmalion>.

Дата надходження рукопису 29.11.2022

Метою статті є визначення специфіки перекладу драматичних творів, виявлення та з'ясування обґрунтованості застосування лексико-семантичних трансформацій у процесі перекладу п'єси Б. Шоу «Пігмаліон» українською мовою у виконанні О. Мокровольського.

Методи. Основні наукові результати отримано з використанням таких загальнонаукових та спеціальних методів дослідження, як аналіз та узагальнення наукової літератури з проблем драматичного перекладу та застосування перекладацьких трансформацій; теоретичне узагальнення, аналіз і синтез; інтегральний підхід до вивчення мовних явищ; порівняльний, описовий та аналітичний методи.

Результати. У статті розглядаються жанрові особливості драматичних творів та характерні аспекти їх перекладу. На основі порівняльного аналізу автори досліджують проблему застосування лексико-семантичних трансформацій у процесі перекладу драми Дж. Бернарда Шоу «Пігмаліон» та визначають їх цілісність і доречність.

Трансформація є основою більшості перекладацьких прийомів, що передбачають зміну формальних (лексичні чи граматичні перетворення) або семантичних (семантичні перетворення) компонентів вихідного тексту зі збереженням інформації, призначеної для відтворення.

У процесі перекладу драми «Пігмаліон» О. Мокровольський застосував усі види лексико-семантичної трансформації: синонімічну заміну, кальку, описовий переклад, контекстну заміну, транскодування, антонімічний переклад, компресію, декомпресію, перестановку, транспозицію, конкретизацію значення та генералізацію значення. Частіше застосовувалися синонімічна та контекстуальна заміни, рідше — калька. Підсумовуючи проведений аналіз, можна зробити висновок, що в більшості випадків трансформації були виправданими.

Встановлено, що у процесі перекладу важливу роль відіграють лексико-семантичні трансформації, які надають тексту динаміки, підсилюють експресивність, слугують посиленню образно-виражальних функцій мови (особливо при перекладі драматичних текстів, де використовуються елементи всіх літературних стилів). У процесі перекладу важливо передати не лише зміст, а й стилістику та настрій, з якими створено твір. Для цього стилістичні трансформації застосовуються в комплексі з лексико-семантичними.

Ключові слова: контекст, драматичні тексти, семантичний засіб, переклад, трансформація.

Kuts M. O.,
PhD in Pedagogical sciences,
Senior Lecturer

Mykhailo Tuhan-Baranovskyi Donetsk
National University of Economics and Trade,
Kryvyi Rih, Ukraine .
e-mail: kuts_mo@donnuet.edu.ua,
ORCID: 0000-0001-9419-5926

COMPARATIVE ANALYSIS OF JARGONISMS FORMATION WAYS IN UKRAINIAN AND ENGLISH LANGUAGES

УДК 81'22

Куц М. О.,
канд. пед. наук,
старший викладач

Донецький національний університет економіки
і торгівлі імені Михайла Туган-Барановського,
м. Кривий Ріг, Україна,
e-mail: kuts_mo@donnuet.edu.ua,
ORCID: 0000-0001-9419-5926

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ШЛЯХІВ УТВОРЕННЯ ЖАРГОНІЗМІВ В УКРАЇНСЬКІЙ ТА АНГЛІЙСЬКІЙ МОВАХ

Objective. *The objective of the article is to study the features of jargonisms and their use in Ukrainian and English languages; to investigate the specificity of jargonisms formation.*

Methods. *The need to consider the ways of jargonisms formation in English and Ukrainian languages has led to recourse to the methods of historical and analytical approach, as well as analysis and generalization of scientific literature on the problems of jargonisms in both languages.*

Results. *A lot of different changes, such as political, economic or cultural, have affected English-speaking society. However, the most visible processes are those concerning information and communication in English which have been changing over time and this is a natural process.*

The English lexical fund is constantly replenished with neologisms (words and phrases), nevertheless jargon, being one of the integral parts of the English vocabulary, quickly found its place in the Ukrainian language as well. Recently, English vocabulary is actively penetrating into books, everyday language and the film industry.

Language is an inseparable element of culture, being a product and reflection of the culture of its speakers. In Ukrainian society, English vocabulary is perceived and memorized quite quickly. That is why this issue constantly needs research, as it changes and is supplemented with new words, and as a result, the culture of speech changes. This means that this topic does not lose its relevance in study.

The jargonisms with the help of a special “simplification”, namely with the help of new language units provides generalized information about events, phenomena, people, addressees of information.

This work is devoted to the consideration, classification, study of jargonisms in modern Ukrainian and English languages.

We emphasize that the demand for the formation of jargonisms is growing, and this, no doubt, precedes the change in the vocabulary of the language in which we see the importance of our study.

In the article the results of research on the history of origin and research of jargonisms have been analysed. The description of the types and varieties of jargonisms in English and

Ukrainian have been provided. The peculiarities of the translation of English jargonisms have been investigated.

Key words: *jargonisms, jargon, language, lexical, jargon language.*

Introduction. In the Middle Ages, such writers as Geoffrey Chaucer, William Caxton, and William Malmesbury identified territorial differences in pronunciation and dialects. This was the first definition of the term “Jargon”. However, the modern meaning of the concept of “jargon” did not arise earlier than the 16th-17th centuries.

English criminal jargon appeared at the end of the 16th century. It was a new type of speech used by criminals and swindlers in drinking establishments and gambling establishments [10].

At first, English criminal jargon was considered foreign. So, many scholars assumed that it either originated in Romania or had something to do with the French language. But, despite the spread of the language, criminal jargon was formed very slowly. Of almost four million people who spoke English, only ten thousand people used criminal slang. In the 18th century, teachers convinced their students that English criminal slang was wrong from the point of view of the English language. Based on this, it became considered taboo [13, p. 17].

There are several works devoted specifically to the language of thieves, which date back to the XV-XVI centuries. One of the most important works in this field is the dictionary of T. Karmiya, the written premise of which, of course, was the work of R. Copeland [4].

In the dictionary of T. Karmiya you can find:

1) metaphorical expressions: «smelling - chete» — «nose», «crashing - chetes» — «teeth», «caster» — «coat», «gygger» — «door», «famble» — «hand»;

2) jargonisms, mainly foreign borrowings of «bread» (cf. Latin «Partis»), «cassons» «cheese» (cf. Latin «Caseus»), «bunge» «purse» (from Nied.) [7].

Later, numerous works followed, in which, along with jargon, «slang» vocabulary was used. Among them, the following stand out: Greene R. «A notable discovery of coosnage» (1591); Th. Dekker «The shoemaker’s holiday» (1599); R. Head «Canting academy, or villainies discovered» (1674); «The dictionary of the singing crew, ancient and modern, of gypsies, beggars, thieves», London, 1699 [1, c. 21].

To date, there is no consensus on the interpretation of the concept of «jargon». It does not contain terminological precision, and different linguists mean by it different interpretations. Numerous dictionaries offer different interpretations of this concept. For example, «Oxford Dictionary & Thesaurus of Current English» gives the following definition: «... a type of language consisting of words and phrases that are regarded as very informal, are more common in speech than writing, and are typically restricted to a particular context or group of people» — «a type of language consisting of words and phrases that are considered very informal, are more common in speech than in writing, and, as a rule, are limited to a certain context or group of people» [14].

The dictionary «Longman Dictionary of Contemporary English» offers another interpretation: «... very informal, sometimes offensive, language that is used especially by people who belong to a particular group, such as young people or criminals» — «very informal, sometimes offensive a language used especially by people who belong to a certain group, such as young people or criminals» [15].

Among jargon researchers, there is also no unified view on the interpretation of the term «jargon.» One of the famous researchers of jargon, E. Partridge, as well as his followers J. Greenock and K.I. Kittridge defines jargon as «... existing in the conversational sphere, very fragile, unstable, not codified, and often quite messy and random collections of lexemes

that reflect the public consciousness of people belonging to a certain social or professional environment» [14, c. 122].

Lexicology is a branch of linguistics. It is in it that the history and culture of the nation and the country are reflected in a more complete form. Some groups of words are almost always in action and make up an active part of our language. Others form its passive. [20].

One of the definitions of what jargon is is as follows: it is a specific set of newly formed lexemes or the transfer of additional semantic nuances to already existing ones, which are used by a limited circle of people and are not easily understood by other speakers of the language. In this regard, professional, social group, age, etc. jargon are distinguished.

The term itself was coined not so long ago, at the beginning of the 19th century. A special type of language that wedges itself into the literary language, leaving its own unattractive traces in it. Of course, this definition is figurative, but there is a large share of truth in it [20].

If you trace how the requirements for language culture have changed over time, you may be surprised to find that a huge number of words that were once jargon have now become a literary norm. Recently, it is increasingly difficult for philologists to give a clear definition of the concept of jargon. First of all, we faced the problem of clarifying the differences between the terms jargon and slang [1].

As for the scientific substantiation of the term slang: «Slang is a relatively stable for a certain period, widely consumed, stylistically marked (reduced) lexical layer (nouns, adjectives and verbs denoting everyday phenomena, objects, processes and signs), a component of expressive colloquial speech, which is part of the literary language, is very heterogeneous in terms of its sources, the degree of approximation to the literary standard, which has pejorative expression» [6, p. 48].

We met a somewhat different definition in the Great Encyclopaedic Dictionary. Jargon:

1. The same as slang (in domestic literature — mainly for English-speaking countries). As you can see, here jargon is simply declared as a synonym for slang, especially the jargon of English-speaking countries.

2. A set of jargonisms that make up a layer of colloquial vocabulary that reflects a rough-familiar, sometimes humorous attitude to the subject of speech. It is used mainly in casual communication: Eng. junkie — drug addict, gal — girl.

Here we find an emphasis on the roughness and familiarity of jargon.

As for foreign philologists, many use jargon as a term identical to the concepts of slang and slang (for example, Eric Partridge) [13, p. 53]. However, jargon, in comparison with slang, has a fairly clear definition: a type of language that differs from the national language by a special lexical composition and phraseology, etc. a distinctive feature of jargon is that it is used by certain professional, social or other groups that are united by common interests. Jargon, in turn, can be used by representatives of different social status.

Thus, jargon is considered as a conscious, deliberate use of elements of a literary standard in colloquial speech for purely stylistic purposes:

— to create the effect of novelty, unusualness, difference from generally recognized samples;

— to reflect a certain mood of the speaker, to add concreteness, vivacity, expressiveness, brevity, imagery to the expression.

Another well-known researcher J. Hottey characterizes jargon as a street language full of humor [8, p. 85].

In Soviet linguistics, the most detailed definition of jargon was given by V. Khomyakov: «Jargon is a special peripheral lexical layer, which lies both outside the boundaries of the

spoken literary language and outside the boundaries of the dialects of the national English language, which includes, on the one hand, a layer of specific vocabulary and phraseology of professional sayings, social slangs and slang of the criminal world, and, on the other hand, a layer of widespread and generally understood emotionally expressive vocabulary and phraseology of non-literary languages.»

The following types of jargon are distinguished:

abbreviations — this category of expressions should be known to everyone who studies the English language. They can be used in movies, songs, books.

For example: wanna (want to), lotsa (lot of), ye (yes), etc.

vivid youth expressions — this type includes all words used by teenagers and adults only in informal language. Expressions are mostly simple, they can be used freely in everyday speech, but it should be remembered that it is necessary to exclude this vocabulary during business meetings, interviews, as well as conferences [30, p. 170].

abusive expressions

abbreviations — abbreviations used in correspondence in SMS or chats, in turn, are also jargon. These reductions are rational for users, they provide an opportunity to save time and money [15, p. 10].

Kent, as we understood, performs two functions, the main of which is conspiratorial, and the secondary one is expressive.

There are the following functions of jargon:

Identification function. Enables members of a certain group to feel cohesiveness, unity of thinking and expression of feelings.

Communicative function. It can be argued that jargon is the language of communication within a certain group of people [16].

Emotional and expressive function. Using jargon, the speaker has a chance to express the feelings and emotions that he is experiencing at the moment especially freely and especially fully.

Evaluation function. When using jargon, members of certain groups aim to express their personal attitude to objects or, most often, to the people around them. The assessment can be friendly-ironic, or even contemptuously, humiliatingly. Thus, evaluative expressions, like emotionally expressive ones, are divided into generally positive and generally negative [3, p. 172].

Manipulative function. Often slang vocabulary is reflected in persuasive sentences. In them, the speaker expresses his will, his goal is to influence the interlocutor, to encourage him to act in a way that is convenient for the speaker. However, most often, slang expressions of the manipulative function demonstrate the speaker's irritation, the desire to stop communication with the interlocutor.

«Creative» function. We come across such jargon when people need to express something for which there is no corresponding equivalent in the literary language. Words and expressions that were created in ϕ s a result of such necessity, and are a kind of «creation» of jargon [3, p. 176].

It is known that the student jargon of Great Britain began to dynamically expand and enrich in the middle of the 19th century. Presumably, since the creation of such educational institutions. Probably, the pioneer in jargon was the word *lupi* (Latin for «wolves»); peculiar «spies» of that time who reported to the management of the educational institution about those students who spoke in their native English instead of Latin. The difficulty of learning student jargon is that it is rapidly updated. The word may not even have time to become recorded in the dictionary, but it may partially change its original meaning, go out of circulation, lose relevance [2, p. 136].

Of course, in order to fully and freely use living, not always cultural and literary English jargon, it is worth studying it more deeply, for example, communicating with native speakers and watching modern films [16, p. 509].

A huge number of words originated precisely in the form of jargon. Thus, the transfer of words from slang to the literary language is quite a frequent phenomenon. Jargon does not exist in the English language in isolation, but is part of its system, forming microstructures.

Thus, jargon is not a characteristic of any particular class of society, but, on the contrary, is used to one degree or another in all strata of society.

The **objective** of the article is to study the features of jargonisms and their use in modern Ukrainian and English languages; to investigate the specificity of the translation of jargonisms into Ukrainian from English and their meaning.

Materials and Methods. No less conceptually significant is the use of the names of social phenomena related to the past and present of China, Japan and other countries of Asia, Africa, and America as a source of jargon metaphorization. Undoubtedly, precedent texts (folklore, Ukrainian and world fiction, movies and cartoons), school courses in history and geography are the source of such knowledge [26].

A fairly high level of erudition and linguistic competence of jargon speakers is also evidenced by the formation of word-forming and phraseological occasionalisms based on the names of social phenomena, especially precedent anthroponyms, toponyms, phraseological units and clichés; the meanings developed by them can be attributed to partial metaphors and slang phraseological units, which are formed on the basis of metaphorical models

Thus, it can be stated that precisely these layers of social lexicon make up an important part of the conceptual sphere of jargon speakers.

To an even greater extent, these trends are manifested in transfers to non-subject areas. Moreover, more or less stable conceptual metaphors are formed on the basis of socio-political, ideological associations within the framework of this slang metaphorical subsystem.

In general, non-subject areas are consistently represented by two groups: «Man as an individual» (about 35% of the studied units), «Man as a part of society; state; ideology; culture» (over 33%) [18, p. 375].

However, it should be noted that the juxtaposition of these spheres within the framework of the analyzed material is often quite conditional, since the speakers of jargon, characterizing the social and property status of a person, formal relations, usually also record the personal attributes of a person, the type of personal relations (often conflicting, disharmonious) between members of the social institute, etc.

In addition, the personal component is regularly manifested in the emotional and expressive, pragmatic assessment of social life on the part of the naming subject, the speaker of jargon as a result of this formation of metaphorical transfers in the specified spheres often follows the same principles and within the framework of one conceptual model [1, p. 342].

As in the literary language, the most regular model of metaphorization is the basic social macromodel: the source and the target of the transference belong to the same (social) macrosystem, are functionally similar, but «when forming transferred meanings, a kind of metaphorical expansion occurs: the main qualitative characteristics of the person, the type of relations and dependencies, but at the same time the scope of application of these features changes» [3, p. 48].

The specificity of the jargon implementation of this macromodel is that it regularly includes, as in the subject area, a language game associated with transference built on an oxymoron, often antonymic, — a significant or pragmatic mismatch of the social characteristics of the source and target of metaphorization [3, p. 93].

An equally striking feature of the slang metaphorical system is the regular correlation of social realities of different eras and states with a certain type of social and personal characteristics.

Semantic classification involves the grouping of metaphors by the thematic affiliation of the auxiliary subject (that is, according to the thematic relevance of the comparison underlying them). So, the following types of metaphors are distinguished:

1. An animalistic (or zoomorphic) metaphor is based on a comparison with an animal. Such a comparison can be implemented by means of word formation, resulting in author's neologisms.

2. The anthropomorphic (or anthropocentric) metaphor is based on the comparison of objects, plants, animals with a person.

3. Spatial (or orientational) metaphor is based on analogy with any dimension of space, time can also be compared with space.

Metaphor, like all other stylistic devices, can be classified according to the degree of surprise. Yes, it is quite unexpected that non-trivial metaphors are called individually authorial. Those that often appear in everyday speech, and sometimes are fixed in dictionaries to a certain extent as a means of artistic expression, are called banal.

Individually authored metaphors are relevant for speech in action, that is, they appear at the moment of oral or written speech (linguistic metaphors). They are usually recorded in dictionaries as units of language.

Slang vocabulary is often used in various fields, among which one can single out the military sphere of activity, the medical sphere, the sphere related to cooking, as well as many metaphors of slang vocabulary are used in everyday life (the very designation of household items) and others.

Many metaphors of slang vocabulary with a somatic basis are used in speech to implement a certain characteristic of a person.

It is also worth adding that the metaphorization of slang vocabulary is quite common in poetry and a number of works in mythology. That is, slang vocabulary is manifested not only in live communication, but also in the display of certain works of art, mainly in literature.

Thus, metaphor occupies a significant place in the author's works, which makes them bright and attractive both for lovers of literature and for researchers. Thanks to the correct use of jargon metaphors, it is possible to demonstrate high command of all aspects of language and, in particular, the ability to choose a clear, concise, deep metaphor.

The range of use of this stylistic technique is wide and varied.

Thus, in the Ukrainian and English languages, slang vocabulary is very common, and even a common phenomenon. Metaphors used in such communication are also part of slang vocabulary and reflect it as a special verbal form of language units.

Theoretical background. The English language has an extremely high percentage of borrowings (more than 70%), most of which are borrowings from French and Latin languages, which gives us the right to include English in the group of Romano-Germanic languages.

Its special feature is that it contains a huge number of verbs and adjectives, but surprisingly few nouns (which cannot be said about the other two layers of Latin words, which entered the vocabulary earlier, in the Middle English period).

Most of these borrowings from Latin can be divided by morphological indicators. The classification of Latin borrowings of this period is based on this morphological principle [3, p. 5].

The process of mastering borrowed lexical units is the result of the interaction of the phonetic, grammatical and semantic systems of the "donor language" and "receiver language".

Due to the fact that the phonetic, grammatical and other phenomena in the systems of different languages do not coincide, during the transition to a borrowed language, foreign words are processed, adapting to its norms and laws. When borrowing, the word is adapted to the phonological system of borrowings.

In addition to phonetic assimilation, a borrowed word is also subject to grammatical (morphological) assimilation — borrowed words, being part of a new language, obey its grammatical norms [3, p. 64].

As you know, the presence of contact of the recipient language with the donor language is considered a necessary condition for borrowing foreign words. However, at the basis of the modern process of borrowing, when the main way of transferring words from one language to another is the written way, borrowing should not be understood only as the result of territorial contact between two neighboring peoples or living in the same territory.

It should be noted that with the development of electronic technologies and the expansion of intercultural communication, the borrowing process is even faster.

In contrast to lexical penetration, which, according to V. Martynov, “presupposes as a necessary and sufficient condition territorial contiguity and border bilingualism”, borrowing, according to the fair remark of the same V. Martynov, “Presupposes as a necessary condition cultural influence and export-import of realities (new tools and means of production, new concepts of social life)” [1, p. 1064].

In addition, actual borrowing implies further adaptation and inclusion of the borrowed word or its element in the vocabulary of the recipient language.

The following are the criteria for determining borrowing:

- 1) graphic;
- 2) phonetic;
- 3) morphological;
- 4) semantic [3, p. 61].

Since diacritical marks and combinations of sounds not characteristic of the English language contradict the pronunciation norms of the English language and betray the foreign origin of the word, it is more reliable to rely on graphic and phonetic criteria when establishing borrowing.

Two other criteria — morphological and semantic, in our opinion, are less reliable and can be used when it is impossible to find out the origin of a word by its phonetic composition.

Thus, morphological and semantic criteria are secondary, optional. As such, the historical-geographical criterion was not taken into account in our study; to establish the language — source and date of borrowing, we turned to etymological dictionaries containing historical reference.

The conducted research made it possible to identify the following ways of creating slang vocabulary: affixal, affixless, base and word formation, telescoping, reduction, deabbreviation (morphological methods); word play and conversion (non-morphological methods). Borrowed lexemes are assimilated through transcription, transliteration and morphological transmission. So, it is worth analyzing and comparing the performance of each of the mentioned methods of jargon formation on the material of two languages.

In particular, after comparing the jargon units of the Ukrainian and English languages in such areas as: medicine (Table 1), business (Table 2), police (Table 3), politics (Table 4), education (Table 5), journalism (Table 6), aviation (Table 7), we came to the following conclusions. In the Ukrainian language, such suffixes as -к-, -ш-, which together with the ending -а form feminine nouns, are quite productive. Some of them call female persons by a specific sign (чувачка, фрасьша, бичка).

Table 1 — Comparative analysis of the areas of use of English and Ukrainian jargon

Jargonisms in the English language	Jargonisms in the Ukrainian language
Medical jargon	
acute (a condition that comes on suddenly)	качати (реанімувати хворого)
agonal (term to signify a major, negative change in a patient's condition)	завести хворого (відновити нормальний ритм серця після зупинки)
atypical (something that isn't completely normal)	посадити на трубу, трубити (перевести пацієнта на апарат ШВЛ)
comorbid (two or more conditions that occur at the same time)	відвести до дельфінів (направити на УЗД)
iatrogenic (something that didn't go as planned)	стукати, проводити відстріл, стріляти (поновлювати роботу серця за допомогою дефібрилятора)
idiopathic (a condition that does not have a clear explanation of cause)	рецидивіст (хворий, що повертається до лікарні з рецидивом)
metabolic syndrome (a group of risk factors that increase the likelihood of heart attack and stroke)	пірамидон (жарознижувальне)
negative (result of a test that indicate a tested condition is not present)	наркота (препарати, які використовуються для введення наркозу)
sub-therapeutic (something at a low level)	молоко (пропофол, емульсія білого кольору)
tachycardia (fast heart rate)	флекса, флексюля (венозний катетер)
blood swab (a blood sample taken with a cotton-tipped stick)	спис (голка для спінальної пункції)
embolus — a blood clot	боковушки (затискач Мікуліча)
gomer ("Get Out of My Emergency Room" and is a derogatory term for geriatric patients with multiple complicated medical problems)	екзітус (летальний кінець)
GSW (abbreviation for gunshot wound)	Б-20 (Віч-позитивний пацієнт)
meds (short for medications, or drugs)	шлаки (креатин сечовина, продукти розпаду білків та переробки компонентів)
wheezer (an asthmatic patient, or any patient having difficulty breathing) [27]	переферія (погана венозна система у пацієнта)

Ukrainian jargonisms become extremely expressive and bright thanks to the diminutive suffixes. Also, it should be noted that they not only realize their direct meaning when

creating new jargonisms, but also give them a more ironic and humorous color (kaifelyk, blueberry, beer mug).

With regard to the English language, we came to the conclusion that in the system of word formation of this language the most common method is the suffix method, but it should be noted that there are significantly fewer productive suffixes in the English language compared to Ukrainian. Among these suffixes, the most used are -ed, -ing, -y, -er, for example: drum — drummer (trading merchant), float — floating (drunk), goof — goofer (bad work). The suffix -o should be considered specifically slang, since it does not have a separate special meaning, although it gives slang a special flavor, for example: afto = afternoon, blotto, botto = bottle.

Table 2 — Business jargon examples in Ukrainian and English languages

Business jargon	
bang for the buck (a term that means to get the most for your money)	дедлайн (крайній термін здачі проекту/ завдання)
best practice (the best way to do something)	таймінг (розклад)
core competency (basic strength of a group or company)	спіч (вступне слово)
due diligence (putting effort into research before making a business decision)	локація (місцезнаходження)
drill down (to look at a problem in detail)	велком кава (кава, яка подається гостям, коли вони тільки приїхали)
low-hanging fruit (the easiest problem to fix)	таймлайн (перелік проектів та час їх запуску)
scalable (an endeavor that can be expanded without a lot of additional investment)	бекап (резервне копіювання)
sweat equity (getting a stake in the business instead of pay)	реліз (запуск проекту)
the 9-to-5 (business jargon meaning a standard work day)	адженда (порядок денний)
chief cook and bottle-washer (a person who holds many responsibilities)	аттач (прикріпити файл або документ у електронному листі) [25]

Among the characteristic features of English jargon is the transformation of nouns and a number of full-fledged independent words (for example, burger, monkey, dog) into so-called semi-suffixes. In this case, the suffixal method of creation is combined with word formation (or root formation). So, the word monkey is used as a suffix with the meaning “worker, mechanic”, for example: grease monkey (car mechanic), wheel monkey (bicycle mechanic); the word dog (dog) turned into a suffix with the meaning “a cunning person, or one who is lucky”: bird dog (a person who searches for good players for a sports team), sea dog (an old, experienced sailor); the word burger is taken from the word hamburger, which was arbitrarily split into ham and burger, and the last part turned into an independent suffix: cheese-burger, double-burger, sausage-burger.

Table 3 — Police jargon examples in Ukrainian and English languages

Police jargon	
10-4 (radio jargon meaning “OK” or “I understand”)	стотридцятий (водій у стані алкогольного сп’яніння)
assume room temperature (an individual has died)	нормальні люди (цивільні)
beat (an officer’s parole area)	браслети (наручники)
berries and cherries (the lights on top of a police car)	кухня (побутовий злочин, сімейний скандал)
code eight (term that means officer needs help immediately)	поставити вуха (встановити прослуховування, найчастіше телефонне)
code eleven (a code that means the individual is at the scene of the crime)	адреса (місце затримання або місце злочину) [21]
mirandize (to read someone their rights)	Анальгін, демократизатор (поліцейська гумова палиця)
Sam Browne (a police belt)	Висяк (нерозкрита кримінальна справа)
suspect (a person whom the police think may have committed a crime)	Глухар (нерозкрите вбивство)
wolf pack (a group of patrol cars travelling together) [23]	Жмур (труп)

Among native speakers of the Ukrainian language, in addition to the suffixal method of creating jargonisms, the prefix-suffix method is widely used. To form expressive combinations of actions and signs, native speakers use various combinations of prefixes and suffixes, which makes it possible to diversify their speech.

For example, in the Ukrainian language: башляти — безбашльовий (free), мороз — відморозок (emotionally and intellectually short-sighted person, often aggressive), тулити — втуляти (to tell difficult-to-understand things), висіти — зависалово (a party with a large number of people, which can to continue indefinitely), ковбаса — заковбасити (kill someone), сухар — засухарений (depressed), тихий — затихарити (to hide something), пудра — припудрений (mentally limited)

The characteristic of the way of creating jargonisms in the Ukrainian language is the postfixal way of creating jargon, because in the English language this way of derivation is absent at all. Here are some examples: чатитися (to communicate using the Internet), засвітитися (to reveal, to betray oneself), відмазатися (to evade some kind of work), врубатися (to understand something), добазаритися (to agree on something), жмотитися (to be mean, to be greedy).

Table 4 — Political jargon examples in Ukrainian and English languages

Political jargon	
astroturfing (creating a false impression of organic support for or opposition to an organization, policy, individual or program)	Струмок, ручайок (процес відвезення на виборчу дільницю «куплених» виборців, винесення з дільниць порожніх бюлетенів для «правильного» заповнення та вкидання).

Continuation Table 4

Political jargon	
balancing the ticket (when a presidential candidate chooses a running mate whose qualities will appeal to more voters)	каруселі (голосування по кілька разів на різних дільницях)
battleground state (a state that has an equal chance of being won by a Democratic or Republican candidate)	технологія «косинка» (отримання бюлетенів заангажованими виборцями від спеціально найнятого члена ДВК)
bellwether state (a state that typically votes for the leading candidate)	технологія «синій вітер» (розпізнавальний знак на одязі підкупленого члена виборчої комісії)
blue state (a state that votes primarily for Democrats or liberals)	гречка (хабарі на виборах)
coastal elites (typically wealthy, well-educated people from the northeastern or Californian coast of the U.S. that have left-leaning political views)	занюханий (поганий, неакуратний, огидливий)
coffers (the money in an organization's or political party's bank accounts available for spending)	браток (знижений іменник від брат — дружнє звертання до чоловіка)
dark horse (an unknown or underestimated candidate that seems unlikely to succeed, but who goes on to succeed)	калаш (автомат системи Калашнікова)
dark money (political funds or donations raised by nonprofit organizations where the donors are not disclosed)	братія (синонім до братва — люди, однієї професії, товариші, приятелі)
earmark (money set aside for a specific purpose or program)	понти (безпідставні вихваляння, самовпевненість)
endorsement (public approval from one political entity or organization for another)	фанат (пристрасний прихильник як правило музичного гурту, виконавця, спортивної команди)
inside the beltway (an idiom to classify issues that are significant to government officials rather than the general public; the "beltway" refers to Interstate 495 around Washington D.C.)	піарник (спеціаліст із зв'язків з громадськістю)
political action committee (PAC) (political committees that receive financial contributions from corporations, individuals or organizations to support or oppose specific political campaigns or legislation)	гопник (зłodій, грабіжник, агресивно налаштований підліток, молодик)
purple state (a state that has a similar amount of Republican and Democrat voters)	дерибанити (ділити награбоване, грабувати)
red state (a state that votes primarily for Republicans or conservatives)	шмонати (обшукувати когось, влаштовувати обшук, влаштовувати якусь перевірку)

Continuation Table 4

Political jargon	
stump speech (a prepared speech or pitch that explains their core platform)	базарити (говорити щось про когось, кричати, кликати на допомогу)
swing state (a state where both political parties have similar levels of support)	мармиза (обличчя)
war chest (funding set aside specifically to finance a war effort; funds earmarked for a particular purpose)	брехуха або брехунка (форма жіночого роду від «брехун». — Людина, яка завжди говорить неправду)
wedge issue (a controversial political issue that divides members of opposing political parties or the same party) [23]	Пика (потворне, бридке обличчя, обличчя людини, комусь неприємної, несимпатичної) [7]

In the Ukrainian and English languages, among the morphological methods of word formation, it is worth paying attention to the stem and word formation, which are basic in the creation of English jargonisms, since the English language, like other Germanic languages, has many full-meaning words that acquire the status of independent lexemes and turn into the second component of complex words, i.e. semi-affixes. For example: beeswax (business, occupation), broken arm (leftover food, malnutrition), fair dinkum (work, labor; soldier), end ville (best, biggest), find rover (work reluctantly, without enthusiasm), like fun (quickly), ghost writer (author of literary treatment).

Today, telescoping is considered one of the most modern ways of creating jargon [20]. Teleskoping is a fusion of shortened bases of two words, which other scientists also call: ingot words (N. Amosova), amalgam words (I. Halperin), complex abbreviated words (R. Kiselyova, N. Shinskyi), telescoping (I. Arnold, M. Bryant, I. Berman, K. Barantsev, A. Levitskyi, O. Kubryakova, A. Sokolenko, N. Shanskyi), blending (O. Khrushcheva, E. Jespersen, A. Kennedy, T. Pyles), contamination (H. Wentworth, S. Ulman, N. Lavrova, T. Tsybalyuk-Skopnenko), etc.

Table 5 — Teachers' jargon examples in Ukrainian and English languages

Teachers' jargon	
anecdotal records (narrative descriptions of student behavior or performance)	вікно (вільний урок, ще одна перерва для вчителя)
assessment (gathering information about the level of performance of individual students)	кочівник (педагог, що не має власного кабінету і змушений весь час шукати для проведення уроків новий)
brainstorming (generating lots of ideas from many individuals)	рапортичка (документи, які доводиться заповнювати вчителю, наприклад, віжності про оцінки учнів)
closure (the final instructional activity in a lesson plan) [22]	нулівка (нульовий клас або клас підготовки)

In modern linguistics, there is no single recognized definition of telescoping, but our research led us to the conclusion that this method is quite modern in demand during the formation of jargonisms. It is most vividly represented in the jargon of the English language: absotively = absolutely+positively, annoyware = annoying+software, babelicious = baby+delicious, lametarded = lame+retarded, mathematician = mathematics+magician,

Jewfro = jew+afro, joygasm = joy+orgasm, boughetto (to be high-class but not to suffer) = bough+ ghetto In the Ukrainian language, it was also possible to record interesting cases of telescoping: ukr. бурситет (ironic to university) = bursa + university, пішкарус (walking on foot) = walking on foot + Ikarus (the make of Bus), скотобус (bus) = cattle + bus, крисодром (mat for a computer mouse) = rat + airfield.

It is quite common in slang formation, in particular in the English language, to shorten words, for example: bo (man, boy) from bimbo, hobo, cooch (deceit) from coochie, cop (policeman; occupation, job) from copper. In the Ukrainian language, this method of word formation is characteristic only of youth jargon, namely: student, school, and computer jargon. This shows the inclination of the young generation to language economy and the desire to stand out among other professional groups. For example: вінт (вінч) (Winchester), вір (computer virus), лаба (laboratory work), незарх (not counted), універ (university), диря (director), керя (class teacher), клава (computer keyboard), баскет (basketball), бутер (sandwich). The Ukrainian language, unlike English, is also characterized by an affix-free method of word formation (creating nouns from adjectives and verbs without using word-forming affixes), although it is not productive: шмонати — шмон (military) (checking, investigating), глючити — глюк (computer) (a malfunction of the program), кумарити — кумар (cigarette smoke; a person who bores others with stupid conversations), стьобати — стьоб (mocking-aggressive thinking, attitude towards something).

Table 6 — Journalists' jargon examples in Ukrainian and English languages

Journalists' jargon	
Above the Fold: A story placed on the top of a newspaper page, literally above the fold.	качка (опублікована псевдоінформація, неправдива сенсація)
Banner: Top of a newspaper (either print or online) that provides the name of the publication, teasers or other information, such as the high and low temperatures for the day if it's a daily.	<i>Паркет</i> (сюжет на основі брифінгів чи пресконференцій без цікавинок)
Circulation: The number of copies of a publication distributed either paid or non-paid.	<i>Робота в полі</i> (робота з місця подій)
FAQ: Frequently Asked Questions. Detailed questions and answers prepared either in anticipation of questions that will be asked about an issue by a certain audience or as a result of an influx of questions being received. FAQs are disseminated for external consumption.	<i>Риба</i> (заздалегідь написана заготовка під статтю, своєрідний каркас, який з часом заповниться інформацією)
Header: Another term for headline, often used as the headline term for press releases.	Evergreen (так званий вічнозелений контент, який не залежить від подій чи часу року й актуальний завжди)
Inverted Pyramid: Standard news writing style, which is used in PR written materials, which highlights the most important information first and follows suit through the end of the article, press release, op-ed, etc. The purpose is two-fold; first, to grab the reader's attention and second, to aid in the editing process depending on length.	<i>Цеглина</i> (великий журналістський текст, не розбитий на блоки)

Continuation Table 6

Press Kit: A packet comprised of recent relevant news releases, spokesperson bio, relevant fact sheets and other backgrounders. Not to be confused with a media kit, which is the industry term for an advertising kit.	<i>Джинса</i> (замовний або проплачений матеріал)
Teaser: Also, a news hook printed in the banner of a newspaper, in the far left column, or along the bottom of the front page to tease readers about stories on the inside [28]	<i>Крокодил</i> (людина, що під час інтерв'ю перехоплює на себе роль ведучого та змушує журналіста відповідати чи виправдовуватися)

Methods of learning borrowed jargon in the languages under study deserve special attention, because transliteration or transcription and morphological transfer (a process in which a foreign word is transliterated with its subsequent adaptation to the morphology of the native language) takes place here. Thus, transliteration and transcription are more typical for the Ukrainian language, because most of their jargons are borrowed from the English language, in particular its American variety. For example: айді (identification, from the English ID), апгрейд (modernization, hardware update, from the English upgrade), апдейт (software update, from the English update), бар (error, failure in the program, from the English bug), серфінг (search for various information on the Internet without a specific goal, from English serfing), ботл (bottle with alcohol, from English bottle).

The morphological development of borrowed jargons is typical for the two studied languages. It is characteristic that mostly neutral lexemes are borrowed, but after the addition of affixes of the recipient language, they acquire a stylistic color and pass to the category of slang. Thus, in the Ukrainian language, English, American and German borrowings are mainly subject to assimilation, for example: бедовий (a hard disk with a damaged surface, from the English bad — bad), бекапити (to create backup copies (make a backup), олдовий (old, from the English old), лібрарня (library, from English library), драйка (value “three”, from German drei), цвайка (value “two”, from German zwei), аскати (to ask for something from outsiders, from English ask).

Unlike the other studied languages, English is more characterized by conversion, in particular, the transition of one part of the language to another, which is related to the analytical structure of this language. For example: blind (slang. «to weld, curse; forged»), house (slang. «to deceive»), fiddle (slang. «to deceive; hide, hide; obtain illegally»), heavy (slang. «thief, murderer; abundant»).

Table 7 — Pilot's jargon examples in Ukrainian and English languages

Pilots' jargon	
Air Pocket (a nice term for turbulence)	<i>Чек</i> (добре, прийнято)
Area of Weather (a nice term for a huge storm)	<i>Роджер</i> (зрозумів)
Deadhead (refers to a flight attendant or a pilot who is on a flight for official reasons, but not on-duty. For example, if a pilot needs to get to Atlanta, they may do so by <i>deadheading</i>)	<i>Вілко</i> (зрозумів, буду виконувати)
F/A (flight attendant)	<i>Мряка з молоком</i> (туман з опадами)
First Officer (co-pilot)	<i>Пепелац</i> (самохідний трап)

Continuation Table 7

Pilots' jargon	
Landing Lips (when flight attendants put on makeup and lipstick to look refreshed as they say goodbye to passengers at the end of a flight)	<i>Кавун</i> (Airbus)
Sharon Stone Jumpseat (the seat on the plane that faces the other way, named after a famous scene from <i>Fatal Attraction</i>) [26]	<i>Володар кільця</i> (диспетчер кола) [21]

Results and Discussions. The role of the jargon and its different types in modern life leads to certain speech changes in all spheres, because it has become an endless stream of new expressions, words and phrases that are very popular in society, among members of all generations.

Everyday communication is constantly replenished with new expressions, speech units, which make the speaker interested and involved. Jargonisms are often used among language units, which primarily ensure the understanding among people of same profession. With the use of jargonisms there were problems of their interpretation and translation from Ukrainian into English and vice versa. In this article, we have analysed in detail the problems and ways of interpreting jargonisms. The main purpose of translating jargonisms from English into Ukrainian and vice versa is the effectiveness of content transfer, this may be due to cultural differences, the emergence of a new, still unexplored jargonisms or ignorance of its meaning by the translator.

Translation and interpretation are a factor of human activity, because we know that robots are not always able to literally translate the units of a language, and if there are professional jargonisms it becomes much more complicated.

Jargon words are used within separate groups of people united by any interests, ages, occupations: schoolchildren, students, musicians, actors, athletes, military personnel, entrepreneurs, etc.

Unlike dialectisms and professionalisms, jargons almost always have a pronounced emotional and expressive character and are conventional names adopted in the communication of members of a particular social group.

Jargonisms most often become commonly used words that are reinterpreted in the appropriate (specific) direction: в'їжджати ("to understand"), фара ("eye"), хвіст ("uncompromised test or exam"), автомат ("examination evaluation or credit results of work during the semester").

Conclusions. After analysing all the jargonisms in different spheres in English and Ukrainian, we can conclude that the jargon units are one of the ways to create a secondary lexical unit, which is based on the replacement of original meaning to another one, which occurs through some specific and logical operations.

Currently, jargon has become one of the most popular means of communication in the business sphere of the modern world, it is no longer used exclusively for understanding each other by professionals of the same profession, it is used by the masses even by those who have nothing to do with this profession. The popularity of jargon is growing every year. We widely use jargon in our daily life, both in writing and in communication, without even knowing that some time ago these linguistic phenomena were a sign of belonging to one limited circle of specialists in a particular profession.

The question of the translation of jargons from English into Ukrainian and how these jargons are modified during this process remains open for further research. When translating,

it is necessary to pay attention to the features and requirements for the translation itself, since the ways of jargon formation in one language may, in principle, not exist in another, and in this case the structure and components of this jargon change completely.

In recent years, study has been actively replenished with jargon and its research in various areas of life, and this is a great progress, especially in English and Ukrainian, where jargon helps to expand, and sometimes hide, the meaning of a word (for example, in the field of medicine, to hide a diagnosis from non-medical staff). Due to certain changes, jargon gives names and definitions a shorter and more concise form, which preserves the meaning of lexical units, which is understandable to a specific group of people.

Jargon in the modern language is a fairly common concept that changes and improves every day in connection with the development of all spheres of human activity, provides the basis for new research and scientific work in this field of knowledge. This saves time on the perception of information and the rational use of terminology,

Jargonism is a multifaceted and meaningful concept, and its study and research must be approached comprehensively and in detail.

Список літератури

1. Бугайчук О. В. Лексикологія англійської та української мов : методична розробка. Київ : НАУ-друк, 2019. 56 с.
2. Верба Л. Г. Порівняльна лексикологія англійської та української мов : навч. посіб. Вінниця : Нова книга, 2017. 203 с.
3. Гороть Є. І. Лексикологія сучасної англійської мови : збірник вправ. Київ : Либідь, 2017. 287 с.
4. Енциклопедія Сучасної України. URL :http://esu.com.ua/search_articles.php?id=20334 (дата звернення: 11.12.2022).
5. Завальська Л. В. Дослідження стилістично зниженої лексики в мовленні українських політиків (на матеріалі інтерактивного спілкування в умовах політичних ток-шоу). URL : <http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/11372/Zavalska%20L%20V.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (дата звернення: 08.12.2022).
6. Квеселевич Д. І., Сасіна В. П. Практикум з лексикології сучасної англійської мови : навч. посіб. Вінниця : Нова книга, 2018. 117 с.
7. Мисюра К. Використання жаргонів у суспільно-політичних виданнях. *Актуальні питання гуманітарних наук. Мовознавство. Літературознавство*. Дрогобич. 2015. Вип. 11. С. 123–127. URL : <https://dspu.edu.ua/hsci/wp-content/uploads/2017/12/011-18.pdf> (дата звернення: 08.12.2022).
8. Мойсієнко А. К. Сучасна українська літературна мова: Лексикологія. Фонетика : підручник. Київ : Знання, 2018. 270 с.
9. Мостовий М. І. Лексикологія англійської мови. Харків: Основа, 2017. 321 с.
10. Онлайн-бібліотека української літератури. Освітній онлайн-ресурс. URL: <https://www.molodost.in.ua/articles/16/451>. (дата звернення: 12.12.2022).
11. Офісна новомова. Корпоративний світ України переходить на новий сленг. URL :<https://nv.ua/ukr/ukraine/events/noviy-ofisniy-sleng-anglicizmi-v-korporacijah-povini-ukrajini-50052330.html> (дата звернення: 10.12.2022).
12. Павлова О. І. Основи термінознавства : навч. посіб. Рівне : Волинські обереги, 2018. 198 с.
13. Панько Т. І. Від терміна до системи. Львів : Світ, 2019. 147 с.
14. Попова Н. О. Аспекти лінгвістичних досліджень чужомовних запозичень в українській мові. *Вісник Міжнародного Слов'янського університету. Філологія*. Харків, 2013. Т. IV, № 1. С. 48–52.

15. Радзівський В. О. Кримінальна субкультура молоді як соціокультурне явище. URL: <https://elibrary.ru/item.asp?id=21262281> (дата звернення: 12.12.2022).
16. Словник української мови: в 11 т. URL : <http://sum.in.ua/s/Argho> (дата звернення: 10.12.2022).
17. Словник української мови: в 11 т. URL : <http://sum.in.ua/s/slengh> (дата звернення: 08.12.2022).
18. Словник української мови: в 11 т. / ред. П. П. Доценко, Л. А. Юрчук ; гол. ред. кол. І. К. Білодід. Київ : Наукова думка, 1971. Т. 2. 509 с.
19. Словopedia. URL : <http://slovopedia.org.ua/39/53402/260814.html> (дата звернення: 12.12.2022).
20. Сніховська І. Е. Механізми, засоби та прийоми мовної гри в сучасній англійській мові : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04. Запоріжжя, 2005. 20 с.
21. Що значить «відвести до дельфінів» і хто такий Жора, він же Іван Іванич? Сленг шести українських професій. URL : <https://texty.org.ua/fragments/102284/sho-znachyt-vidvesty-do-delfiniv-i-hto-takuj-zhora-vin-zhe-ivan-ivanych-slenh-shesty-ukrayinskyh-profesij/> (дата звернення: 08.12.2022).
22. Curriculum & Instruction. URL : <https://www.teachervision.com/professional-development/dictionary-of-educational-jargon> (Last accessed: 10.12.2022).
23. Examples of Political Jargon: Essential Buzzwords Explained. URL : <https://examples.yourdictionary.com/examples-of-political-jargon.html> (Last accessed: 10.12.2022).
24. Examples of Jargon: Definition and Types. URL : <https://examples.yourdictionary.com/examples-of-jargon.html> (Last accessed: 10.12.2022).
25. Examples of Jargon in the Workplace. URL : <https://examples.yourdictionary.com/examples-of-jargon.html> (Last accessed: 10.12.2022).
26. Jargon Watch: Pilot Lingo And The Language Of The Sky. URL : <https://www.babel.com/en/magazine/jargon-watch-pilot-lingo-and-the-language-of-the-sky> (Last accessed: 09.12.2022).
27. Medical Jargon. URL : https://www.ruf.rice.edu/~kemmer/Words04/usage/jargon_medical.html (Last accessed: 10.12.2022).
28. PR & Journalism Jargon Glossary. URL : https://www.adha.org/sites/default/files/7773_PR_Journalism_Glossary.pdf (Last accessed: 10.12.2022).

References

1. Buhaichuk, O. V. (2019). *Leksykolojiia anhliiskoi ta ukrainskoi mov : metodychna rozrobka* [Lexicology of the English and Ukrainian languages: manual]. Kyiv, NAU-print Publ., 56 p.
2. Verba, L. H. (2017). *Porivnialna leksykolojiia anhliiskoi ta ukrainskoi mov : navchalnyi posibnyk* [Comparative lexicology of English and Ukrainian languages : tutorial]. Vinnytsia, Nova knyha Publ., 203 p.
3. Horot, E.I. (2017). *Leksykolojiia suchasnoi anhliiskoi movy : zbirnyk vprav* [Lexicology of the modern English language: a collection of exercises]. Kyiv, Lybid Publ., 287 p.
4. *Entsyklopediia Suchasnoi Ukrainy* [Encyclopedia of Modern Ukraine]. Available at: http://esu.com.ua/search_articles.php?id=20334.
5. Zavalska, L. V. *Doslidzhennia stylistychno znyzhenoj leksyky v movlenni ukrain-skykh politykiv (na materialy interaktyvnoho spilkuвання v umovakh politychnykh tok-show)* [A study of stylistically substandard vocabulary in the speech of Ukrainian politicians (on the material of interactive communication in the conditions of political talk shows)]. Available at: <http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/11372/Zavalska%20L%20V.pdf?sequence=1&isAllowed=y>.

6. Kveselevych, D. I., Sasina, V. P. (2018). *Praktykum z leksykologhii suchasnoi anhliiskoi movy: navchalnyi posibnyk*. [Practicum on lexicology of the modern English language: tutorial]. Vinnytsia, Nova Knyha Publ., 117 p.
7. Mysiura, K. (2015). *Vykorystannia zharhoniv u suspilno-politychnykh vydanniakh* [The use of jargon in socio-political publications]. *Aktualni pytannia humanitarnykh nauk. Movoznavstvo. Literaturoznavstvo*. [Current issues of humanitarian sciences. Linguistics. Literary studies]. Drohobych, Issue 11, pp. 123–127. Available at: <https://dspu.edu.ua/hsci/wp-content/uploads/2017/12/011-18.pdf>.
8. Moisiienko, A. K. (2018). *Suchasna ukrainska literaturna mova: Leksykologhiia. Fonetyka : pidruchnyk* [Modern Ukrainian Literary Language: Lexicology. Phonetics: a textbook]. Kyiv, Znannia Publ., 270 p.
9. Mostovyi, M. I. (2017). *Leksykologhiia anhliiskoi movy* [Lexicology of the English language]. Kharkiv, Osnova Publ., 321 p.
10. *Onlain-biblioteka ukrainskoi literatury. Osvitnii onlain-resurs* [Online library of Ukrainian literature. Educational online resource]. Available at: <https://www.molodost.in.ua/articles/16/451>.
11. *Ofisna novomova. Korporatyvnyi svit Ukrainy perekhodyt na novyi slenh*. Office news. [The corporate world of Ukraine is switching to a new slang]. Available at: <https://nv.ua/ukr/ukraine/events/noviy-ofisniy-sleng-anglicizmi-v-korporaciyah-novini-ukrajini-50052330.html>.
12. Pavlova, O. I. (2018). *Osnovy terminoznavstva*. [Basics of terminology]. Rivne, Volynski Oberehy Publ., 198 p.
13. Panko, T. I. (2019). *Vid termina do systemy* [From term to system]. Lviv, Svit Publ., 147 p.
14. Popova, N. O. (2013). *Aspekty linhvistychnykh doslidzhen chuzhomovnykh zapozychen v ukrainskii movi* [Aspects of linguistic studies of foreign borrowings in the Ukrainian language]. *Visnyk Mizhnarodnoho Slovianskoho universytetu. Filolohiia*. [Bulletin of the International Slavic University. Philology]. Kharkiv, Vol. IV, no. 1. pp. 48–52.
15. Radziievskiy, V. O. *Kryminalna subkultura molodi yak sotsiokulturne yavyshe*. [Criminal youth subculture as a sociocultural phenomenon]. Available at: <https://elibrary.ru/item.asp?id=21262281>.
16. Dotsenko, P. P., Yurchuk, L. A. Ed. *Slovnyk ukrainskoi movy: v 11 t.* [Dictionary of the Ukrainian language: in 11 volumes]. Available at: <http://sum.in.ua/s/Argho>.
17. Dotsenko, P. P., Yurchuk, L. A. Ed. *Slovnyk ukrainskoi movy: v 11 t.* [Dictionary of the Ukrainian language: in 11 volumes]. Available at: <http://sum.in.ua/s/slengh>.
18. Dotsenko, P. P., Yurchuk, L. A. Ed. (1971). *Slovnyk ukrainskoi movy: v 11 t.* [Dictionary of the Ukrainian language: in 11 volumes]. Kyiv, Naukova Dumka Publ., V. 2, 509 p.
19. *Slovopediia*. [Slovopedia]. Available at: <http://slovopedia.org.ua/39/53402/260814.html>.
20. Snikhovska, I. E. (2005). *Mekhanizmy, zasoby ta pryiony movnoi hry v suchasni anhliiskii movi* [Mechanisms, tools and techniques of language play in modern English. PhD philol. sci. diss.]. Zaporizhzhia, 20 p.
21. *Shcho znachyt «vidvesty do delfiniv» i khto takyi Zhora, vin zhe Ivan Ivanych? Slenh shesty ukrainskykh profesii*. [What does it mean to «take to the dolphins» and who is Zhora, aka Ivan Ivanych? Slang of six Ukrainian professions] Available at: <https://texty.org.ua/fragments/102284/sho-znachyt-vidvesty-do-delfiniv-i-hto-takyj-zhora-vin-zhe-ivan-ivanych-slenh-shesty-ukrayinskyh-profesij>.
22. Curriculum & Instruction. Available at: <https://www.teachervision.com/professional-development/dictionary-of-educational-jargon>.

23. Examples of Political Jargon: Essential Buzzwords Explained. Available at: <https://examples.yourdictionary.com/examples-of-political-jargon.html>.

24. Examples of Jargon: Definition and Types. Available at: <https://examples.yourdictionary.com/examples-of-jargon.html>.

25. Examples of Jargon in the Workplace. Available at: <https://examples.yourdictionary.com/examples-of-jargon.html>.

26. Jargon Watch: Pilot Lingo And The Language Of The Sky. Available at: <https://www.babbel.com/en/magazine/jargon-watch-pilot-lingo-and-the-language-of-the-sky>.

27. Medical Jargon. Available at: https://www.ruf.rice.edu/~kemmer/Words04/usage/jargon_medical.html.

28. PR & Journalism Jargon Glossary. Available at: https://www.adha.org/sites/default/files/7773_PR_Journalism_Glossary.pdf.

Дата надходження рукопису 29.11.2022

Мета. Метою статті є дослідження особливостей жаргонізмів та їх вживання в українській та англійській мовах; дослідити специфіку утворення жаргонізмів.

Методи. Необхідність розгляду шляхів утворення жаргонізмів в англійській та українській мовах зумовила звернення до методів історико-аналітичного підходу, а також аналізу та узагальнення наукової літератури з проблем жаргонізмів в обох мовах.

Результати. Багато різних змін, таких як політичні, економічні чи культурні, вплинули на англійське суспільство. Однак найбільш помітними є процеси, що стосуються інформації та спілкування англійською мовою, які змінюються з часом, і це природний процес.

Лексичний фонд англійської мови постійно поповнюється неологізмами (словами та словосполученнями), проте жаргон, будучи однією з невід'ємних частин англійської лексики, швидко знайшов своє місце і в українській мові. Останнім часом англійська лексика активно проникає в книги, повсякденну мову і кіноіндустрію.

Мова є невід'ємним елементом культури, будучи продуктом і відображенням культури носіїв. В українському суспільстві англійська лексика сприймається і запам'ятовується досить швидко. Тому це питання постійно потребує дослідження, оскільки вона змінюється і поповнюється новими словами, а як наслідок — змінюється культура мовлення. Це означає, що ця тема не втрачає своєї актуальності у вивченні.

Жаргонізми за допомогою особливого «спрощення», а саме за допомогою нових мовних одиниць подають узагальнену інформацію про події, явища, людей, адресатів інформацію.

Дана робота присвячена розгляду, класифікації, вивченню жаргонізмів у сучасній українській та англійській мовах.

Підкреслимо, що потреба в утворенні жаргонізмів зростає, і це, безсумнівно, передуватиме зміні словникового складу мови, в якому ми вбачаємо важливість нашого дослідження.

У статті проаналізовано результати дослідження історії виникнення та дослідження жаргонізмів. Подано опис типів і різновидів жаргонізмів англійської та української мов. Досліджено особливості перекладу деяких англійських жаргонізмів.

Ключові слова: жаргонізми, жаргон, мова, лексика, мова жаргону.

DOI : 10.33274/2079-4835-2022-25-2-60-70

УДК [811.112.2'06:81'367.633]::(81'373+81'367)(045)

**Рибалка Н. В.,
асистент**Донецький національний університет економіки і торгівлі
імені Михайла Туган-Барановського,
м. Кривий Ріг, Україна,
e-mail: rybalka_n@donnuet.edu.ua,
ORCID: 0000-0003-3804-6875**ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНІ ТА СИНТАКСИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ
ПРИЙМЕННИКІВ І ПРИЙМЕННИКОВИХ ГРУП У СУЧАСНІЙ
НІМЕЦЬКІЙ МОВІ**

UDC [811.112.2'06:81'367.633]::(81'373+81'367)(045)

**Rybalka N. V.,
Assistant Professor**Mykhailo Tuhun-Baranovskyi Donetsk National University
of Economics and Trade , Kryvyi Rih, Ukraine,
e-mail: rybalka_n@donnuet.edu.ua,
ORCID: 0000-0003-3804-6875**LEXICO-SEMANTIC AND SYNTACTIC FEATURES
OF PREPOSITIONS AND PREPOSITIONAL GROUPS
IN THE MODERN GERMAN LANGUAGE**

Мета — ознайомитися із загальною характеристикою німецьких прийменників та прийменникових груп; розглянути структурні особливості німецьких прийменників та їх позиції в межах прийменникової групи; проаналізувати особливості управління та синтаксичні функції німецьких прийменників і прийменникових груп та їх позиції у реченні; розглянути прийменники та прийменникові групи як стійкі поєднання або компоненти стійких поєднань; виявити основні джерела труднощів для тих, хто вивчає німецьку мову.

Методи. Основні наукові результати отримані з використанням комплексу загальнонаукових та спеціальних методів дослідження, а саме: аналізу, узагальнення та систематизації наукової та навчально-методичної літератури з педагогіки, мовознавства, методики навчання іноземних мов; теоретичного узагальнення, аналізу та синтезу, а також порівняльного, описового та аналітичного.

Результати. У сучасній німецькій мові існує досить велика кількість прийменників, які суттєво відрізняються один від одного структурними особливостями, керуванням, кількістю значень та стилістичними характеристиками. Німецькі прийменникові групи можуть мати різну внутрішню структуру, виконувати різні синтаксичні функції в реченні і займати в ньому різні позиції. Багато прийменникових груп являють собою стійкі поєднання або є компонентами більших стійких поєднань.

Спираючись на те, що німецькі прийменники та прийменникові групи мають досить багато лексико-семантичних та синтаксичних особливостей, ми дійшли висновку, що саме це суттєво ускладнює їх вивчення та правильне вживання, оскільки схожі прийменники в різних мовах можуть істотно відрізнятися один від одного як своїм керуванням, так і спектром значень.

Знання та правильне вживання похідних прийменників, типових для писемного мовлення, важливе як для розуміння, так і для написання відповідних текстів на мові, що вивчається. Тому можна сміливо сказати, що впевнене володіння стійкими поєднаннями різних типів, які доцільно заучувати як цілісні лексико-семантичні одиниці, істотно полегшує як процес розуміння іноземного мовлення, так і процес самостійного використання іноземної мови у різних ситуаціях.

У зв'язку з цим є доцільним вивчення німецьких прийменників та прийменникових форм більш детально, і за для цього необхідно включати їх у відповідні практичні посібники та робочі програми.

Ключові слова: німецькі прийменники; прийменникові групи; прийменникове управління; дієслівне та іменне управління; стійкі поєднання; члени речення; лексико-семантичні особливості; синтаксичні особливості; вивчення німецької мови.

Постановка проблеми. Сучасна німецька мова відрізняється досить великою різноманітністю прийменників, яка певною мірою компенсує порівняно невелику кількість відмінків (називний (Nominativ), родовий (Genitiv), давальний (Dativ), знахідний (Akkusativ)). Прийменники відносяться до розряду службових слів, які зазвичай специфічні в кожній окремій мові і рідко поповнюються за рахунок запозичень. Однак кількість прийменників може збільшуватися за рахунок вторинних утворень на базі лексичних одиниць, що є в даній мові. Ця частина мови служить для зв'язку окремих слів та словосполучень у реченні та позначення різних семантичних відносин між об'єктами та процесами. Прийменники в німецькій мові можуть суттєво відрізнятися один від одного внутрішньою структурою, позицією в рамках прийменникової групи, управлінням, а також стилістичними особливостями. Для багатьох німецьких прийменників характерна багатозначність. Синтаксичні функції німецьких прийменникових груп та їх позиції у реченні також відрізняються різноманітністю. Серед прийменникових груп у німецькій мові часто зустрічаються стійкі поєднання (колокації). Крім того, прийменникові групи можуть бути складовими компонентами більших стійких поєднань. У зв'язку з вищеназваними лексико-семантичними та синтаксичними особливостями, які будуть надалі проілюстровані на конкретних прикладах, німецькі прийменники та прийменникові групи є істотним джерелом труднощів для тих, хто вивчає німецьку мову не тільки на початковому, а й на просунутому рівні. У цій статті робиться спроба багатостороннього аналізу цього явища з урахуванням його деяких маловідомих або рідко згадуваних аспектів.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Теоретико-методологічну базу нашого дослідження складають роботи таких сучасних германістів, як L. J. Brinton, G. Diewald, C. Meola, S. Hoffmann, N. Himmelmann, R. Huddleston, W. Humboldt, R. Keller, G. Pullum та інші. Але багато питань ще потребують розв'язання.

Мета — ознайомитися із загальною характеристикою німецьких прийменників та прийменникових груп; розглянути структурні особливості німецьких прийменників та їх позиції у межах прийменникової групи; проаналізувати особливості управління та синтаксичні функції німецьких прийменників і прийменникових груп та їх позиції у реченні; виявити основні джерела труднощів для тих, хто вивчає німецьку мову.

Виклад основного матеріалу дослідження. З точки зору внутрішньої структури, у німецькій мові можна диференціювати між непохідними (або первинними) та похідними (або вторинними) прийменниками [6, с. 402]. До непохідних прийменників відносяться *an* (на, в, біля, за, до, по), *auf* (на, в, по, з), *aus* (із, з), *durch* (через, завдяки, за допомогою), *für* (за, для, на, по), *gegen* (проти, під, біля, близько), *in* (в, на, за), *mit* (з, з (разом), на, по, за допомогою), *neben* (біля), *ohne* (без), *über* (над, через, більше, по), *vor* (перед, до, тому, від), *während* (протягом, під час), *wegen* (із-за, заради, відносно, щодо кого/чого; про, за кого; з приводу кого/чого), *zu* (на, до, за, для) та деякі інші прийменники, які на сучасному етапі розвитку мови не виявляють спорідненості з іншими лексичними одиницями. До похідних прийменників відносяться прийменники *angesichts* (з огляду на, зважаючи на що; через що, у зв'язку з чим), *anhand* (з приводу, на підставі, на, за допомогою), *an-*

lässlich (з приводу, у зв'язку, через), *anstelle* (замість чого), *aufgrund* (через, у зв'язку з), *bezüglich* (відносно, стосовно, щодо кого/чого; з приводу кого/чого), *einschließlich* (включно), *entsprechend* (згідно), *gemäß* (згідно), *hinsichtlich* (відповідно, стосовно чого; відносно кого/чого), *innerhalb* (всередині, протягом), *laut* (згідно), *mittels* (за допомогою чого, через що; шляхом чого), *seitens* (з боку, від), *trotz* (незважаючи на), *ungeachtet* (незважаючи на кого/що), *zufolge* (згідно), *zuliebe* (заради) тощо, які виникли в результаті певних словотворчих процесів.

У той час як непохідні прийменники зазвичай вживаються із знахідним та/або давальним і лише в окремих випадках з родовим відмінком (*während*, *wegen*) і однаково часто зустрічаються як в усній, так і в письмовій мові, похідні прийменники вживаються переважно з родовим і в рідкісних випадках з давальним відмінком (*entsprechend*, *gemäß*, *laut*, *zufolge*) і використовуються в основному тільки в письмовій мові, наприклад, у текстах ЗМІ або в діловій документації [2]. До похідних прийменників відносяться також деякі стійкі поєднання, що мають роздільне написання і складаються із прийменника та іменника, за яким часто слідує ще один прийменник, наприклад: *in Anbetracht* (через), *mit Ausnahme* (за винятком), *im Falle* (у разі), *mit Hilfe* (за допомогою), *im Laufe* (протягом), *zum Zwecke* (з метою), *im Anschluss an* (одразу ж після), *in Bezug auf* (щодо), *im Hinblick auf* (через), *im Unterschied zu* (на відміну), *im Vergleich zu* (проти) [9, с. 243]. На те, що в подібних випадках йдеться про складні прийменники, а не про самостійні прийменникові групи, вказують: часта відсутність артикля при іменнику, наприклад, *mit Hilfe*, *in Bezug auf*; застаріла форма давального відмінка, наприклад, *im Laufe*, *im Falle*; можливість синонімічної заміни всього поєднання простим похідним прийменником, наприклад, *mit Hilfe* — *anhand*, *mittels*, а також неможливість додати в дане поєднання прикметник, наприклад, *mit guter Hilfe dieser Beispiele* (з доброю допомогою цих прикладів).

Однак із структурними відмінностями безпосередньо пов'язані не лише вищезазнані стилістичні відмінності та відмінності в управлінні, а й деякі інші відмінності семантичного та синтаксичного характеру. Більшість непохідних прийменників відрізняється багатозначністю, тоді як похідні прийменники мають у більшості випадків лише одне значення. Прийменникові групи, що містять похідні прийменники, можуть мати у реченні лише функцію обставини або функцію означення при іменнику, яке не обумовлене іменним управлінням. Прийменникові групи, що містять непохідні прийменники, також часто виконують у реченні такі функції. Як похідні, так і непохідні прийменники завжди зберігають при цьому своє лексичне значення. Однак прийменникові групи, що містять непохідні прийменники, можуть також виступати як додаток при дієслові або прикметнику і як означення при іменнику, які обумовлені дієслівним або іменним управлінням. Непохідні прийменники втрачають при цьому практично повністю своє початкове лексичне значення [1]. Так, наприклад, прийменники *auf* (на) та *an* (на, у), що мають у поєднаннях *klettern auf den Baum* (лізти на дерево) та *liegen am Strand* (лежати на пляжі) просторове значення, у поєднаннях *warten auf den Freund* (чекати друга) та *reich an Bodenschätzen* (багатий на корисні копалини) такого значення більше не мають.

Позиція прийменників у межах прийменникової групи також може бути різною. Більшість непохідних і похідних прийменників у німецькій мові виправдовують свою назву та вживаються перед залежним від них словом — іменником, займенником і в деяких випадках прислівником, наприклад, *durch den Wald* (через ліс), *laut den Zeugnisaussagen* (згідно зі свідченнями свідків), *im Vergleich zum letzten Jahr* (порівняно з минулим роком), *mit dir* (з тобою), *nach rechts* (направо), *bis heute* (до сьогодні). У поодиноких випадках залежним словом також може бути прикметник:

Mein Freund hält den neuen Film von Quentin Tarantino für spannend. (Мій друг вважає новий фільм Квентіна Тарантіно **цікавим**).

У деяких випадках можливі також поєднання з двох прийменників, наприклад поєднання *bis zu* (до) або поєднання деяких похідних прийменників з прийменником *von* (від, с), що втрачає в подібних поєднаннях своє лексичне значення, при неможливості формального позначення родового відмінка:

Wir müssen zuerst bis zur Kreuzung fahren und dann nach rechts abbiegen. (Ми повинні спочатку доїхати до перехрестя і потім повернути праворуч).

Die Reservierung muss innerhalb von drei Tagen bestätigt werden. (Бронь має бути підтверджена протягом трьох днів).

Але деякі німецькі прийменники можуть стояти в реченні і після залежного слова, наприклад, *entlang* (вздовж), *gegenüber* (навпаки, по відношенню до), *zufolge* (згідно), *zuliebe* (заради):

Mir gegenüber war er immer sehr freundlich. (По відношенню до мене він завжди був дуже дружелюбний).

Den Zeugenaussagen zufolge war der Verdächtige mehrmals am Tatort. (Згідно зі свідченнями свідків, підозрюваний багаторазово був на місці злочину).

Markus ist nur seiner Frau zuliebe nach Berlin umgezogen. (Маркус переїхав до Берліна тільки заради своєї дружини).

У німецькій мові існують також кілька прийменників, що обрамляють залежне слово з обох сторін, наприклад, *von... an* (починаючи з), *von... aus* (з), *an... vorbei* (мимо), *um... herum* (навколо), *um ... willen* (заради):

Er hat mich vom Hotel aus angerufen. (Він зателефонував мені з готелю).

Um seiner Frau willen hat er mit dem Rauchen aufgehört. (Заради своєї дружини він кинув палити).

Цікавою особливістю німецької мови є наявність лексичних одиниць, що виникли на основі злиття деяких непохідних прийменників з іншими частинами мови та здатні виконувати в реченні синтаксичні функції, властиві самостійним прийменниковим групам. У поєднаннях такого типу прийменники також перебувають у постпозиції. У першому випадку йдеться про утворення типу *meinetwegen* (через мене), *deinetwegen* (через тебе), *seinetwegen* (через нього) і т.д., що є альтернативними варіантами до поєднань прийменника *wegen* з особовими займенниками в давальному відмінку *wegen mir* (через мене), *wegen dir* (через тебе), *wegen ihm* (через нього) і т.д.

У другому випадку йдеться про утворення типу *dafür* (для цього, за це), *darüber* (про це над цим), *davor* (перед цим), *wofür* (для чого, за що), *worüber* (про що, над чим), *wovor* (перед чим), які виникли в результаті злиття непохідних прийменників із вказівним або запитальним займенником і в німецькомовній термінології називаються *Pronominaladverbien* (займенникові прислівники). Такі прислівники мають у реченні зазвичай такі самі синтаксичні функції, як і самостійні прийменникові групи, тобто вони можуть бути обставинами, додатками при дієсловах та прикметниках, а також означеннями при іменниках. Вони виконують анафоричну функцію або використовуються для побудови прямих та непрямих питань:

Anna hat Geldprobleme, aber sie will mit niemandem darüber reden. (У Анни фінансові проблеми, але вона ні з ким не хоче про це говорити).

Worüber hast du mit ihm gesprochen? (Про що ти з ним говорив?)

Прийменники в німецькій мові вживаються в більшості випадків із іменниками або займенниками, які в рамках прийменникової групи є залежними словами і повинні мати відповідну відмінкову форму, продиктовану прийменниковим управлінням, наприклад, *für meinen Kater* (для мого kota) — знахідний відмінок, *mit meinem Kater*

(з моїм котом) — дальний відмінок, *wegen meines Katers* (через мого kota) — родовий відмінок. У деяких випадках залежним словом може бути прикметник або прислівник, які не мають відмінкових форм. Синонімічні прийменники керують зазвичай одним і тим же відмінком. Так, наприклад, прийменники *wegen/aufgrund* (через) вживаються з родовим відмінком, а прийменники *gemäß/zufolge* (згідно) — з давальним. Більшість німецьких прийменників використовуються з якимось одним певним відмінком. Однак деякі прийменники можуть використовуватися з двома різними відмінками, вибір конкретного відмінка може залежати при цьому від різних обставин. Як уже було сказано вище, непохідні прийменники рідко вживаються з родовим відмінком, наприклад, *wegen des schlechten Wetters* (через погану погоду), *während des Urlaubs* (під час відпустки). Похідні прийменники управляють, навпаки, переважно родовим відмінком і є відмінною особливістю писемного мовлення, наприклад, *anlässlich des Jubiläums* (з приводу ювілею), *aufgrund des schlechten Wetters* (через погану погоду), *seitens der Regierung* (з боку влади), *trotz des starken Regens* (попри сильний дощ), *mit Ausnahme der Rentner* (за винятком пенсіонерів), *im Falle der Krankheit* (у разі хвороби). Однак в усній і навіть письмовій мові в сучасній німецькій мові все частіше трапляються випадки вживання таких прийменників із давальним відмінком, який також може бути приєднаний за допомогою прийменника *von*, наприклад *wegen dem schlechten Wetter* (через погану погоду), *trotz dem starken Regen* (незважаючи на сильний дощ), *mit Ausnahme von Rentnern* (за винятком пенсіонерів) [7, с. 148; 9, с. 119; 10, с. 15].

Добре відомі групи прийменників, які керують лише знахідним або лише давальним відмінком, йдеться при цьому переважно про непохідні прийменники. Найбільш частими прийменниками, що вживаються тільки із знахідним відмінком, є прийменники *durch* (через, завдяки), *für* (для, за), *gegen* (проти), *ohne* (без), *um* (навколо), *entlang* (вздовж). Прийменник *bis* (до), який також відноситься до цієї групи, зазвичай зустрічається в поєднаннях типу *bis zwei Uhr* (до другої години), *bis Freitag* (до п'ятниці), в яких знахідний відмінок формально не позначається. Тільки з давальним відмінком використовуються *aus* (з), *außer* (крім), *bei* (у, при), *gegenüber* (навпаки, по відношенню до), *gemäß* (згідно), *mit* (з), *nach* (після), *seit* (з), *von* (з, від), *zu* (до) та деякі інші прийменники.

У німецькій мові існує також досить велика група прийменників, які можна використовувати як із знахідним, так і з давальним відмінком. Йдеться про прийменники *auf* (на), *an* (на, у), *in* (в), *neben* (біля), *vor* (перед), *hinter* (за), *unter* (під), *über* (над), *zwischen* (між), які в німецькомовній термінології називаються *Wechselpräpositionen* (прийменники зі змінним управлінням). Однак подвійне керування може мати місце тільки при вживанні даних прийменників у їхньому локальному значенні. Для позначення місця знаходження будь-якого об'єкта використовується давальний відмінок, у той час як для позначення напрямку руху використовується знахідний відмінок, наприклад:

Der Fernseher steht auf der Kommode (давальний відмінок). (Телевізор стоїть **на комоді**).

Ich möchte den Fernseher auf die Kommode stellen (знахідний відмінок). (Я хочу поставити телевізор **на комод**).

У той час як практично всі похідні прийменники в німецькій мові мають лише одне значення, більшість непохідних прийменників відрізняється багатозначністю. Прийменники, які використовуються лише з одним певним відмінком, мають у всіх своїх значеннях одне й те саме управління. Тому їх багатозначність не є такою великою граматичною проблемою, як у випадку багатозначних прийменників, що

мають подвійне керування. Так, прийменники *an*, *in*, *neben*, *vor* вживаються у своєму нелокальному значенні тільки з давальним відмінком, наприклад: *am Mittwoch* (у середу), *in zwei Tagen* (через два дні), *vor drei Monaten* (три місяці тому), *vor enormer Begeisterung* (від величезного захоплення), *neben dem Job* (поряд з роботою).

Основними синтаксичними функціями прийменникових груп у німецькій мові є функція обставини, функція додатку при дієслові або прикметнику у складі складеного іменного присудка, а також функція означення при іменнику [6, с. 298]. Як уже було сказано вище, функцію обставини (місця, часу, причини тощо) у реченні можуть виконувати прийменникові групи з непохідними та похідними прийменниками. І ті, й інші прийменники зберігають при цьому своє лексичне значення:

Der Unternehmer will auf diesem Gelände eine große Fabrik bauen. (Підприємець хоче побудувати **на цій земельній ділянці** велику фабрику).

Anlässlich der Eröffnung von zwei neuen Filialen wurde eine große Betriebsfeier für alle Mitarbeiter veranstaltet. (**З приводу відкриття двох нових відділень** було організовано велику корпоративну вечірку для всіх співробітників).

Прийменникові групи, що містять непохідні прийменники, можуть, крім того, виступати як додаток при дієсловах і прикметниках, які є частиною складеного іменного присудка. У таких випадках вибір відповідного прийменника продиктований дієслівним або іменним управлінням, а самі прийменники втрачають при цьому зазвичай практично повністю своє конкретне лексичне значення:

Markus wollte auf diese Frage nicht antworten. (Маркус не захотів відповісти **на це запитання**).

Markus ist auf seinen Sohn sehr stolz. (Маркус дуже пишається **своїм сином**).

Прийменники, які в принципі можуть використовуватися тільки з одним певним відмінком, вживаються з цим відмінком і в поєднаннях даного типу, наприклад, *sich interessieren für die deutsche Sprache* (цікавитися німецькою мовою) — знахідний відмінок, *kämpfen um den Frieden* (боротися за мир) — знахідний відмінок, *suchen nach den Vermissten* (шукати зниклих безвісти) — давальний відмінок, *mit der Arbeit zufrieden sein* (бути задоволеним роботою) — давальний відмінок.

Прийменники, що мають подвійне керування, вживаються в поєднаннях даного типу також тільки з одним певним відмінком. Деякі з цих прийменників вживаються переважно тільки із знахідним відмінком, наприклад, *warten auf den Freund* (чекати на друга), *stolz auf den Sohn* (гордий сином) або *sich ärgern über den Chef* (злитися на шефа), а деякі — переважно з давальним відмінком, наприклад, *sich fürchten vor großen Hunden* (боятися великих собак), *warnen vor dem Unwetter* (попереджати про негоду). Але деякі прийменники зустрічаються в подібних поєднаннях як із знахідним, так і з давальним відмінком. Вибір того чи іншого відмінка залежить при цьому від конкретного дієслова або прикметника, наприклад, *denken an die Familie* (думати про сім'ю), *sich gewöhnen an das Wetter* (звикати до погоди) — знахідний відмінок, *zweifeln an der Ehrlichkeit* (сумніватися в чесності), *reich an Bodenschätzen* (багатий на корисні копалини) — давальний відмінок [9, S. 235]. Оскільки у вищезгаданих поєднаннях та у багатьох інших випадках вибір конкретного відмінка залежить безпосередньо від дієслова або прикметника, і їх заміна є неприпустимою, подібні поєднання можна розглядати як цілісні лексико-граматичні одиниці, що складаються з трьох взаємопов'язаних компонентів — дієслово/прикметник, прийменник і відмінок.

Прийменникові групи в німецькому реченні також досить часто виступають у функції означення при іменнику. Йдеться при цьому як про прийменникові групи з непохідними прийменниками, так і про прийменникові групи з похідними

прийменниками. У німецькомовній термінології вони називаються Präpositionalattribute:

Alle Gebäude auf diesem Gelände gehören einem spanischen Unternehmer. (Усі будівлі на цій земельній ділянці належать одному іспанському підприємцю).

Die Betriebsfeier anlässlich der Eröffnung von zwei neuen Filialen findet am Freitag um 18 Uhr in der Konzerthalle statt. (Корпоративна вечірка з приводу відкриття двох нових відділень відбудеться у п'ятницю о 18 годині у концертному залі).

Іменники, утворені від дієслів або прикметників, зазвичай переймають їх управління і часто вживаються з тими самими прийменниками (і відмінками), наприклад: *antworten auf* (відповідати на) — *die Antwort auf* (відповідь на), *kämpfen um* (боротися за) — *der Kampf um* (боротьба за), *teilnehmen an* (брати участь у) — *die Teilnahme an* (участь у), *warnen vor* (попереджати про) — *die Warnung vor* (попередження про), *fragen nach* (питати про) — *die Frage nach* (питання про), *bereit zu* (готовий) — *die Bereitschaft zu* (готовність до). Непохідні іменники також можуть мати певне керування, наприклад, *die Angst vor* (страх перед), *die Alternative zu* (альтернатива до). Прийменникові групи з прийменником *von*, які в сучасній німецькій мові все частіше замінюють родовий відмінок, також часто є означеннями:

Seine Antwort auf diese Frage hat alle sehr überrascht. (Його відповідь на це питання всіх дуже здивувала).

Der Kampf um die Wählerstimmen wird von Tag zu Tag immer schärfer. (Боротьба за голоси виборців стає з кожним днем все гострішим).

Die Kriminalromane von diesem Autor finde ich ziemlich interessant. (Детективні романи цього автора я вважаю досить цікавими).

Як прийменникові групи, що мають функцію обставини, так і прийменникові групи, що мають функцію додатку, будучи самостійними членами речення, можуть займати в ньому різні позиції. Приміром, різні види обставин є поруч із підметом типовим заповненням початкової позиції у розповідному реченні, тобто. позиції безпосередньо перед особистою формою дієслова (див. приклади вище)::

Auf diesem Gelände will der Unternehmer eine große Fabrik bauen. (На цій земельній ділянці підприємець хоче збудувати великий завод).

Durch die anhaltende Dürre wurde die Ernte fast völlig vernichtet. (Внаслідок тривалої посухи врожай був практично повністю знищений).

Прийменникові групи, які є додатками при дієсловах або прикметниках у складі складеного іменного присудка, також можливі в початковій позиції, хоча і менш типові, ніж обставини (див. приклади вище):

Auf diese Frage wollte Markus nicht antworten. / На це запитання Маркус не схотів відповісти.

Auf seinen Sohn ist Markus sehr stolz. / Своїм сином Маркус дуже пишається.

За певних лексико-семантичних, синтаксичних і прагматичних умов у початковій позиції можуть перебувати і прийменникові групи, які виконують функцію означення при іменнику і не є самостійними членами речення. При цьому відбувається відрив означення від означуваного слова. Йдеться при цьому переважно про атрибутивні прийменникові групи, зумовлені іменним управлінням. Між відповідним іменником і дієсловом, що утворює присудок, повинна мати місце певна лексико-семантична взаємодія [4]:

Um die Wählerstimmen ist ein erbitterter Kampf zwischen den Parteien entbrannt. (За голоси виборців між партіями розгорілася запекла боротьба).

Auf diese Frage habe ich von ihm noch keine Antwort bekommen. (На це питання я ще не отримав від нього відповіді).

Von diesem Autor habe ich schon viele Kriminalromane gelesen. (Цього автора я вже прочитав багато детективних романів).

Переклад останнього прикладу українською мовою не є коректним із синтаксичної точки зору, але він найбільш наочно відтворює порядок слів оригіналу речення німецькою мовою.

У будь-якому випадку розміщення прийменникових груп із вищевказаними синтаксичними функціями в початковій позиції має бути комунікативно виправдане. Така комунікативна виправданість зазвичай має місце тоді, коли розміщена в початковій позиції прийменникова група забезпечує зчеплення даного речення із попереднім контекстом або несе в собі особливе смислове навантаження і вимагає у зв'язку з цим особливого виділення або контрастування.

Як прийменники, так і прийменникові групи в німецькій мові можуть бути стійкими поєднаннями або є складовими компонентами більш стійких поєднань ідіоматичного та неідіоматичного характеру. Як уже було сказано вище, деякі німецькі прийменники самі являють собою стійкі поєднання, наприклад, *von ... an* (починаючи з), *um ... willen* (заради), *in Betracht* (з огляду на), *mit Hilfe* (за допомогою), *in Bezug auf* (щодо), *im Vergleich zu* (у порівнянні з). У випадку дієслівного або іменного керування також йдеться про стійкі поєднання дієслів, прикметників або існуючих з певними прийменниками, які часто є специфічними для німецької мови і не можуть бути замінені іншими.

Самостійні прийменникові групи також часто є стійкими поєднаннями [3]. При цьому можна диференціювати між прийменниковими групами, які не є ідіомами, і прийменниковими групами, які є ідіомами. До першого типу відносяться *im Norden* (на півночі), *zum Beispiel* (наприклад), *nach Hause* (додому), *meiner Meinung nach* (на мою думку), *unter diesen Umständen* (за цих обставин), *von Zeit zu Zeit* (час від часу), *auf jeden Fall* (у будь-якому випадку) і т.д. До другого типу належать *um die Ecke* (недалеко, дослівно — за рогом), *rund um die Uhr* (цілодобово, дослівно — навколо годинника), *unter vier Augen* (наодинці, дослівно — серед чотирьох очей), *in null Komma nichts* (дуже швидко, дослівно — за нуль кома нічого) і багато інших. На цілісність подібних поєднань вказує неможливість їх модифікації, а у випадку ідіом — ще й відсутність прямої відповідності між загальним значенням всього поєднання та сумою значень його окремих компонентів.

Крім того, прийменникові групи можуть бути складовими компонентами більш стійких поєднань, серед яких також зустрічаються поєднання неідіоматичного та ідіоматичного характеру. До першого типу належать стійкі поєднання типу *in Verhandlungen treten* (вступити в переговори), *in Wut geraten* (розлютитися), *zur Verzweiflung bringen* (довести до відчаю), *zur Einigung kommen* (прийти до згоди) тощо, які складаються із прийменникової групи і так званого функціонального дієслова, що втрачає в даному поєднанні своє конкретне лексичне значення. У німецькомовній термінології вони називаються Funktionsverbgefüge (поєднання із функціональними дієсловами). Прийменникова група складається, у свою чергу, з певного прийменника — переважно *in* (в) або *zu* (до) — та іменника, що є лексичним центром всього поєднання і зазвичай утвореного від дієслова або прикметника, які в більшості випадків здатні повністю замінити це поєднання. Поєднання цього типу використовуються переважно у письмовій мові.

До другого типу стійких поєднань, складовим компонентом яких можуть бути самостійні прийменникові групи, відносяться ідіоми типу *jemanden durch den Kakao ziehen* (висміювати когось, дослівно — протягнути когось через какао), *sich etwas hinter die Ohren schreiben* (запам'ятати щось в якості уроку, дослівно — записати

собі щось за вухами), загальне значення яких не відповідає сумі значень їх окремих компонентів. Ідіоми такого типу зазвичай специфічні для кожної окремої мови, але іноді зустрічаються і схожі утворення, наприклад, *sich etwas in den Kopf setzen* (вбити собі що-небудь в голову).

Висновки. Як видно з вищесказаного, німецькі прийменники та прийменникові групи мають досить багато лексико-семантичних та синтаксичних особливостей, які суттєво ускладнюють їх вивчення та правильне вживання. Досить важко дається тим, хто вивчає вживання німецьких прийменників з певним відмінком, оскільки схожі прийменники в різних мовах можуть істотно відрізнятися один від одного як своїм управлінням, так і спектром значень, наприклад, *з цієї країни* (родовий відмінок) — *aus diesem Land* (давальний відмінок), *сукня з шовку* — *das Kleid aus Seide*, але *ніхто з нас* — *niemand von uns*. Локальні прийменники, які можуть керувати як давальним, так і знахідним відмінком, також є досить складним граматичним явищем, оскільки в рідній мові подібна диференціація або взагалі відсутня, або має місце далеко не у всіх випадках, наприклад : *neben dem Kühlschrank stehen* (дав. відмінок) / *neben den Kühlschrank stellen* (знах. відмінок) — *поряд з холодильником стояти / поставити*.

Стійкі поєднання дієслів, прикметників та іменників з певними прийменниками також є істотним джерелом труднощів, оскільки дієслівне та іменне управління в німецькій мові може сильно відрізнятися від рідної мови тих, хто вивчає. В результаті інтерференції в таких випадках часто використовуються прийменники, типові для відповідних поєднань у рідній мові, наприклад: *gratulieren mit dem Geburtstag* замість *gratulieren zum Geburtstag* (поздоровляти з днем народження), *teilnehmen in der Konferenz* замість *teilnehmen an der Konferenz* (брати участь у конференції), *schuld sein im Unfall* замість *schuld sein am Unfall* (бути винним у нещасному випадку), *der Abschied mit den Freunden* замість *der Abschied von den Freunden* (прощання з друзями). У прийменникових групах, що мають функцію обставини, також часто використовуються прийменники, типові для відповідних поєднань у рідній мові, наприклад: *auf dem Norden* замість *im Norden* (на півночі), *im Dienstag* замість *am Dienstag* (у вівторок), *neben achtzig Tausend* замість *ungefähr achtzig Tausend* (близько вісімдесяти тисяч). Позиція прийменників у межах прийменникової групи також може викликати певні труднощі, особливо у тих випадках, коли циркумфлексні прийменники, наприклад, *von... aus* (з), або післялоги, наприклад, *zuliebe* (заради), відсутні в рідній мові. З тієї ж причини вживання прислівників типу *worüber* (про що) або *darüber* (про це) також часто супроводжується помилками, наприклад: *Über was hast du mit ihm gesprochen?* (Про що ти з ним говорив?). Вживання прийменникових груп, які є обставинами або додатками у початковій позиції також нерідко супроводжується порушенням правильного порядку слів у результаті зміщення особистої форми дієслова на третю позицію, наприклад: *[Nach der Schule] [Anna] [geht] mit ihren Freundinnen in Kino* замість *[Nach der Schule] [geht] [Anna] mit ihren Freundinnen ins Kino* (Після школи Ганна йде зі своїми подругами у кіно).

Знання та правильне вживання похідних прийменників, типових для писемного мовлення, наприклад, *anstelle* (замість), *hinsichtlich* (відносно), *im Vergleich zu* (у порівнянні з), важливе як для розуміння, так і для написання відповідних текстів на мові, що вивчається. Німецькі письмові тексти також неможливо уявити без стійких поєднань типу *in Verhandlungen treten* (вступити у переговори), *zur Einigung kommen* (прийти до згоди). Однак необхідно чітко розуміти, що в мовленні вживання подібних лексичних одиниць є не цілком доречним. У цілому нині, впевнене володіння стійкими поєднаннями різних типів, які доцільно заучувати як цілісні лексико-семантичні одиниці, істотно полегшує як процес розуміння іноземного мовлення, так і процес са-

мостійного використання іноземної мови у різних ситуаціях. Як було зазначено вище, серед прийменникових груп у німецькій мові коллокації зустрічаються досить часто. У зв'язку з цим є доцільним вивчення німецьких прийменників та прийменникових форм більш детально, і за для цього необхідно включати їх у відповідні практичні посібники та робочі програми [5, с. 77].

Список літератури

1. Бондаренко Е. В., Ширлина Е. Н. Семантика немецких предлогов. *Международный научно-исследовательский журнал*. 2017. № 4 (58). Ч. 2. С. 18–20.
2. Грибкова Е. И., Коваленко А. Н. Тенденции в использовании предлогов в современном немецком языке. *Язык и мир изучаемого языка*. 2016. № 7. С. 13–16.
3. Ширлина Е. Н. Утрата и сохранение грамматических признаков предлога в составе устойчивых предложно-именных сочетаний (на материале немецкого языка). *Современные тенденции развития науки и технологий*. 2017. № 3. Ч. 5. С. 136–138.
4. Briskina E. Topikalisierung von attributiven Präpositionalphrasen im Deutschen: eine korpusgestützte Analyse von Gebrauchstendenzen in der modernen Standardsprache [Elektronischer Ressource]: Dissertation. Berlin: Humboldt-Universität zu Berlin, 2011. 239 S. URL: <http://edoc.hu-berlin.de/dissertationen/briskina-elena-2010-02-12/PDF/briskina.pdf>.
5. Dinsel S. Präpositionen. Ismaning: Hueber, 2006. 120 S.
6. Helbig G., Buscha J. Deutsche Grammatik. Ein Handbuch für den Ausländerunterricht. Leipzig: Langenscheidt, 1996. 736 S.
7. Heringer H. J. Grammatik und Stil. Praktische Grammatik des Deutschen. Berlin: Cornelsen, 1995. 384 S.
8. Humboldt, W. Über das Entstehen der grammatischen Formen, und ihren Einfluss auf die Ideenentwicklung. Über die Sprache. Reden von der Akademie. Tübingen, Basel, 1994. S. 52–81.
9. Rug W., Tomaszewski A. Grammatik mit Sinn und Verstand. Übungsgrammatik Mittel- und Oberstufe. Stuttgart: Klett, 2006. 256 S.
10. Sick B. Der Dativ ist dem Genitiv sein Tod. Ein Wegweiser durch den Irrgarten der deutschen Sprache. Köln: Kiepenheuer & Witsch, 2005. 230 S.

References

1. Bondarenko, E. V., Shirlina, E. N. (2017). *Semantika nemetskih predlogov* [Semantics of German prepositions]. *International research journal*, no. 4 (58), P. 2, pp. 18–20.
2. Gribkova, E. I., Kovalenko, A. N. (2016). *Tendentsii v ispolzovanii predlogov v sovremenom nemetskom yazyike* [Trends in the use of prepositions in modern German]. *Language and the world of the language being studied*, no. 7, pp. 13–16.
3. Shirlina, E. N. (2017). *Utrata i sohranenie grammaticheskikh priznakov predloga v sostave ustoychivyyih predlozhno-imennyih sochetaniy (na materiale nemetskogo yazyika)* [Loss and preservation of the grammatical features of the preposition in the composition of prepositional-nominal collocations (on the examples of the German language)]. *Modern trends in the development of science and technology*, no. 3, P. 5, pp. 136–138.
4. Briskina, E. (2011). Topikalisierung von attributiven Präpositionalphrasen im Deutschen: eine korpusgestützte Analyse von Gebrauchstendenzen in der modernen Standardsprache: Dissertation. Berlin, Humboldt-Universität zu Berlin, 239 S. Available at: <http://edoc.hu-berlin.de/dissertationen/briskina-elena-2010-02-12/PDF/briskina.pdf>.
5. Dinsel, S. (2006). Präpositionen. Ismaning, Hueber, 120 S.
6. Helbig, G., Buscha, J. (1996). Deutsche Grammatik. Ein Handbuch für den Ausländerunterricht. Leipzig, Langenscheidt, 736 S.

7. Heringer, H. J. (1995). Grammatik und Stil. Praktische Grammatik des Deutschen. Berlin, Cornelsen, 384 S.

8. Humboldt, W. (1994). Über das Entstehen der grammatischen Formen, und ihren Einfluss auf die Ideenentwicklung. Über die Sprache. Reden von der Akademie. Tübingen, Basel, S. 52–81.

9. Rug, W., Tomaszewski, A. (2006). Grammatik mit Sinn und Verstand. Übungsgrammatik Mittel- und Oberstufe. Stuttgart, Klett, 256 S.

10. Sick, B. (2005). Der Dativ ist dem Genitiv sein Tod. Ein Wegweiser durch den Irrgarten der deutschen Sprache. Köln, Kiepenheuer & Witsch, 230 S.

Дата надходження рукопису 28.11.2022

Objective. *The objective of the article is to familiarize yourself with the general characteristics of German prepositions and prepositional groups; consider the structural features of German prepositions and their positions within the prepositional group; analyze the governing features and syntactic functions of German prepositions and prepositional groups and their positions in the sentence; identify the main sources of difficulty for German learners.*

Methods. *The main scientific results are obtained applying a complex of general scientific and special research methods, namely: analysis, generalization and systematization of scientific and educational and methodological literature on pedagogy, linguistics, methods of teaching foreign languages; theoretical generalization, analysis and synthesis, as well as comparative, descriptive and analytical methods.*

Results. *In the modern German language, there is a fairly large number of prepositions, which differ significantly from each other in structural features, government, number of meanings and stylistic characteristics. German prepositional groups can have a different internal structure, perform different syntactic functions in a sentence and occupy different positions in it. Many prepositional groups are collocations or components of larger collocations.*

Based on the fact that German prepositions and prepositional groups have quite a lot of lexical-semantic and syntactic features, we came to the conclusion that this significantly complicates their study and correct use, since similar prepositions in different languages can differ from each other in terms of their government, as well as the spectrum of meanings.

Knowledge and correct use of derived prepositions typical for written speech is important both for understanding and for writing relevant texts in the language being studied. Therefore, we can say that the confident mastering connotations of various types, which are expedient to memorize as integral lexical-semantic units, significantly facilitates both the process of understanding foreign speech and the process of independent use of a foreign language in various situations.

Thereby it is advisable to study German prepositions and prepositional forms in more detail, and for this it is necessary to include them in relevant practical manuals and working programs.

Key words: *German prepositions, prepositional groups, prepositional government, verbal and nominal government, collocations, parts of sentence, lexical-semantic features, syntactic features, German studying.*

DOI : 10.33274/2079-4835-2022-25-2-71-79

UDC: 81`1/4

**Udovichenko H. M.,
PhD in Pedagogical
sciences,
Associate Professor**

Mykhailo Tuhan-Baranovskyi Donetsk National University
of Economics and Trade, Kryvyi Rih, Ukraine,
e-mail: udovichenko@donnuet.edu.ua,
ORCID: 0000-0003-3731-0857

**Mysnik Ya. S.,
Student**

e-mail: mysnik_ys@donnuet.edu.ua

BASIC APPROACHES TO THE STUDY OF COMPARISON IN LINGUISTICS

УДК: 81`1/4

**Удовіченко Г. М.,
канд. пед. наук,
доцент**

Донецький національний університет економіки і торгівлі
імені Михайла Туган-Барановського,
м. Кривий Ріг, Україна,
e-mail: udovichenko@donnuet.edu.ua,
ORCID: 0000-0003-3731-0857

**Миснік Я. С.,
студент**

e-mail: mysnik_ys@donnuet.edu.ua

ОСНОВНІ ПІДХОДИ ДО ВИВЧЕННЯ ПОРІВНЯННЯ В МОВОЗНАВСТВІ

Objective. *The objective of the article is to determine the the basic approaches to the study of comparison in linguistics.*

Methods. *The main scientific results are obtained applying a set of general scientific and special methods of research, namely: analysis and generalization of scientific literature on the problems of comparison in linguistics; theoretical generalization, analysis and synthesis; holistic and integral approaches to the study of comparison in linguistics; comparative, descriptive and analytical methods.*

Results. *Comparison is defined to be the assimilation of the depicted objects, phenomena, facts. One more understanding of comparison is a figurative lexical expression, the base of which is the comparison of two objects, phenomena etc., after consideration of which the perception of the first phenomena is enhanced by emphasizing its characteristics and properties. Some may imply the presence of the following properties in comparison: the separate communication of the compared concepts, the dissected nomination, structurality, semantic multifunctionality, polyfunctionality.*

Comparisons can be typologized based on various bases — of which structures, semantics, stable connectedness of elements, their functional characteristics, etc. Each of the classifications is important both for understanding the linguistic essence of comparison, and for a full analysis of comparative constructions in the language of a particular writer. In comparison with other tropes, comparison is characterized by a wide variety of structural organization. The classic division of comparisons into simple and sustained similes is important for a stylistic analysis of the literary text, in which both simple and sustained similes comparative constructions can play a significant role, obeying the author's communicative plan.

Comparison is a trope that is formed on a figurative comparison of two objects or phenomena and is a three-membered structure consisting of an explicit subject, an object and a comparative modulator. Other scientists distinguish two types of comparisons from the point of view of semantics. To the first group, they refer neutral comparisons, specific ones, with the help of which the speaker recreates the objectively existing characteristics of phenomena. The second group of comparisons includes tropes that have an evaluative element or stylisti-

cally expressive content components. According to classification developed by K. Fromilheig, objective and subjective comparisons are distinguished. Objective comparisons are created by the speaker on the basis of specific physical experience, while subjective ones follow from individual associations.

Under stable comparisons, or comparative phraseological units (CPU), phraseological units (PU) of comparative semantics are usually understood. They have a pronounced evaluative function — the evaluation can be both positive and negative. Stable comparisons are characterized by the following properties of phraseological units: stability, motivation (as phraseological units), expressiveness, reproducibility. The main feature of sustainable comparisons is the usual rather than occasional figurativeness of individual comparisons. An important clarification about CPU is made, noting that they perform an amplifying function compared to metaphorical tropes, in which this function is expressed more implicitly.

Key words: *comparison, trope, comparative phraseological units, phraseological units.*

Introduction. The comparison is defined as the assimilation of the depicted objects, phenomena, facts, phenomena, well recognized audience, and as a result of such a comparison, the described phenomenon becomes more specific, obvious and expressive by Slavic researchers. A comparison can also be understood as a figurative lexical expression, which is based on a comparison of two objects, phenomena, etc., as a result of which the perception of the first phenomenon is enhanced by emphasizing specific characteristics and properties. Some of them imply the presence of the following properties in comparison: the separate communication of the compared concepts, the dissected nomination, structurality, semantic multifunctionality, polyfunctionality.

The **objective** of the article is to determine the basic approaches to the study of comparison in linguistics.

Methods . The main scientific results are obtained applying a set of general scientific and special methods of research, namely: analysis and generalization of scientific literature on the problems of comparison in linguistics; theoretical generalization, analysis and synthesis; holistic and integral approaches to the study of comparison in linguistics; comparative, descriptive and analytical methods.

Results and Discussions. Foreign researchers are unanimous with domestic scientists in understanding the comparison as a tool with which the similarity of two concepts is established. In the work of the foreign researcher S. Shamisa, the comparison is defined as the assertion of the similarity of two objects in one or more qualities, that is, a comparison is a figure of speech that requires a clear connection between an object, subject and design that connects them [5, p. 2]. Comparison in English is most often understood as a figure of speech, with the help of which the speaker compares two different objects to identify their similarities using the words *like* or *as* [3, p. 56].

So, the comparison is a phenomenon that is well studied in domestic and foreign linguistics. There are a large number of definitions of this trope, however, their uniformity and the fact that in most cases the essence of comparison is reduced to the function of comparing objects, phenomena, persons, etc., should be noted. The most complete, in our opinion, is the definition developed in studies of scientists, and by comparison, we will understand, following them, “trope, in which two unrelated concepts, usually related to different classes of phenomena, are compared with each other according to any one of the characteristics” [1].

Next, we turn to the consideration of the existing classifications of comparisons, paying attention to how different types of comparison help researchers to understand the linguistic essence of this phenomenon, as well as the features of its functioning in the text belonging to a particular author.

Comparisons can be typologized based on various bases — of which structures, semantics, stable connectedness of elements, their functional characteristics, etc. Each of the classifications is important both for understanding the linguistic essence of comparison, and for a full analysis of comparative constructions in the language of a particular writer. The main division — structural and semantic — follows from the presence of two bond components in each linguistic phenomenon — an expression plan (structure, structure, outer shell) and a plan of content (semantics, meaning). In addition, taking into account the structural and semantic characteristics is of particular importance for highlighting the types of stable units, since a stable nature can be acquired over time in the language both formal and substantial components of the analyzed phenomenon.

In comparison with other tropes, comparison are characterized by a wide variety of structural organization. Despite the versatility of comparison as a category, in various languages it has a specific structure. In the Ukrainian language, comparisons can be expressed by complete and incomplete comparative subordinate, comparative degree with conjunction *as*, *as if*, *as if*, *precisely*, etc.; a noun in the ablative case (burns with fire); comparative degree of the name of the adjective or adverbs (faster than wind); comparative adjectives (ivory-like) and adverbs; predicates (house like a fortress), etc.

There are comparisons that use words in their structure: *similar*, *to*, comparative verbs (*reminiscent*) and other operators. Some classifications distributes the types of comparisons in the Ukrainian language into six groups: comparative expressions with conjunctions *as if*, *for sure*, etc.; comparative subordinate clauses characterized by the presence of the subject and predicate; comparisons in the ablative case, which are synonyms of comparative phrases; comparisons in the genitive case in combination with the comparative degree of the adjective; comparisons formed by the adjective *similar*, synonymous to the conjunction *as*; detailed comparisons, which are usually formed from two independent sentences.

In English, the words *like*, *as*, *as ... as*, *seem*, *remind of*, *give appearance of*, *as if* and others most often act as comparison operators. It notes that comparison in English can be expressed using comparative phrases or subordinate comparative sentences. Binding words, *like* and *as* comparison operators in the structure of comparison significantly affect the transmission of the degree of similarity of the compared phenomena. When using them, the degree of comparison is incomparably higher than in designs with other operators such as *remind of*, *give appearance of*, *as if*, which, characterizing the correspondence between the compared objects, simultaneously indicate an incomplete similarity. In comparisons using these words, there is a limited similarity, which is facilitated by the subject-logical meanings that they retain, considering the syntax and semantics of figurative comparison, distinguishes five structural types of comparison, differing both in the syntactic structure of the designated (theme) and denoting (image) and syntactic-semantic relations between them.

In the classification proposed by another scientist, the following varieties of comparisons are described: unextended comparisons; common comparisons; comparisons, the image of which is expanded by involved participle and adverbial participial structures or subordinate clauses; repetition of comparisons; comparison-parallelism (characteristic of folk poetry).

By the number of indicated signs of the subject, simple and detailed comparisons are distinguished. In her opinion, “comparisons indicating a sign in compared objects are called simple”, and “comparisons that indicate several common signs in compared objects are called “sustained similes”

The classic division of comparisons into simple and sustained similes is important for a stylistic analysis of the literary text, in which both simple and sustained similes comparative constructions can play a significant role, obeying the author’s communicative plan. It considers the structural organization of this trope as a classic model that includes a comparison ref-

erent (what is compared), a comparison agent (what is compared with), the base (sign) and a bunch of similarity (like, as if, as though...).

Despite the existing variety of structural types of comparisons, in most studies devoted to the analysis of the structural parameters of comparison, a three-term structure of this trope is distinguished. So, according to researchers, comparison is a trope that is formed on a figurative comparison of two objects or phenomena and is a three-membered structure consisting of an explicit subject, an object and a comparative modulator.

The subject is understood as an object compared with something; under the object is understood as the object with which something is compared; under the comparative modulator is understood as a language element indicating a comparison of subject and object. The most common comparisons, as a rule, reflect the norm of the language and consist of three parts: topics (what is compared), comparisons (what is compared with), a separate indication of what they have in common (base of comparison).

Scientists are highlighting the same structural elements, define them in other terms: the subject of comparison, the object of comparison, and the attribute (module) of comparison; object, image and sign. A number of researchers single out only two main components in the comparison structure. In particular, in some works, a description of the structure of comparison is given, according to which the word denoting the object or person being compared is called the object of comparison; the second comparison component is defined as the comparison term. The comparison may include an auxiliary element as an operator or a comparison modulator. In Ukrainian, it can be service words, independent parts of speech, word-building elements, etc. It believes that personal comparisons often have an indication of the object being compared (topic) and a description of the object with which they are compared. They focus on the following structural and grammatical varieties of figurative comparisons: three-member nominative, two-member nominative, two-member adjective, one-member verb.

If all elements are present, the comparison structure is explicit, if some of the components are absent, implied, then the structure is implicit. Semantic classification involves the analysis of the semantics of the phenomenon under consideration, the transmitted information, including evaluative and expressive. In the content aspect, comparisons can be erased and original. Comparisons that are regularly reproduced in speech and therefore lose their vivid imagery become erased. Original comparisons are inherent only to a particular author, reflect his worldview, his understanding of the surrounding reality. It is the original comparisons that act as special characteristics of the writer's idiosyncrasy.

Slavic philologists divide comparisons in the semantic aspect into two groups:

1) exact comparisons, not burdened with evaluative elements, their distinguishing characteristic is the use in a neutral style;

2) comparisons that are characterized by an evaluative element, or comparisons used in a certain style. Analyzing the original comparisons, they believe that their main task is to describe the features of the phenomenon from different points of view, but most often they are used to create an original image of the phenomenon.

Another scientist also distinguishes two types of comparisons from the point of view of semantics. To the first group, she refers neutral comparisons, specific ones, with the help of which the speaker recreates the objectively existing characteristics of phenomena. Such comparisons, regardless of context, have the function of an objective informant. However, if a certain evaluative element is added to the objective information, the trope loses its neutral characteristic and passes into the second group. The second group of comparisons includes tropes that have an evaluative element or stylistically expressive content components. This group, in turn, can be divided into two subgroups:

1) traditional comparisons considered within the framework of lexicography;

- 2) individual comparisons, including:
  - a) traditional comparisons, expanded by a writer or journalist;
  - b) individual stylistic neologisms.

Along with the above semantic comparison typologies, there are other semantic classifications of comparisons.

In foreign studies, similar semantic types of comparisons are distinguished. There is a distinction between literal and non-literal comparisons. In non-literal comparisons, the agent and the referent belong to different conceptual spheres, and similarity markers cannot be discarded [4, p. 7].

According to another classification developed by K. Fromilheig, objective and subjective comparisons are distinguished. Objective comparisons are created by the speaker on the basis of specific physical experience, while subjective ones follow from individual associations. The researcher also explains the phenomenon of explicit and implicit comparisons. In an explicit comparison, the similarity marker or meaning is easily read. One has to think about the meaning of the implicit comparison [2, p. 8]. So, in the works of different researchers, there is a certain similarity in the selection of semantic types of comparisons. First of all, comparisons are differentiated into stable and individual. Individual ones are a product of the creativity of the person creating the comparison, while stable ones reflect the features of the usage.

Let's consider the latter in more detail. Under stable comparisons, or comparative phraseological units (hereinafter — CPU), phraseological units (hereinafter — PU) of comparative semantics are usually understood. They, as a rule, have a pronounced evaluative function, the evaluation can be both positive and negative. Stable comparisons are characterized by the following properties of phraseological units: stability, motivation (as phraseological units), expressiveness, reproducibility. This type of comparison refers to figurative phrases supported by the meanings of their constituent words. The main feature of sustainable comparisons is the usual rather than occasional figurativeness of individual comparisons. Stable comparisons are actively used in the language by any of its speakers and, as a rule, have lexicographic fixation. Not reflected in the dictionaries may be new CPU, recently entered into the usus. An important clarification about CPU is made by one linguist, noting that they perform an amplifying function compared to metaphorical tropes, in which this function is expressed more implicitly. In other words, in comparative phraseological units, the amplifying function dominates over the emotional-evaluative one.

The expanded classification of CPU that perform an amplifying function can be found in the works of different scientists. According to the semantic significance, they divide stable comparisons into four groups:

- 1) comparative structures, which are based on the physical properties of inanimate objects;
- 2) comparative structures in which the basis for comparison is a comparison with natural phenomena;
- 3) comparative structures associated with the names of the fauna representatives, the basis for comparison in them is the most obvious characteristics of the latter;
- 4) comparative allusions, including biblical and mythological plots.

Depending on the use or absence of alliteration, sustainable comparisons are divided by the researchers:

- 1) into the phraseological unit, in the structure of which alliteration is present;
- 2) PU without alliteration.

In the other study is distinguished by six thematic rows of CPU:

- 1) a description of the appearance of a person, his physical state and movements;
- 2) the character of a person, features of relations;

- 3) the parameters of the thinking and speech of a person;
- 4) social characteristics, the material situation of man;
- 5) the parameters of the emotional state of a person;
- 6) the features of inanimate objects, situations, natural phenomena.

When considering the structure of CPU, researchers determine as the main types of CPU adjective and verb units. Adverbial comparative phraseological units are not too numerous. Adjective CPU is usually considered as a separate type of phraseological units. Such comparisons, like the rest of the types of comparative structures, are characterized by tipable values: one is compared with the other. The main task of adjective comparisons in the text is the transmission of additional information.

CPU with adjectives that model the character of a person represent a large group in both Ukrainian and English. Such CPU can be divided into three main types — CPU of positive, CPU of negative and CPU of neutral assessment.

In the works devoted to the phraseology of the modern English language, scientists consider semantic characteristics that transform the component composition of adjective CPU. Adjective comparison is described by them as a system in which the first component is expressed by an adjective in a comparative degree and is usually used in a literal sense which means that CPU belong to the class of phraseological units with a partially revised meaning of the words included in it. They also note that a double referential correlation of CPU is possible. In this case, tropes can designate both characteristics of the phenomenon and characteristics of a person. Accordingly, it might be assumed that CPU can be units of a complete rethinking. Researchers argue that one of the most well-known structures of adjective CPU in English is the “*as conjunction + adjective + as conjunction + indefinite (or definite) article + noun (or phrase)*” model. Such a structure is able to convey specific relationships, describing the attribute of the referent and reflecting the degree of its involvement. In its semantics, this model is close to phrases with a conjunction as in Ukrainian.

Another type of CPU with the structure of a phrase is represented by verb units. The verb is the main element of these phraseological units. The connection between the main and dependent components of subordinate PU is always objective. In Ukrainian, an option of object communication is control, and in English — adjacency. In the group of verbal CPU expressed by the model “*V + comp + Adj + N*”, the conjunctions “like, as” act as a comparison component. Such a structure characterizes attributive-adverbial relationships, pointing to actions and their qualitative characteristics, and including the degree of extreme intensity of the action, that is, verbal CPU are determined by the expression of a feature that has a hyperbolic character. In terms of the features of the meaning, adverbial PU are divided into qualitative and adverbial. Adverbial CPU belong to the class of qualitative adverbial phraseological units. They are subdivided:

- 1) on adverbial comparatives of *modus operandi*.
- 2) adverbial comparative measures, degrees.

Therefore, stable comparisons (CPU) are usually units that have an estimated value. Stable comparisons are characterized by such properties of phraseological units as stability, reproducibility, figurative motivation, and expressiveness. In linguistics, both semantic classifications of stable comparisons and structural exist. Semantic classifications are based on differences in the subject matter of comparisons, while structural classifications are based on the nature of the tropes of speech used in them. Along with the structural-content parameters, an important role in the analysis of comparisons is played by the functional characteristics of latter, primarily due to their trope nature.

According to Slavic linguists, a trope is a special use of a lexical unit associated with the implementation of the language and the word of the stylistic function, and not by any value,

considered at the level of the language system, regardless of the contextual and situational conditions of its functioning. However, not every implementation of the stylistic function has a tropic nature. Thus, in a literary work, trope becomes a stylistic device of the trope type due to its participation in the creation of an aesthetic function, thereby giving rise to an additional functional load of the trope.

Besides aesthetic, there are other functions of trope.

1. Cognitive function that characterizes the trope as a means of cognition and development of reality.
2. Cultural function, which lies in the fact that culture creates the basis of trope formation.
3. The function of semantic indeterminacy, characteristic of systems that are focused on the uncertainty of truth. In a culture where rhetorical richness is a tradition, the trope is part of the neutral fund of the language.
4. Emotional function, which lies in the fact that the trope reflects appraisal and emotiveness of its creator, his personal view of the world.
5. Economic function, characterized by the fact that a complex content can be conveyed by a trope, it has a semantic capacity.
6. Transformational function, which lies in the fact that tropes increase the possibility of conveying new meanings, new characteristics through the main word.
7. Representative function that allows you to designate a specific subject, to evoke an idea about it. Any speech is characterized by a similar function, however, it is precisely with the help of trope that a particularly specific and accurate image appears.
8. Expressive function, which consists in enhancing the expressiveness of speech with the help of tropes.
9. Influencing function, subdivided into attractive (controlling the attention of the addressee — strengthening/weakening expressiveness and pictoriality), persuasive (enhanced expressiveness and pictoriality) and suggestive (suggestion)

Another function of tropes is considered to be the formation of text categories on their basis. Text category is a feature inherent in any text. So, for example, the category of personality reflects the image of the author and provides a choice of certain language means. The text-forming functions of tropes and figures of speech are considered.

Conclusions. Thus, comparisons can perform various functions in the text. First, they serve to convey information concisely and efficiently. Comparison is one of the linguistic devices that expand the repertoire of available linguistic tools. Secondly, they are able to function at a cognitive level, since they allow to create new, alternative ways of thinking. In discourse, they may also perform more specific functions, depending on the style of the text. For example, logical comparisons play an important role in scientific texts [2, p. 8]. Moreover, the value of comparison in a text is undeniable and is due to the following reasons:

- 1) exaggeration of a weak parameter of the object of comparison with the same parameter, but more strongly manifested on the object of comparison;
- 2) correlation according to the parameter established by the basis of comparison.

Список літератури

1. Бабелюк О. Стилiстичнi засоби i прийоми крiзь призму лiнгвосинергетик. *Вiсник КНУВ Серiя Фiлологiя*. Том 14, № 1. 2011. С. 7–17.
2. Fromilhague C. *Les Figures de Style*. P. : Nathan, 1995. 233 p.
3. Hussein R., Sawalha M. Corpus-based Study of Similes in British and American. *Arab World English Journal (AWEJ)*. 2016. Vol. 7. № 2. P. 49–60.
4. Ortony A. *Metaphor and Thought* / 2nd ed. N. Y. : Cambridge University Press, 1993. 145 p.

5. Shamisa S. Rhetoric. Tehran : Payamnoor Publication, 2004. 45 p.

References

1. Babeliuk, O. (2011). *Stylistychni zasoby i pryomy kriz pryzmu linhvosynerhetyk* [Stylistic means and techniques through the prism of linguistic synergists]. *Visnyk KNLU. Serii Filolohiia* [Bulletin of Kyiv National Linguistic University. Series Philology], vol. 14, no. 1, pp.7–17.
2. Fromilhague, C. (1995). *Les Figures de Style*. Paris, Nathan Publ., 233 p.
3. Hussein, R. & Sawalha, M. (2016). Corpus-based Study of Similes in British and American. *Arab World English Journal (AWEJ)*, vol. 7, no. 2, pp. 49–60.
4. Ortony, A. (1993). *Metaphor and Thought*. 2nd ed. N. Y., Cambridge University Press Publ., 145 p.
5. Shamisa, S. (2004.). *Rhetoric*. Tehran, Payamnoor Publication, 45 p.

Дата надходження рукопису 29.11.2022

Мета. Метою статті є визначення основних підходів до вивчення порівняння в лінгвістиці.

Методи. Основні наукові результати отримано із застосуванням комплексу загальнонаукових і спеціальних методів дослідження, а саме: аналізу та узагальнення наукової літератури з проблем порівняння в мовознавстві; теоретичне узагальнення, аналіз і синтез; цілісний та інтегральний підходи до вивчення порівняння в мовознавстві; порівняльний, описовий та аналітичний методи.

Результати. Під порівнянням розуміється уподібнення зображуваних предметів, явищ, фактів. Ще одне розуміння порівняння — це образний лексичний вислів, основою якого є порівняння двох предметів, явищ тощо, після розгляду якого посилюється сприйняття першого явища шляхом підкреслення його ознак і властивостей. Деякі можуть означати наявність у порівняння таких властивостей: роздільний зв'язок порівнюваних понять, розчленована номінація, структурність, семантична поліфункціональність, поліфункціональність.

Зарубіжні дослідники сходяться з вітчизняними вченими в розумінні порівняння як інструменту, за допомогою якого встановлюється подібність двох понять. Порівняння можна типологізувати за різними ознаками — структурою, семантикою, стійкою зв'язністю елементів, їх функціональними характеристиками тощо. Кожна з класифікацій важлива як для розуміння мовної сутності порівняння, так і для повноцінного аналізу порівняльних конструкцій у мові конкретного письменника. Порівняння з іншими тропами характеризується широкою різноманітністю структурної організації. Класичний поділ порівнянь на прості й витримані важливий для стилістичного аналізу художнього тексту, у якому значну роль можуть відігравати як прості, так і витримані порівняльні конструкції, підкоряючись комунікативному задуму автора.

На думку дослідників, порівняння — це троп, який утворюється на основі образного зіставлення двох предметів чи явищ і являє собою тричленну конструкцію, яка складається з експліциту суб'єкта, об'єкта та порівняльного модулятора. Інші вчені виділяють два типи порівнянь з точки зору семантики. До першої групи вони відносять нейтральні порівняння, специфічні, за допомогою яких мовець відтворює об'єктивно існуючі характеристики явищ. До другої групи порівнянь належать тропи, що мають оцінний елемент або стилістично виразні компоненти змісту. Відповідно до класифікації, розробленої К. Фромільхейгом, виділяють об'єктивні та суб'єктивні порівняння. Об'єктивні порівняння створюються мовцем на основі конкретного фізичного досвіду, а суб'єктивні впливають з окремих асоціацій.

Під стійкими порівняннями, або порівняльними фразеологічними одиницями (ПФО), зазвичай розуміють порівняльні фразеологізми (ПФ) семантики. Вони мають яскраво виражену оціночну функцію — оцінка може бути як позитивною, так і негативною. Стійкі порівняння характеризуються такими властивостями фразеологізмів: стійкістю, вмотивованістю (як фразеологізми), експресивністю, відтворюваністю. Головною ознакою стійких порівнянь є звичайна, а не випадкова образність окремих порівнянь. Зроблено важливе уточнення щодо ПФО, зазначивши, що вони виконують підсилювальну функцію порівняно з метафоричними тропами, у яких ця функція виражається більш імпліцитно.

Ключові слова: порівняння, троп, зіставні фразеологізми, фразеологізми.

СУСПІЛЬСТВО: СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ. ОСОБИСТІТЬ

DOI : 10.33274/2079-4835-2022-25-2-80-86

УДК 17+342.7:327.36

Ніколенко К. В.,
канд. філос. наук,
доцент
Козинець А. О. ,
курсант

Донецький державний університет внутрішніх
справ, м. Кривий Ріг, Україна,
e-mail: nikolenkoksenia985@gmail.com.
ORCID; 0000-0002-2091-7823,
e-mail: 3812707649@gmail.com

ФІЛОСОФСЬКІ ОСОБЛИВОСТІ РЕСЕНТИМЕНТУ В УМОВАХ РОСІЙСЬКОЇ ЗБРОЙНОЇ АГРЕСІЇ ПРОТИ УКРАЇНИ

UDC 17+342.7:327.36

Nikolenko K. V.,
PhD in Philosophical sciences,
Associate Professor

Donetsk State University of Internal Affairs,
Kryvyi Rih, Ukraine,
e-mail: nikolenkoksenia985@gmail.com,
ORCID; 0000-0002-2091-7823

Kozynets A. O.,
Cadet

e-mail: 3812707649@gmail.com

PHILOSOPHICAL FEATURES OF RESENTMENT IN THE CONDITIONS OF RUSSIAN ARMED AGGRESSION AGAINST UKRAINE

***Мета** визначити онтологічні та соціально-культурні особливості ресентименту в умовах російської збройної агресії.*

***Методи:** для вивчення основних складових ресентименту використовувався систематичний метод, при дослідженні різноманітних історично-філософських особливостей дослідження ресентименту застосовувався конкретно-історичний метод, метод порівняльного аналізу було використано при розгляді ресентименту як явища та дослідженні його російських особливостей, економічний метод було використано при аналізі способів виробництва та їх впливу матеріальне рівень громадян росії, застосовано аксіологічний підхід задля визначення наслідків морально-етичних питань ресентименту, морально-етичний метод виступає чинним при розгляді як самого ресентименту так і для визначення соціальних наслідків в результаті повного формування ресентиментного мислення. Науковими принципами дослідження виступають — принцип об'єктивності (при аналізі результатів ресентиментного процесу), детермінізму (використовується для дослідження ресентименту як явища взагалі та використовувався для аналізу соціальних наслідків економічної політики), системності (загальне викладення матеріалу ґрунтується на цілісному сприйнятті ресентименту в системі індивідуальних, соціальних, міжнародних та культурних норм).*

***Результати.** В дослідженні проаналізовано особливості зародження, формування та специфіка прояву ресентименту як індивідуального, так і соціального явища. Здійснено спробу аналізу вихідних факторів російського ресентименту та його результатів при взаємодії з міжнародною спільнотою. Розглянуто аналогові фактори ресентименту такі як образа, ревності, злопам'ятність, страждання, неприйняття, озлобленість, підступність, тощо. Проаналізовано планування помсти як акт-підґрунтя для формування ресентименту. Досліджено незалежність як протилежний ре сентиментові стан та основу нерабствоx психології та поведінки як особи, так і спільноти.*

Ключові слова: ресентимент, суспільна свідомість, образа, невдоволення, ворожості настрої, культурний аспект, історична складова.

Постановка проблеми. В свідомості пересічного українця та в різноманітних медіа постають все частіше питання про природу, особливості та джерело російської агресії як феномена. Багато людей задаються питанням, що ж викликало таку поведінку, чому в люди в масі готові бути не просто свідками, а і виконавцями вбивств та військових дій, як в свідомості пов'язуються як «винні» та ті, хто несе відповідальність, як визначається «справжній винуватець» і чому провина переноситься на зовнішнє джерело, яке не має стосунку (або навіть прямого зв'язку) з предметом суперечки. Так, в одному з інтерв'ю начальник полку «Азов» Богдан Кротевич зазначив, що не розуміє чому саме американський народ, країна пов'язуються напряму з внутрішніми російськими проблемами, або звідки виникає ідея про конкретну провину конкретних осіб. Більшість відповідає на це питання, ставлячи на чолі поняття *resentment* та шукаючи коріння сучасних проблем не просто в минулому, а намагаючись здійснити спробу глибинного аналізу та продемонструвати дію інструментів *resentment* на практиці.

Аналіз останніх публікацій та досліджень. Проблема ресентименту була поставлена С. Керкегором, визначені основні особливості Ф. Ніцше, проаналізовані соціально-психологічні рівні та визначені складові М. Шелером, в українській філософській традиції явище ресентименту як вихідної складової для саме такого протікання війни були визначення С. Дацюком та Т. Лютим. Проте, залишаються невизначеними специфічні особливості російського ресентименту саме в щодо сучасної України.

Мета статті — розкрити взаємозв'язок та взаємозалежність філософських вчень про ресентимент, його морально-етичний компонент, складові та основні структурні елементи.

Виклад основного матеріалу дослідження. Поняття «ресентимент» було вжито в середині XIX століття датським філософом Сереном К'еркегором, що мало як філософський так і психологічний контекст та позначало явище, яке виникає в нетворчі, аморфні часи та проявляється у надмірному прояві рефлексії призводячи до того, що просте населення придушує перетворювальний початок в активних людях, що прагнуть перетворень та змін [1]. Для філософа поняття ресентименту було сконцентроване на нерозумінні народом якихось творчих, незвичайних ініціатив та проявів перетворювального характеру певними, окремими особистостями. С. К'еркегор не переносив акцент на всезагальний характер нації, не визначав інших особливостей ресентименту, а застосовував його як термін для позначення прірви між креативною особистістю та народом та демонстрував поняттєвий аспект терміну — що зменшує моральну складову у звичних поняттях, прибираючи ті значення, які історично були визначальними, а сучасний стан речей змінює звичний хід думки людей. Так ресентимент може проявлятися не тільки на соціальному, а і на індивідуально-психологічному рівні та позначати навіть вікові особливості, різність поколінь та обумовлювати конфлікти та неприйняття за віковою ознакою.

Починаючи від Серена К'еркегора навіть ведеться традиція використання французького терміну «*Ressentiment*», бо перекладу на національні мови не існує. Є наближені аналоги, які можна назвати як образа, ревнощі, злопам'ятність, страждання, неприйняття, озлобленість тощо, та навіть всі вони не розкривають того явища, про яке йдеться в самому терміні «*ressentiment*». Вводиться навіть термін «реваншизм» як не повний синонім, але близьке за змістом поняття, через те, що ресентимент також

констатує наявність зламаної волі, пригніченого статусу та вимагає встановлення «історичної справедливості», виправлення всіма можливими способами. Різноманітні дослідники намагаються не просто проаналізувати з філологічної, психологічної, філософської, соціологічної або культурологічної точки зору це поняття, а виділити його сутнісні ознаки та властивості. Тобто ресентимент є наслідком моральної площини та залежить від пошуків сучасних моральних складових та всієї історичної спадщини, що аналізується з певною долею ностальгії, жалю, шкоди та неможливості повернути минулі часи.

Надамо визначення ресентименту (фр. *ressentiment* від лат. *Re* — повтор і фр. *Sentiment* — почуття) — ненависть і ворожість, що виникають з відчуття власної неповноцінності до причини своїх невдач; безсила злоба [2]. Отже словник іншомовних слів надає визначення та вказує на етимологію терміну, але також подається і додаткова інформація, де вказується на зв'язок з такими поняттями як апатія, мораль та етика. Отже поняття ресентименту є таким, що з моральної сфери та обумовлює різноманітні соціальні явища та процеси, на нашу думку, також містить і важливу частку економічної складової.

Найбільш структуроване та систематичне вивчення ресентименту представлено в дослідженні Сергія Дацюка «Усе зло від ресентименту», робота представляє собою статтю на інформаційному порталі «Українська правда», в якому аналізуються філософські особливості, історичні нюанси та, власне, кроскультурні особливості ресентименту [3]. З огляду на соціальний запит дослідження представлене в періодичному виданні та має вільний доступ для аналізу. Разом тим, все ж залишається потреба для аналізу як феномена ресентименту як явища, так і його російський контекст. Філософ стверджує, що для будь якої нації ресентимент є властивим та має специфіку прояву, враховуючи історичну спадщину та сучасні особливості, переважно пов'язані з економічною складовою.

Спроба аналізу причин, більш глибоких підстав для військової, збройної агресії констатується філософом шляхом аналізу економічних підвалин сучасного суспільства, досліджується не стільки моральний аспект поведінки сучасних людей, скільки економічне підґрунтя такої поведінки.

«Ресурсне прокляття сьогодні розуміється дуже обмежено — як парадокс ресурсного достатку. Тобто велика кількість ресурсів не сприяє, а уповільнює розвиток, бо не підвищує, а знижує мотивацію до змін. Цей парадокс формулюється виключно економічним чином. Однак у ресурсного прокляття існують ще три гуманітарні парадокси. Другий парадокс — неконвертація достатку. Це означає, що достаток одного ресурсу призводить не до поповнення інших ресурсів, а до зростання монополізму та збільшення агресії та проекції ресурсного диктату на всі інші сфери життя. Інакше висловлюючись, достаток деякого ресурсу призводить до створення абсолютної зброї та гуманітарної агресії, а чи не повного благоденства. Третій парадокс — використання абсолютної зброї не для захисту миру-як-невійни, а для консервації світу-як-цілого, в якому можливе довження достатку проклятого ресурсу. Консервація світу як цілого породжує ресурсну імперію з військовою та гуманітарною агресією. Метою військової агресії є ресурсна територіальна експансія. Метою гуманітарної агресії є не договірний примусова спільність, інтелектуально-культурне придушення колоніальних околиць в ім'я проклятого ресурсу» [4]. Так, економічний фактор постає не просто як відсутність необхідного матеріального достатку, а як специфічний інструмент впливу, політичного тиску, вирішення різноманітних міжнародних питань, де цей ресурс використовується, навіть, можливо, і на шкоду своїм громадянам.

Сучасні дослідники-науковці намагаються надати різноманітні можливі варіанти не просто сценаріїв розгортання можливого майбутнього, а представити повноцінний, всебічний аналіз як аналізу поточної ситуації так і дослідження глибинних проблем та підстав виникнення такої поведінки. Цілком можливо заключити, що стиль поведінки агресора, настрої мас та поточна ситуація розгортання російської збройної агресії на території України є наслідком саме ресентименту. Бо моральний комплекс питань, що включає в себе це явище дає можливим представити ступінь озлобленості та готовності на крайні міри, якими і виступає застосування зброї та винищення українців.

Але, повертаючись до історичного розгляду філософської концепції ресентименту, для повноти картини важливо зрозуміти особливості подальшого дослідження феномену ресентименту в науковій традиції. Саме тут постає важливе дослідження не тільки ресентименту як явища а і комплексного розуміння моралі, суспільної психології, яку було досліджено в роботах Фрідріха Ніцше. Філософ дискутував з Сереном К'єкегором, щодо певних аспектів даного явища, зокрема якщо останній розглядав ресентимент як явище де народ не погоджується з тими, хто намагається якимось відокремлюватись з натовпу, то для Ф.Ніцше головну роль відіграло прагнення висловити неузгодженість з володарями. Тобто, хоч і контекст різний але, спільна риса простежується у вигляді формування відчуттів заздрості, злості від неможливості мати те, чого ти ніколи не зможеш мати. Ідея власної виключності, обраності та своєрідності виступає дуже важливою, бо з відчуттями неможливості досягнути певного рівня ресентимент полягає в усвідомленні деякої специфічності (особистісно чи соціальної, в залежності від виду ресентимента).

Особливість народу, всі прояви в контексті історичної спадщини Ф. Ніцше також сприймаються специфічно — філософ піддає їх суворій критиці з моральної ж точки зору. «Історичне чуття (чи здатність швидко вгадувати ієрархію оцінок, за якими жив певний народ, певне суспільство, людина, «пророчий інстинкт» щодо зв'язків між оцінками, щодо відносин авторитету вартостей і авторитету сил, що діють у суспільстві) — те історичне чуття, на яке ми, європейці, посилаємось як на свою особливість, — прийшло до нас як наслідок чарівного й божевільного напівварварства, в яке Європу штовхнула демократична веремія верств та рас, і відоме — як шосте чуття — тільки XIX ст.» [5, 116]. На думку Ніцше «сучасні» люди вимушені жити в минулому, вихвалитись незрозумілими здобутками (в контексті того, що вони безпосередньо жодних стосунків до цього не мають), а це процес він називає бродінням в лабіринтах «незавершених культур».

Філософ не просто говорить про відсутність почуття міри у сучасних йому людей, він також аналізує суспільство як вершника, що не керує своїм конем, через те, що ним опускаються поводи «перед безмежним». В роботі «Про генеалогію моралі» Ф. Ніцше розглядає цікавий момент, пов'язаний з невичерпністю пізнання, акцентуючи увагу на тому, що «Нехай народ вірить, ніби пізнавати означає дізнаватися до кінця...» [5,21]. Тобто підкреслюється думка про складність, деяку неоднозначність самого процесу пізнання, дана думка формулюється як порада філософам, проте цілком очевидною може бути теза, направленість процесу сприйняття на сам суб'єкт, що пізнає і так яких змін він зазнає при цьому, як раз свідчить про рівень його досвідченості. Тобто слабкі (бо не мають достатнього інтелектуального рівня для осягнення складних речей і тому концентруються на спрощенні), ті що спираються виключно на історичну спадщину та підкреслюють її особливість та специфічність переважно не маючи сучасних приводів для гордості належать до осіб, що сповідують рабський тип свідомості. Тобто як би не підкреслювалась вибірковість і особливість через здобутки минулого, якщо не має приводу для гордості в сучасності, якщо світогляд базується на

самоприниженні, на відчутті своєї меншовартості — то це все і виступає приводом для розуміння підстав для формування такого явища як ресентимент.

Отже, для особистості ресентимент проявляється в неможливості проявити собі або через усвідомлення марності таких спроб змінити щось на краще, досягти певних змін у своєму житті, ресентимент може проявлятися навіть просто в відчуттях заздрості, злостивої мстивості, безсилої злоби на «винуватця» своїх бід. Але, фактично є цілком можливим, що така особа (або група осіб, або спільнота, нація, країна) взагалі не несе відповідальності за ситуацію, ніяк на неї не впливає в теперішньому, і точно від неї не залежить існування реальних проблем, фактичних негараздів з якими людина, що переживає відчуття ресентименту живе та має їх здолати. Слепе перекладання відповідальності на зовнішнього «винуватця», прагнення плекати образу та пред'являти історичні рахунки. Також в процесі ресентименту як соціального явища відбувається майже цілковита відмова від цінностей, моральних ідеалів та життєвих орієнтирів «ворога». Людина чи соціум втрачають можливість запозичити (чи хоча б просто побачити) певні позитивні аспекти діяльності іншого соціуму чи особи. Це повне занурення в тотальний негатив, призначення винуватих і неспроможність побачити сильні сторони свого опонента.

Саме це явище Фрідріх Ніцше і називав ресентиментом: «Повстання рабів у моралі починається з того, що ressentiment сам стає творчим та породжує цінності» [5, 205]. Філософ називає ресентиментом реакцію осіб, що не здатні на справжні вчинки і які вбачають своє призначення в приховуванні за справжньою помстою. Та необхідно відмітити, що для Ніцше ресентимент був не простою формулою у вигляді добрий-поганий, він вважав, що за певних умов змінення моралі, тобто розгляду тих самих фактів, але під іншим моральним кутом дає змогу побачити, що ці два поняття можуть мінятися сенсом — добрий стає поганим, а поганий — добрим. Все залежить від моральних складових, з підстав яких здійснюється сприйняття.

Ніцше виділяє і прямо протилежне поняття ресентименту — незалежність, прагнення свободи: «Незалежність — талан небагатьох, привілей сильних. А хто, нехай із найповнішим правом, однак не маючи реальної потреби, домагається незалежності, той доводить, що він, мабуть, не тільки сильний, а й сміливий до непогамовності». [5, с. 34]. Отже відстоювання незалежності розуміється здатність долати ресентимент, як спосіб, що може дати людині, або спільноті змогу подолати труднощі, що пов'зані з перекладанням на чужі плечі відповідальності, обов'язків, тощо. Звичайно, що тотальному осуду піддається рабська психологія та особливості поведінки, на це Ніцше говорить: «бо рабові, власне, хочеться безперечного, він розуміє тільки тиранічне, навіть у моралі, він любить, як і ненавидить, без нюансів, до найдальших глибин, до болю, до хвороби, і чимало з його *прихованих* страждань повстає проти шляхетного смаку, який, здається, заперечує страждання» [5, с. 49]. Тобто різноманітні страждання, витривалості, терпіння розуміються філософом як частина рабської свідомості, як відсутність необхідного рівня мислення вільної людини, не отруєної явищем ресентименту.

Дослідження Ф. Ніцше отримали подальшого розроблення в роботі М. Шелера «Ресентимент в структурі моралей» де філософ розглядає ресентимент як психолого-соціальний аспект діяльності людей та аналізує види ресентименту. Він аналізував соціальну нерівність як таку, та визначав, що для особистості є природнім — заздрити чиємусь успіху, а через негативне сприйняття заздрості необхідно якось компенсувати це. Тому і виникають різноманітні полемічні ситуації, публічні виступи, де можуть осуджуватись певні явища, що самі по собі не мають негативного забарвлення, проте їх такими можна вважати через моральний контекст таких публічних дебатів (або монологів). Але, якщо втрачається надія, або віра в краще вже не працює, то з'являється ресентимент.

«Ресентимент — самоотруєння душі, що має цілком визначені причини і наслідки. Воно представляє собою довготривалу психічну установку, що виникає в наслідок систематичної заборони на висловлення відомих душевних рухів та афектів, самих по собі нормальних, та таких що відносяться до основного змісту людської натури, — заборони, що породжує схильність до визначених ціннісних ілюзій та відповідним оцінкам. В першу чергу, маються на увазі такі душевні зрушення та афекти як спрага та імпульс помсти, ненависть, злоба, заздрість, ворожість, підступність» [6, с. 18]. Для Макса Шелера ресентимент — природно негативне явище, що проявляється в потуранні людським слабостям та проявляє всі найнегативніші рухи внутрішньої особистісної сили. Звичайно, філософ розглядає саме особистісний рівень ресентименту, як початкове розуміння джерел соціальних проявів цього явища. І в процесі встановлення особливостей формування ресентименту на особистому рівні, М. Шелер доходить висновку, що імпульс помсти (як втаємничена образа за щось) проявляється після певного каталізаторного фактору. Власне імпульс до помсти філософ і називає відправним пунктом ресентименту. Бо прямий удар після образи не призводить до формування такого явища як імпульс помсти, в якому акумулюються всі фактори ресентименту — злість, образа, не добропорядність, підступність.

Висновки. Отже, сучасні воєнно-соціальні проблеми викликають необхідність дослідження ресентименту, для більш глибокого і системного вивчення цього явища, з метою зрозуміти налаштування ворога України, та специфіку його поведінки. Це визначення може мати перспективи в усвідомленні таких понять як межі агресії, засоби впливу на свідомість народу, спосіб вирішення наявних протистоянь. В цілому філософський аналіз ресентименту як явища надає можливість усвідомити його приналежність та визначити його наявність як одну з ключових особливостей масової свідомості всього російського народу. Проаналізовані концепції демонструють не просто сутність феномену ресентименту, а розкривають особливості формування ідеї зовнішнього ворога для російської федерації, мотивів крайніх дій та мір через глибокий аналіз формування явища ресентименту та процесів його укорінення в свідомості людей, можливих сценаріїв майбутнього до якого здатен вдатися агресор. Перспективами дослідження можуть виступити подальші сценарії пошуку оптимальних шляхів вирішення соціальних конфліктів після перемоги України з врахуванням особливостей і специфіки саме російського ресентименту.

Список літератури

1. Kierkegaard 1962 — Kierkegaard S. The Present Age (1846). *The History Guide. Lectures on Twentieth Century Europe*. URL : http://www.historyguide.org/europe/present_age (дата звернення 26.12.2022).
2. Словник іншомовних слів. URL : <https://www.jnsm.com.ua/cgi-bin/u/book/sis.pl?Article=15873&action=show>.
3. Дацюк С. Чому я виступаю за денуклеаризацію Росії? Хвиля : електронний ресурс. URL : <https://hvylya.net/uk/analytics/264752-sergey-dacyuk-pochemu-ya-vystupayu-za-denuklearizaciyu-rossii> (дата звернення 26.12.2022).
4. Дацюк С. Усе зло від ресентименту. Українська правда. Блог від 11 лютого 2022, 08:38 URL: <https://blogs.pravda.com.ua/authors/datsuk/6206047ca6715> (дата звернення 26.12.2022).
5. Ніцше Ф. По той бік добра і зла. Генеалогія моралі / Пер. з нім. А. Онишко. Львів: Літопис, 2002. 320 с.
6. Scheler, Max. *Das Ressentiment im Aufbau der Moralen. Vom Umsturz der Werte*:

Abhandlungen und Aufsätze durchgesehene Auflage / herausgegeben von Maria Scheler. Bern: Francke Verlag, 1955. 450 S.

References

1. Kierkegaard 1962 — Kierkegaard S. The Present Age (1846). *The History Guide. Lectures on Twentieth Century Europe*. Available at: http://www.historyguide.org/europe/present_age.
2. *Slovnýk inšomovnykh slov* [Dictionary of foreign words]. Available at: <https://www.jnsm.com.ua/cgi-bin/u/book/sis.pl?Article=15873&action=show>.
3. Datsiuk, S. (2022). *Chomu ya vystupaiu za denuklearyzatsiiu Rosii?* [Why do I advocate denuclearization of Russia?]. *Khvyliya: elektronnyi resurs* [Wave: electronic resource] Available at: <https://hvyliya.net/uk/analytics/264752-sergey-dacyuk-pochemu-ya-vystupayu-za-denuklearizaciyu-rossii>.
4. Datsiuk, S. (2022). *Use zlo vid resentymentu* [All evil comes from resentment.]. *Ukrainska Pravda* [Ukrainian truth] Available at: <https://blogs.pravda.com.ua/authors/datsuk/6206047ca6715>.
5. Nitshe, F. (2022). *Po toi bik dobra i zla. Henealohiia morali* [On the other side of good and evil. Genealogy of morality] / trans. by A. Onyshko. Lviv, Litopys Publ., 320 p.
6. Scheler, Max. (1955). *Das Ressentiment im Aufbau der Moralen. Vom Umsturz der Werte: Abhandlungen und Aufsätze durchgesehene Auflage* / herausgegeben von Maria Scheler. Bern, Francke Verlag, 450 S.

Дата надходження рукопису 30.11.2022

Objective. *The objective of the article is to determine the ontological and socio-cultural features of resentment in the conditions of Russian armed aggression.*

Methods. *A systematic method is used to study the main components of resentment; a concrete-historical method is applied when studying various historical and philosophical features of the study of resentment; the method of comparative analysis is used when considering resentment as a phenomenon and studying its Russian features; an economic method is applied for analyzing ways of production and their influence on the material level of Russian citizens; an axiological approach is applied to determine the consequences of moral and ethical issues of resentment; the moral and ethical method is valid when considering both resentment itself and for determining social consequences as a result of the full formation of resentment thinking. The scientific principles of the research are the principle of objectivity (when analyzing the results of the resentment process), determinism (used to study resentment as a phenomenon in general and used to analyze the social consequences of economic policy), systematicity (the general presentation of the material based on the holistic perception of resentment in the system of individual, social, international and cultural norms).*

Results. *The study analyzes the features of the emergence, formation and specifics of the manifestation of resentment as an individual and social phenomenon. An attempt is made to analyze the initial factors of Russian resentment and its results in interaction with the international community. Therefore, modern military and social problems call for the research of resentment, for a deeper and systematic study of this phenomenon, in order to understand the configuration of the enemy of Ukraine, and the specifics of his behavior. The results may have prospects in the understanding of such concepts as the limits of aggression, the means of influencing the consciousness of the people, and the way of solving existing confrontations. In general, the philosophical analysis of resentment as a phenomenon provides an opportunity to realize its belonging and to determine its presence as one of the key features of the mass consciousness of the entire Russian people. The analyzed concepts demonstrate*

not just the essence of the phenomenon of resentment, but reveal the peculiarities of the formation of the idea of an external enemy for the Russian Federation, the motives of extreme actions and measures through a deep analysis of the formation of the phenomenon of resentment and the processes of its rooting in the minds of people, possible scenarios of the future to which the aggressor is capable of resorting.

Key words: *resentment, social consciousness, resentment, dissatisfaction, hostile attitudes, cultural aspect, historical component.*

СУСПІЛЬСТВО: СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ. ОСОБИСТІТЬ

DOI : 10.33274/2079-4835-2022-25-2-88-93

UDC 37.371.315.5

Vorobiova L. V.,
PhD in Pedagogical
sciences,
Senior Lecturer

Mykhailo Tuhan-Baranovskyi Donetsk National University
of Economics and Trade, Kryvyi Rih, Ukraine,
e-mail: vorobiova_lv@donnuet.edu.ua,
ORCID: 0000-0002-1001-1016

CULTURAL PATTERNS: REPRESENTATIVES OF ARAB CULTURE IN UKRAINIAN UNIVERSITIES

УДК 37.371.315.5

Воробйова Л. В.,
канд. пед. наук,
старший викладач

Донецький національний університет економіки і торгівлі
імені Михайла Туган-Барановського, м. Кривий Ріг, Україна,
e-mail: vorobiova_lv@donnuet.edu.ua,
ORCID: 0000-0002-1001-1016

КУЛЬТУРНІ МОДЕЛІ: ПРЕДСТАВНИКИ АРАБСЬКОЇ КУЛЬТУРИ В УНІВЕРСИТЕТАХ УКРАЇНИ

Objective. *The objective of the article is to analyze and compare Arab Cultures Cultural awareness; to identify communication barriers in order to enable effective intercultural communication and successful management of the educational process for foreign students from the Arab states because there is a direct dependence on the critical communication skills of university administration and educators, involved into both recruitment of foreigners as candidates for study and educational process of Ukrainian universities.*

Methods. *The main scientific results are obtained using the method of theoretical generalization, which made it possible to determine and nature of intercultural communication, its features and communication barriers; comparative-pedagogical — to compare historical-pedagogical phenomena, events and facts of the socio-cultural life of the studied culture; the problem-genetic method — to justify the provisions regarding the analysis of problems that may hinder effective intercultural communication between representatives of Ukrainian culture and Arab culture studying in Ukrainian educational institutions.*

Results. *The theoretical analysis of the nature of intercultural communication made it possible to identify the types of possible barriers that prevent effective intercultural communication of representatives of Ukrainian and Arabic culture, studying in educational institutions of Ukraine. Interpretation and analysis of the genesis of possible barriers will lead to effective intercultural communication and successful management of the educational process for foreign students because there is a direct dependence on the critical communication skills of university administration and educators, involved into both recruitment of foreigners as candidates for study and educational process of Ukrainian universities.*

Key words: *foreign students, Arab culture, communication barriers.*

Introduction. Despite Russia's full-scale war against Ukraine, Ukrainian higher education institutions continue to organize studies for foreigners. But in spite of the challenges of the year 2022, the internationalization of higher education is developing. One of the factors of modernization of Ukrainian higher education institutions is their internationalization and improvement of the organization system of recruitment and training of foreign students.

Majority of Ukrainian institutions continue to provide services for foreign citizens who study. During the period of martial law, a hotline was created by the Ukrainian State

Center for International Education in WhatsApp, Viber and Telegram. It assists foreign students, institutions of higher education, diplomatic missions, business entities that have agreements with educational institutions of Ukraine. Undoubtedly, successful management of the educational process for foreign students depends on the critical communication skills of university administration and educators, involved into both recruitment of foreigners as candidates for study and educational process of Ukrainian universities. In Kryvbas region the representatives of African and Arab cultures tend to dominate among the student body of the foreign citizens and chose an educational segment of specialties dynamically developing economic and technological majors. Arab Cultures Cultural awareness, which is compared and analyzed in the article, could be useful to acquire a critical communication skill and overcome the barriers of intercultural communication.

Latest research. The theoretical and methodological basis of our research consists of the works of such researchers as Hurn BJ, Jundt FE., Kai J.

The problems of organizing the education of foreign students, in particular representatives of Arab culture, are the subject of attention of teachers such as Yermolenko O., Polyakovska O. Kruhlenko L.

The problem of intercultural communication barriers is formulated by Bash L., Bullok K., Kostiuk S, Spinks N.

A number of domestic and foreign scientific and methodical studies Dudchenko M., Lazaryuk O. Shcherbak Yu. are devoted to the problem of adaptation of foreign students in Ukrainian universities.

However, the analysis of the communication barriers which could occur between representatives of the Arab culture, studying in universities of Ukraine and representatives of the Ukrainian culture did not become the subject of teachers' attention.

The **objective** of the research is to identify some communication barriers between the representatives of the Arab states studying in Ukraine, to analyze and compare Arab Cultures Cultural awareness which can be considered as the basis of a critical communication skill, make specific emphasis on religion and language.

Results and discussions. Ukraine has significant educational potential and is an active participant international market of educational services. Ukraine as educational platform was and is interesting for foreign citizens. According to the Ministry of Education of Ukraine, the number of foreign students studying in Ukraine was constantly growing comparing years 2011-2021. As of January 1, 2021, number of foreign students was 76,548 and in 2018, there was 75,605. 20 % of the students were the representatives of the Arab culture. According to O. Polyakovska, Covid-19 and full-scaled war started in 2022 cause negative tendency in several universities, decreasing the number of foreign students to 97% in 2020-2021.

The Arab world today comprises 22 countries, united into The League of Arab States (hereinafter — LAD). Established and headquartered in Cairo (Egypt) on March 22, 1945, this regional intergovernmental organization includes 22 states: Egypt, Sudan, Somalia, Djibouti, Comoros, Iraq, Jordan, Syria, Lebanon, Algeria, Libya, Tunisia, Morocco, Mauritania, Yemen, Kuwait, Saudi Arabia, Qatar, Bahrain, Oman, UAE , as well as the Palestinian Authority. Iran is not considered as Arab state because the official language of the country is Persian (Farsi). Traditionally, the leaders in the obtaining educational services in Ukraine are Algeria, Morocco and Egypt.

Every foreign student, who comes to a university of Ukraine to study, is a representative of a certain country from special mentality, psychological state, peculiar perception world and the new sociocultural environment.

During the entry into a new social and educational environment, emotional state a foreign student changes from internal tension to feeling of psychological comfort, which

has a positive effect on the results of assimilation educational material. Students of the first year of study have a sense of optimism and the joy of the first months can quickly change to an alarming, self-isolated, painful state with aggressive, nervous behavior and a feeling of helplessness.

Such consequences are the cause of culture shock of foreign students, caused not only by differences in lifestyle and misunderstanding new cultural environment, but also the lack of social support teachers and administration, low intercultural communication skills, the lack of opportunities to learn the language and culture, the country in which they are.

Analysis of sociocultural adaptation of foreign students in Ukraine doesn't reveal characteristic specific features inherent in one nation. But the differences of representatives of the Arab culture are manifested in their degree the intensity of the manifestation of their personal character traits, such as collectivism, autonomy, independence, courage in defending one's positions, emotionality, loyalty to family traditions and religious customs. Dominant Cultural Patterns Ukrainian and Islamic Arab cultures clash over the following cultural values:

- The relationship between God and humankind.
- The role of morality in human affairs.
- The role of technology and modernization.
- The nature of progress.

Taking into account the definition given by Koester & Lustig (2012), intercultural communication we understand as a symbolic, interpretive, transactional, contextual process in which representatives from different cultures can create shared meanings. Intercultural communication is a two-way process that allows a speaker and a listener to understand each other regardless of their cultures. The barriers which may interrupt or prevent effective communication are considered as obstacles or problems or challenges that breakdown the communication process. There are numerous barriers to communication, and these may occur at any stage in the communication process. In general, they can be classified into the following categories: mechanical, physical, psychological, social, noise, religious, cultural, and verbal and non-verbal language barriers. Mechanical, physical, verbal and noise intercultural communication problems may occur when the flow of information between a sender and a receiver is prevented. In the article there is an overview of a few categories such as: religious (human nature and relations); social (activity, time); and cultural which may cause intercultural communication barriers.

Religion barrier could be identified as a conflict between conservative Arab states and liberal and free Europe. Achieving religious freedom without abandoning religious belief is a difficult challenge. Freedom in modern sense of the term was introduced into the Arab culture through contact with Europe — particularly France. Until the end of the World War I close to 90% of Arab world was conquered by military force, but after the war the European colonial power began to retreat.

Arab States and Islam Arabs have 3 trends Islam, nationalism, and pan-Arabism. Followers of Islam total around 1.6 billion or 20% of the world's population. Islam was the second biggest religion in the world after Christianity. Today some 75 countries have dominant Muslim populations. It was also claimed to be the fastest growing religion in the world (Novak, 1995). The word Islam was taken from Arabic term 'Salam' which means 'peace', 'surrender' or 'to submit' (Miller, 1995). Submission to the will of Allah as a norm in life. The followers of Islam are called Muslims. Muslim literally means "submitters" to God. Islam's actual historical origins can be traced only to the life of Muhammad.

In all aspects, Arab worldview is derived from Islam and expressed in its language. Islam draws no distinction between religion and temporal aspects of life. This may affect the

attendance of students, especially while Ramadan holidays. The representatives of the Arab culture, who study at Ukrainian universities may perform lower indicators of quality and success in education during and even after Ramadan, at the time when Ukrainian educators demand stable attendance of lectures and practical classes.

Miller and Hoffmann (1995) proposed that being irreligious is a form of risk-taking behavior. Ukrainian hospitality and freedom, flexible dressing standards of Ukrainian women (vise versa for Muslim women it is strictly advisable to wear hijabs and abayas), very much democracy and in spite of the fact that alcohol may be served with some restrictions during the period of martial law irreligious Arab students may find the life style in Ukraine challenging which can lead to risk-taking behavior.

Social barrier may occur when activity orientation is confronted. Arab Values Activity Orientation: hard work is a virtue. All kinds of work is accepted except if indecent or immoral. Humans are trustees of possessions but ultimately Allah is the “owner” Islam encourages practicality not wishful thinking. It means that Muslim has a responsibility to spend money wisely, while this feature can be wrongly construed by the Ukrainians as parsimony and acquisitiveness.

Social barrier may also occur when time orientation is confronted. The Islamic calendar is also known as the Hijri (Hijrab, Hegirian) Calendar. It is based on the cycles of the moon. A lunar month is the time between two new moons. Months in the Hegirian calendar have no relation to the season. The first day of the first year started, when Muhammad fled Mecca for Medina to escape persecution. This day corresponds to July 15, 662. The Western method of designating Islamic dates is A.H. (*anno Hegira*).

When we consider the way how cultures use time, here the confrontation between *monochromic* and *polychromic* time may occur. Monochromic time is considered when one thing is being done at a time. It is European and North American particular. The Ukrainian culture constitutes no exception, and the representatives of the Ukrainian culture tend to try to plan the order how to use the time effectively. It is the necessary skill not to be late and perform effective time management. Doing many things at once is considered as polychromic time. The involvement of people and completion of transactions are dominating over following any schedules. This is Latin American, Middle Eastern and North African particular. The Arab culture constitutes no exception. In polychromic cultures, the Arab culture, for example, nothing is firm, plans can be changed up to the last minute. This feature of the polychromic culture should be taken into consideration while the university administration of Ukrainian educational establishments deals with documentation preparation of the Arab students, especially if it is necessary to resolve urgent issues, to apply to the Ministry of Education, the State Migration Service of Ukraine where the strict terms of consideration of documents may be challenging.

Social barrier may also occur when the impact of language barrier prevents the effective communication. Language is the most powerful tool of communication. Because communication of ideas, thoughts, opinion and emotional expression, social interaction, using the power of sound, recording facts, expression of identity are rigidly tied to effective crosscultural communication. The pressure of misunderstanding on the basis of language barrier is usually decreased for the foreign students who obligatory take language course on the preparatory departments of the Ukrainian universities.

Conclusions. The theoretical analysis of the nature of intercultural communication made it possible to identify the types of possible barriers: mechanical, physical, psychological, social, noise, religious, cultural, and verbal and non-verbal language barriers. In the article there is an overview of a few categories such as: religious (human nature and relations); social (activity,

time); and cultural ones, which may prevent effective intercultural communication of representatives of Ukrainian and Arabic culture, studying in educational institutions of Ukraine. Interpretation and analysis of the genesis of possible barriers will lead to effective intercultural communication and successful management of the educational process for foreign students because there is a direct dependence on the critical communication skills of university administration and educators, involved into both recruitment of foreigners as candidates for study and educational process of Ukrainian universities.

Список літератури

1. Костюк С. Міжкультурна комунікативна компетентність як складник мовної підготовки іноземних студентів. *Актуальні питання організації навчання іноземних студентів в Україні: матеріали V міжнародної науково-методичної конф. 14–16 жовт. 2020 р.* Тернопіль : Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя, 2020. С. 122–124.

2. Поляковська О. Тенденції впливу COVID-19 на контингент іноземних студентів Криворізького національного університету. *Актуальні питання організації навчання іноземних студентів в Україні: матеріали V міжнародної науково-методичної конф. 14-16 жовт. 2020 р.* Тернопіль : Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя, 2020. С. 9–10.

3. Bash L. Engaging with cross-cultural communication barriers in globalized higher education: the case of research-degree students. *Intercultural Education*. 2009. no. 20(5). P. 475–483.

4. Koester J., Lustig M. Intercultural competence: Interpersonal communication across cultures. Pearson Prentice Hall. Hoboken, NJ, 2012. 376 p.

5. Miller A. Going to hell in Islamic world: The relationship between risk and religion in a cross cultural setting. *Review of Religious Research*. 1995. no. 42(1). P. 5–18. URL: <https://www.jstor.org/stable/3512141>.

6. Novak P. The worlds' wisdom, sacred texts of the world's religions. Harper Collins Publishers. NY, 1995. 370 p.

References

1. Kostiuk, S., (2020). *Mizhkulturna komunikatyvna kompetentnist yak skladnyk movnoii pidhotovky inozemnykh studentiv* [Intercultural communicative competence as a component of language training of foreign students]. *V mizhnarodna naukovo-metodychna konferentsiia aktualni pytannia orhanizatsii navchannia inozemnykh studentiv v Ukraini* [5th international scientific and methodical conference “Topical issues of organization of education of foreign students in Ukraine”]. Ternopil, vol. 14(1), pp.121–124.

2. Poliakovska O. (2020). *Tendentsii vplyvu COVID-19 na kontynhent inozemnykh studentiv kryvorizkoho natsionalnoho universytetu* [COVID-19 influence trends on foreign students enrolment in kryvyi rih national university]. *V mizhnarodna naukovo-metodychna konferentsiia aktualni pytannia orhanizatsii navchannia inozemnykh studentiv v Ukraini* [5th international scientific and methodical conference “Topical issues of organization of education of foreign students in Ukraine”]. Ternopil, vol. 14(1), pp. 9–10.

3. Bash, L. (2009). *Engaging with cross-cultural communication barriers in globalized higher education: the case of research-degree students*. *Intercultural Education*, no. 20(5), pp. 475–483.

4. Koester, J., Lustig, M. (2012). *Intercultural competence: Interpersonal communication across cultures*. Pearson Prentice Hall Publ., NJ, 376 p.

5. Miller, A. (1995). *Going to hell in Islamic world: The relationship between risk and religion in a cross cultural setting*. Review of Religious Research, no. 42(1), pp. 5-18. Available at: <https://www.jstor.org/stable/3512141>.

4. Novak, P. (1995). *The worlds' wisdom, sacred texts of the world's religions*. Harper Collins Publishers. NY, 370 p.

Дата надходження рукопису 28.11.2022

Мета дослідження — проаналізувати та порівняти культурну обізнаність арабських культур. Визначити комунікаційні бар'єри, щоб забезпечити ефективну міжкультурну комунікацію та успішне управління навчальним процесом іноземних студентів з арабських держав, оскільки існує пряма залежність від критичних комунікативних навичок адміністрації університету та викладачів, залучених до освітнього процесу, набору іноземців, як кандидатів на навчання у ВНЗ України.

Методи. Основні наукові результати отримано з використанням методу теоретичного узагальнення, що дало змогу визначити природу міжкультурної комунікації, її особливості та комунікаційні бар'єри; порівняльно-педагогічного — для зіставлення історико-педагогічних явищ, подій і фактів соціокультурного життя досліджуваної культури; проблемно-генетичний метод використовувався для обґрунтування положення щодо аналізу проблем, які можуть перешкоджати ефективній міжкультурній комунікації представників української та арабської культури, які навчаються в навчальних закладах України.

Результати. Теоретичний аналіз природи міжкультурної комунікації дав змогу виявити типи можливих бар'єрів, які перешкоджають ефективній міжкультурній комунікації представників української та арабської культури, які навчаються в навчальних закладах України. Інтерпретація та аналіз генезису можливих бар'єрів призведе до ефективної міжкультурної комунікації та успішного управління навчальним процесом для іноземних студентів, оскільки існує пряма залежність від критичних комунікативних навичок адміністрації університету та викладачів, залучених до навчального процесу студентів іноземців, та набору іноземців як кандидатів для навчання у ВНЗ України.

Ключові слова: іноземні студенти, арабська культура, комунікативні бар'єри.

DOI : 10.33274/2079-4835-2022-25-2-94-100

УДК 331.556

Ревуцька С. К.,
канд. філол. наук,
доцент

Донецький національний університет економіки і торгівлі
імені Михайла Туган-Барановського, м. Кривий Ріг,
Україна, |e-mail: revutska@donnuet.edu.ua,
ORCID: 0000-0002-8969-1295

МІГРАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ Й ФУНКЦІОНУВАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

UDC 331.556

Revutska S. K.,
PhD in Philological
sciences,
Associate Professor

Mykhailo Tuhon-Baranovskyi Donetsk National University
of Economics and Trade, Kryvyi Rih, Ukraine,
e-mail: revutska@donnuet.edu.ua ,
ORCID: 0000-0002-8969-1295

MIGRATION PROCESSES AND UKRAINIAN LANGUAGE FUNCTIONING

Мета — проаналізувати міграційні процеси українців і їх вплив на розвиток і функціонування мови.

Методи. Основні наукові результати було отримано шляхом аналізу статистичних даних опитувань різних соціологічних інститутів у період з 2011 по 2022 рік, основу склали дані опитувань, проведені соціологічною службою Центру Разумкова спільно з Фондом «Демократичні ініціативи» імені Ілька Кучеріва».

Результати. Питання міграції українців постійно перебуває у колі зацікавлень науковців, адже міграційні процеси впливають на різні сфери життєдіяльності суспільства. Соціально-політичні зміни в країні мають двоплановий характер: з одного боку, українці отримали можливість безвізового перетину кордону, з іншого — це ж і спростило процеси працевлаштування. Тепер достатньо перетнути кордон і витратитися на візу і вже можна шукати роботу у Європі без агенств-посередників. Відтік працездатного населення негативно впливає на економіку України, заробітчани не платять податки і витрачають свої гроші в країнах Європи, замість того, щоб вкладати у власну економіку.

У процесі дослідження міграційних потоків українців за досить тривалий період з 2011 р. по 2022 р. було з'ясовано, що їх вектор впливає на функціонування української мови. Було визначено, що найвищий попит і визнання української мови як рідної припадає на періоди, що пов'язані із зростанням відсотка мігрантів 2014 і 2022 роки. Після повномасштабного вторгнення українці надали перевагу тим країнам, що були близькими за культурними показниками до української культури, де мова була максимально схожою — Польща, Чехія і де відповідно вже була можливість перебувати у трудовій міграції. Також показовим є і те, що міграційні процеси вплинули на світовий статус української мови, адже бажаних вивчати мову найсильнішої нації світу в разі збільшилася.

Ключові слова: міграція, трудова міграція, мовний бар'єр, мовна ситуація, функціонування мови, рідна мова, чужа мова.

Постановка проблеми. Питання міграції українців постійно перебуває у колі зацікавлень науковців, адже міграційні процеси впливають на різні сфери життєдіяльності суспільства. Соціально-політичні зміни в країні мають двоплановий характер: з одного боку, українці отримали можливість безвізового перетину кордону, з іншого — це ж і спростило процеси працевлаштування. Тепер достатньо перетнути кордон і **витратитися** на візу, — і вже можна шукати роботу у Європі без агенств-

посередників. Відтік працездатного населення негативно впливає на економіку України, заробітчани не платять податки і витрачають свої гроші в країнах Європи, замість того, щоб вкладати у власну економіку.

Активні міграційні процеси негативно впливають і на функціонування української мови серед мігрантів, адже для успішної самореалізації за кордоном потрібно опанувати чужу мову, свою ж обмежувати у використанні. Важливим фактором у цьому процесі є суспільно-політичні і зміни у світі, а тому це питання вимагає постійного моніторингу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання міграції та її наслідків у вітчизняній науці є предметом зацікавлень науковців різних напрямків економічного, соціологічного, психологічного (Ю. Гуменюк, К. Новосад, О.Світлов та інші). Так, Є. Черняк звертає увагу на проблему «відтоку мізків», тобто кваліфікованих спеціалістів. Науковець вказує, що **міграція** впливає на обидві країни і «несе низку переваг та недоліків для приймаючої країни та країни походження мігранта» [7, С. 121], серед наслідків відзначає демографічні й соціальні. Суттєвими є й наслідки у мовній сфері. Так, Уве Гінрікс, досліджуючи німецьку мову, з'ясував, що мігранти у процесі вивчення німецької мови, припускаються помилок, які з часом починають вживати й носії мови, що призводить до змін у мові, насамперед усній. Подібні взаємовпливи у мові сприяють поширенню білінгвів, або суржикомовних представників обох націй.

За останні декілька років подібні процеси у мовах різних країн стали помітнішими, адже міграційні процеси активізувалися у зв'язку із військовими діями в Україні.

Мета дослідження — проаналізувати міграційні процеси українців і окреслити їх вплив на функціонування і розвиток української мови.

Виклад основного матеріалу дослідження. Міграційні процеси українців на різних етапах розвитку країни були неоднаковими, як і пріоритетність країни виїзду. Географічна зміна країн, куди найчастіше виїздять українці має безпосередній вплив і на мовну ситуацію в обох країнах.

Так, до початку військових дій, до 2014 року, серед українців сусідня держава була пріоритетною щодо заробітчання. У період 2011–2012 сукупно чоловічого і жіночого населення міст і сіл складало 43,2%. Значно менше на роботу виїздило українців у Польщу — 14,3%, Італію — 13,2% та Чехію — 12,9%. Такий великий розрив між країнами у першу чергу пояснюється відсутністю мовного **бар'єру**, який виникає при працевлаштуванні. Більше того, статистика опитування населення України вражала цифрами щодо статусу української мови і визнання її рідною. Так, ще у 2006–2007 роках 37% українців припускали можливість надання обом мовам статусу державної. До 2020 року цей показник значно зменшився до 12,6% [9, С. 31]. При цьому у зазначений період, тобто 2006 рік, 30,7% українців визнавали російську своєю рідною мовою. У період 2011–2012 років, коли в Росії спостерігався найбільший відсоток мігрантів, кількість осіб, що вважала російську рідною збільшився на 5,3% порівняно із 2006 роком. Такі показники уможливають **відстеження** прямої залежності міграційних процесів і мовних. У свою чергу це позначилося і на культурному розвитку країни. Так звані «російськомовні українці» — уже саме словосполучення звучить парадоксально, — тяжіють і до вживання російськомовного продукту у сфері науки, самоосвіти, музики, театрального і кіномистецтва. Звісно, що про повноцінне функціонування державної мови годі й говорити, адже розвиток і, власне, життя мови залежить від населення, що послуговується нею у різних сферах життя.

Вектор міграційних потоків з 2014 року змінюється. По-перше, у зв'язку із військовими діями збільшилася кількість внутрішніх міграційних потоків, зокрема най-

більш сприятливими для переселення стала столиця і Київська область. По-друге, спостерігається зміна першості країн, що приймають трудових мігрантів. Так, першість у 2017 році уже має Польща, кількість мігрантів збільшилася на 24,6% у той час як в Росію зменшився на 16,9%, див. табл. 1. Зменшився попит Італії і Чехії, як країн, які на думку українців є сприятливими для заробітчання. Щодо ситуації 2017 року керівник соціологічної групи «Рейтинг» Олексій Антипович під час круглого столу на тему: «Роль трудових мігрантів в економічному розвитку України та умови їхньої реінтеграції» відзначає: «Майже три чверті з тих, хто був за кордоном протягом останніх п'яти років, хотіли б поїхати знову на заробітки. Не зупиняють людей ні проблеми, з якими вони стикаються, ні, можливо, менші заробітки... Але змінюється вектор, куди б хотіли їхати: якщо в Росії працювали близько чверті опитаних нами заробітчанин, то зараз в Росію готові їхати лише 6%. Тобто, падіння у понад 4 рази. Натомість, люди б хотіли працювати у Німеччині та Польщі, інших країнах ЄС» [2].

Таблиця 1 — Міграційні процеси українців 2011–2017 роки [3, 1]

Країна	2011–2012 роки	2017 рік
Росія	43,2	26,3
Польща	14,3	38,9
Італія	13,2	11,3
Чехія	12,9	9,3

Зміна міграційного вектору позначилася і на відсоткових показниках стосовно мовного питання. Відповідно у 2017 році українців, що вважають українську мову рідною збільшився на 6,7 %, а от щодо російської як рідної, знизився до 13,8 %, що майже утричі менше за 2011 рік — 36 %. З одного боку, можна говорити про вплив агресії сусідньої держави на визнання українцями української мови як рідною, а з іншого — зменшення міграційного потоку, уможливило збільшення україномовних респондентів. Показовим є те, що до уваги береться лише офіційна статистика. Однак, офіційно працевлаштованих громадян України менше за нелегалів, які працюють без дозволу. Усна домовленість між працівником і роботодавцем створює умови для обману і, навіть, кримінальних порушень з боку роботодавця, однак не передбачає знання мови для заробітчанина. Тож, певною мірою незнання мови призводить до шахрайства.

Наступна хвиля змін пов'язана із повномасштабним вторгненням 24 лютого 2022 року. Так, якщо у попередні роки більшу частину мігрантів становили трудові мігранти-«маятники», тобто ті, хто перебував за кордоном від 1 до 6 місяців і поверталися в Україну, де витрачали гроші й утримували сім'ї. Наразі мільйони українців вимушено покинули свої домівки і переїхали у більш безпечні міста у межах країни, або виїхали за кордон.

Найпопулярнішими міграційними напрямками українців стали країни ЄС — Польща (20%), Німеччина (19%), Чехія (7%) і Італія (6%). Повністю із списку країн випала росія натомість додалася Німеччина. Цікавою є вибірка надана дослідницьким центром Градус щодо осіб, що виїхати за кордон. Найбільший відсоток тих, хто мігрував під час війни до Польщі продемонстрували Львівська (47%), Дніпропетровська (37%) і Волинська (32%) області. У Німеччину — Донецька (46%), Одеська (41%) області, в Чехію — 68% Закарпатської області. Такі показники підтверджують попередні цифри щодо регіональної трудової міграції західних регіонів України. Тим, хто уже виїздив з країни у пошуках кращої оплати праці швидше адаптувалися і мали мінімальне знання мови для пошуку роботи і комунікації із іноземцями. «Майже три

чверті з тих, хто був за кордоном протягом останніх п'яти років, хотіли б поїхати знову на заробітки» — підтвердив Олексій Антипович.

Однією з найважливіших проблем для більшості біженців стало незнання мови. Так, дослідники соціологічної служби Центру Разумкова наводять такі цифри щодо мовної адаптації українців в інших країнах. Рівень знань мови запропоновано було оцінити від 1 до 10 балів, де 0 — не володію, а 10 — володію вільно. Отже, до 3 балів набрало лише 15,3% респондентів, загалом же — 20,2% взагалі не володіють мовою і лише 3,7% знають мову країни, в якій вимушено перебувають. При цьому показник знання англійської мови значно вищий — 5,9% українців. Незнання мови країни, яка приймає біженців ускладнює й відповідно комунікацію із місцевими представниками державних закладів — 35% опитаних. Найбільше мовних проблем виникло у біженців в Німеччині — 80%, в інших країнах цей відсоток нижчий — 65% . [5], у Чехії 59% біженців не знають мови.

Схожість української мови з польською мовою неодноразово підтверджувалася у дослідженнях мовознавців на різних рівнях — лексичному, фонетичному, фразеологічному тощо, вочевидь тому у біженців у Польщі виникло найменше мовних проблем у комунікації. По всій території країни поляки відкрили таку кількість безкоштовних курсів вивчення польської мови, що, навіть, перебуваючи у віддаленій місцевості була можливість вивчити базову лексику.

У цьому контексті цікавими є дані EWL Group, яка провела дослідження настроїв українських біженців у Польщі, Чехії та Румунії і з'ясувала, що основною причиною вибору Польщі і Чехії називають саме культурну близькість країн 36% респондентів. Знов таки не варто забувати і той факт, що ці країни тримали першість і в міграційному рейтингу з 2011 року, а від початку війни 2014 кількість заробітчан збільшилася, а також додалася велика кількість біженців, що також потребують робочих місць.

Міграційні процеси, як неодноразово відзначалося науковцями позначаються на розвитку обох країн, тож такий подвійний вплив не міг не торкнутися й мовного і культурного взаємовпливу. У дослідженні «Поляки та українці у щоденних контактах», проведеному у серпні–грудні 2020 року в Україні та Польщі Радою зовнішньої політики «Українська призма» з Києва, варшавським та київським офісами Фонду ім. Фрідріха Еберта та Східноєвропейським коледжем ім. Яна Новака-Єзіоранського у Вроцлаві було проведено аналіз взаємовпливів двох держав ще у 2020 року.

Поляки найчастіше відвідують Україну з туристичною метою (79%), натомість українці їдуть на заробітки, рідше в туристичних цілях (48%). Тих, хто бував уже в Польщі, виявилось близько 40%, а от поляків, що хоч раз були в Україні лише 25%, при цьому неодноразово лише 6% проти 20% українців. Нерівномірним є і процес вивчення національних особливостей поляків і українцями і навпаки. Приїжджаючи в Польщу українці пристосовуються до традицій, вивчають мову, адже вона дає кращі умови праці. Показово, що поляки на перше місце у сприйнятті українців поставили трудову міграцію, а не позитивні риси характеру і сусідства. Щодо міжкультурних взаємин, то, як зауважив голова правління Східноєвропейського коледжу Яна Новака-Єзіоранського Лауринас Вайчунас, культура, на жаль, не є важливою у сприйнятті себе обома народами. [2].

Процес взаємовпливу націй у мовному питанні під впливом міграції українців у світі досяг найвищого рівня після 24 лютого 2022 року. У звіті платформи для вивчення мов Duolingo зазначається підвищений інтерес до вивчення української мови: «Інтерес до вивчення української мови та використання української мови у кризових ситуаціях різко зріс у перші тижні після початку війни, досяг піку наприкінці березня та залишався стабільним до кінця 2022 року» [6]. Найбільший відсоток бажаю-

чих вивчити українську мову спостерігається, у першу чергу, в країнах, які прийняли найбільшу кількість українських біженців — Німеччина 1651%, Польщі — 1615%, Чехії — 1515%. Також міграційні процеси вплинули і на місце у рейтингу найпопулярніших мов світу, так у 2021 році українська мова посіла 36, а в 2022 — 15 серед 40 мов, які є доступними на цій платформі. Подібне спостерігається і в інших країнах, які більш віддалені від зони конфлікту і прийняли незначну кількість біженців — Японія, Аргентина.

Висновки. Дослідженням міграційних потоків українців за досить тривалий період з 2011 р. по 2022 р. було з'ясовано, що їх вектор впливає на функціонування української мови. Найвищий попит і визнання української мови як рідної припадає на періоди, що пов'язані із зростанням відсотка мігрантів 2014 і 2022 роках. Цінність рідної мови зростає у процесі порівняння із труднощами вивчення іноземної. Найпопулярнішою є трудова міграція, а отже саме вона є показником розповсюдження української мови і водночас іноземної. Найбільшого взаємовпливу зазнали країни, де українці бували на заробітках і мали можливість частково вивчати мову, однак після 2014 року країна-агресор втратила масову популярність серед трудових мігрантів. Після повномасштабного вторгнення українці надали перевагу тим країнам, що були близькими за культурними показниками до української культури, де мова була максимально схожою — Польща, Чехія і де, відповідно, вже була можливість перебувати у трудовій міграції. Також показовим є і те, що міграційні процеси вплинули на світовий статус української мови, адже бажаючих вивчати мову найсильнішої нації світу в рази збільшилося.

Список літератури

1. Єлейко І. В. Тенденції сучасної трудової міграції українського населення в Польщу. *Проблеми системного підходу в економіці*. 2020. Вип. 3(1). С. 14–20. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/PSPE_print_2020_3\(1\)_4](http://nbuv.gov.ua/UJRN/PSPE_print_2020_3(1)_4).
2. Кількість українців, охочих поїхати на заробітки в Росію, зменшилася в чотири рази. URL: <https://tyzhden.ua/kilkist-ukraintsiv-okhochykh-poikhaty-na-zarobitky-v-rosii-zmenshylasia-v-chotyry-razy>.
3. Міграційний профіль України 2011-2015. К., 2016. 74 с. URL: https://dmsu.gov.ua/assets/files/mig_profil/MP2015.pdf.
4. Міграція та соціально-політичні настрої під час повномасштабної війни росії проти України — дванадцята хвиля дослідження, жовтень 2022. URL: https://gradus.app/documents/317/Gradus_EU_wave_12_UA.pdf.
5. Настрої та оцінки українських біженців (липень–серпень 2022 р.) URL: <https://razumkov.org.ua/napriamky/sotsiologichni-doslidzhennia/nastroi-ta-otsinky-ukrainskykh-bizhentsiv-lypen-serpen-2022p>.
6. Українська мова опинилась серед найпопулярніших для вивчення у світі — Duolingo. URL: <https://susplne.media/335872-ukrainska-mova-opinilas-sered-najpopularnisih-dla-vivcenna-u-sviti-duolingo>.
7. Черняк Є. О. Міжнародна трудова еміграція та «відтік мізків»: економічне обґрунтування еміграції з України. *Економіка та держава*. 2015. № 5. С. 120–123.
8. Як вплинула на українців трудова міграція і що думають про нас поляки. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3323600-ak-vplnula-na-ukrainciv-trudova-migracia-i-so-dumaut-pro-nas-polaki.html>.
9. Revutska S., Ostapenko S., Udovichenko H., Dmytruk L. Language and national identity as a foreword for ensuring national security. *Challenges and paradigm of national and international security of the XXI century: economic and technogenic discourse*: mono-

graph / O. Chernega, Yu. Bocharova and others. Kharkiv: PC TECHNOLOGY CENTER, 2022. C. 26–42 p.

References

1. Yeleiko, I. V. (2020). *Tendentsii suchasnoi trudovoi mihratsii ukrainskoho nase-lennia v Polshchu* [Trends of modern labor migration of the Ukrainian population to Poland]. *Problemy systemnoho pidkhodu v ekonomitsi* [Problems of the systemic approach in economics], issue 3(1), pp. 14–20. Available at: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/PSPE_print_2020_3\(1\)_4](http://nbuv.gov.ua/UJRN/PSPE_print_2020_3(1)_4).
2. *Kilkist ukraintsev, okhochoykh poikhaty na zarobitky v Rosiiu, zmenshylasia v chotyry razy* [The number of Ukrainians willing to go to work in Russia has decreased by four times]. Available at: <https://tyzhden.ua/kilkist-ukraintsev-okhochoykh-poikhaty-na-zarobitky-v-rosiiu-zmenshylasia-v-chotyry-razy>.
3. *Mihratsiinyi profil Ukrainy 2011–2015* [Migration profile of Ukraine 2011–2015]. Kyiv, 2016, 74 p. Available at: https://dmsu.gov.ua/assets/files/mig_profil/MP2015.pdf.
4. *Mihratsiia ta sotsialno-politychni nastroi pid chas povnomasshtabnoi viiny rosii proty Ukrainy — dvanadtsiata khvyliia doslidzhennia, zhovten 2022* [Migration and socio-political attitudes during the full-scale war of russia against Ukraine — the twelfth wave of the study, October 2022]. Available at: https://gradus.app/documents/317/Gradus_EU_wave_12_UA.pdf.
5. *Nastroi ta otsinky ukrainskykh bizhentsiv (lypen–serpen 2022)* [Attitudes and assessments of Ukrainian refugees (July–August 2022)]. Available at: <https://razumkov.org.ua/napriamky/sotsiologichni-doslidzhennia/nastroi-ta-otsinky-ukrainskykh-bizhentsiv-lypen-serpen-2022p>.
6. *Ukrainska mova opynylas sered naipopuliarnishykh dlia vyvchennia u sviti — Du-olingo* [The Ukrainian language was among the most popular to learn in the world — Du-olingo]. Available at: <https://suspilne.media/335872-ukrainska-mova-opinilas-sered-naj-popularnisih-dla-vivcenna-u-sviti-duolingo>.
7. Cherniak, Ye. O. (2015). *Mizhnarodna trudova emihratsiia ta «vidtik mizkiv»: ekonomichne obgruntuvannia emihratsii z Ukrainy* [International labour emigration and “brain drain”: economic justification of emigration from Ukraine]. *Ekonomika ta derzhava* [Economy and the state], no. 5, pp. 120–123.
8. *Yak vplynula na ukraintsev trudova mihratsiia i shcho dumaiut pro nas poliaky* [How labour migration affected Ukrainians and what Poles think about us]. Available at: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3323600-ak-vplynula-na-ukraintsev-trudova-migracia-i-so-dumaut-pro-nas-polaki.html>.
9. Revutska S., Ostapenko S., Udovichenko H., Dmytruk L. (2020). *Language and national identity as a foreword for ensuring national security*. Challenges and paradigm of national and international security of the XXI century: economic and technogenic discourse: monograph / O. Chernega, Yu. Bocharova and others. Kharkiv, PC TECHNOLOGY CENTER Publ., pp. 26–42 p.

Дата надходження рукопису 30.11.2022

Objective. *The objective of the article is to analyze the migration processes of Ukrainians and their influence on the development and functioning of the language.*

Methods. *The main scientific results are obtained by analyzing the statistical data of surveys of various sociological institutes in the period from 2011 to 2022, based on the survey data conducted by the sociological service of the Razumkov Center together with the Ilko Kucheriv Democratic Initiatives Foundation.*

Results. *The issue of migration of Ukrainians is constantly in the scope of interest of scientists, because migration processes affect various spheres of society's life. Socio-political changes in the country have a two-pronged nature: on the one hand, Ukrainians got the opportunity to cross the border without a visa, on the other hand, this also simplified the employment process. Now it is enough to cross the border and spend money on a visa, and you can already look for a job in Europe without intermediary agencies. The outflow of the working-age population has a negative impact on the economy of Ukraine, wage earners do not pay taxes and spend their money in European countries instead of investing in their own economy.*

In the process of researching migration flows of Ukrainians over a rather long period since 2011. by 2022, it is found that their vector affects the functioning of the Ukrainian language. It is determined that the highest demand and recognition of the Ukrainian language as a native language falls on the periods associated with the growth of the percentage of migrants in 2014 and 2022. After the full-scale invasion, Ukrainians prefer those countries that are culturally close to Ukrainian culture, where the language is as similar as possible — Poland, the Czech Republic, and where, accordingly, it is already possible to be in labor migration. It is also indicative that migration processes have affected the global status of the Ukrainian language, because the number of people wishing to learn the language of the world's strongest nation has increased.

Key words: *migration, labor migration, language barrier, language situation, language functioning, native language, foreign language.*

ЗМІСТ

ФІЛОСОФСЬКЕ ОСМИСЛЕННЯ ПРОБЛЕМ ОСВІТИ

- Богатирьова Г. А.*
ВПЛИВ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ
НА ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ФАХІВЦЯ
СФЕРИ ТУРИЗМУ 5
- Остапенко С. А., Удовіченко Г. М.*
СОЦІАЛЬНО-ІНФОРМАЦІЙНА НАСИЧЕНІСТЬ ЯК УМОВА
ЕФЕКТИВНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
МАЙБУТНІХ ПЕРЕКЛАДАЧІВ ТА ШЛЯХИ ЇЇ ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ 16

СОЦІАЛЬНО-ФІЛОСОФСЬКІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ МОВНОГО ПРОСТОРУ

- Герасименко О. Ю.*
ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ СТРАТЕГІЇ НА ПІДВИЩЕННЯ
ТА ЇЇ ОСНОВНИХ ТАКТИК У ПРОЦЕСІ ПЕРЕДВИБОРЧИХ ДЕБАТІВ
Г. КЛІНТОН ТА Д. ТРАМПА 24
- Дмитрук Л. А., Остапенко С. А.*
ПЕРЕКЛАД ДРАМАТИЧНОГО ТВОРУ:
ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНИЙ АСПЕКТ 31
- Куц М. О.*
ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ШЛЯХІВ УТВОРЕННЯ ЖАРГОНІЗМІВ
В УКРАЇНСЬКІЙ ТА АНГЛІЙСЬКІЙ МОВАХ 41
- Рибалка Н. В.*
ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНІ ТА СИНТАКСИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ
ПРИЙМЕННИКІВ І ПРИЙМЕННИКОВИХ ГРУП
У СУЧАСНІЙ НІМЕЦЬКІЙ МОВІ 60
- Удовіченко Г. М., Миснік Я.С.*
ОСНОВНІ ПІДХОДИ ДО ВИВЧЕННЯ ПОРІВНЯННЯ В МОВОЗНАВСТВІ 71

СУСПІЛЬСТВО: СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ. ОСОБИСТІСТЬ

- Ніколенко К. В., Козинець А. О.*
ФІЛОСОФСЬКІ ОСОБЛИВОСТІ РЕСЕНТИМЕНТУ
В УМОВАХ РОСІЙСЬКОЇ ЗБРОЙНОЇ АГРЕСІЇ ПРОТИ УКРАЇНИ 80

КУЛЬТУРА І ЦИВІЛІЗАЦІЯ: ПРОБЛЕМИ ФУНКЦІОНУВАННЯ І РОЗВИТКУ

- Воробйова Л. В.*
КУЛЬТУРНІ МОДЕЛІ: ПРЕДСТАВНИКИ АРАБСЬКОЇ КУЛЬТУРИ
В УНІВЕРСИТЕТАХ УКРАЇНИ 88
- Ревуцька С. К.*
МІГРАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ Й ФУНКЦІОНУВАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ 94

CONTENTS

PHILOSOPHICAL CONCEPT OF EDUCATIONAL PROBLEMS

Bohatyrova H. A.

INFORMATION AND COMMUNICATION TECHNOLOGIES
INFLUENCE ON THE TOURISM SPECIALIST'S PROFESSIONAL
COMPETENCE FORMATION 5

Ostapenko S. A., Udovichenko H. M.

SOCIAL AND INFORMATIONAL SATURATION AS A CONDITION
FOR THE EFFECTIVE ORGANIZATION OF FUTURE TRANSLATORS'
INDEPENDENT LEARNING ACTIVITY AND THE WAYS
OF ITS IMPLEMENTATION 16

SOCIO-PHILOSOPHICAL ISSUES OF LINGUISTIC SPACE DEVELOPMENT

Herasymenko O. Yu.

IMPLEMENTATION OF THE PROMOTION STRATEGY AND ITS BASIC
TACTICS IN THE PROCESS OF H. CLINTON A
ND D. TRUMP ELECTION DEBATES 24

Dmytruk L. A., Ostapenko S. A.

DRAMATICS TRANSLATION: LEXICO-SEMANTIC ASPECT 31

Kuts M. O.

COMPARATIVE ANALYSIS OF JARGONISMS FORMATION WAYS
IN UKRAINIAN AND ENGLISH LANGUAGES 41

Rybalka N. V.

LEXICO-SEMANTIC AND SYNTACTIC FEATURES OF PREPOSITIONS
AND PREPOSITIONAL GROUPS IN THE MODERN GERMAN LANGUAGE 60

Udovichenko H. M., Mysnik Ya. S.

BASIC APPROACHES TO THE STUDY OF COMPARISON IN LINGUISTICS 71

SOCIETY: STATE AND DEVELOPMENT PROSPECTS. PERSONALITY

Nikolenko K. V., Kozynets A. O.

PHILOSOPHICAL FEATURES OF RESENTMENT IN THE CONDITIONS
OF RUSSIAN ARMED AGGRESSION AGAINST UKRAINE 80

CULTURE AND CIVILIZATION: PERFORMANCE AND DEVELOPMENT ISSUES

Vorobiova L. V.

CULTURAL PATTERNS: REPRESENTATIVES OF ARAB CULTURE
IN UKRAINIAN UNIVERSITIES 88

Revutska S. K.

MIGRATION PROCESSES AND UKRAINIAN LANGUAGE FUNCTIONING 94

ДОНЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ЕКОНОМІКИ І ТОРГІВЛІ
ІМЕНІ МИХАЙЛА ТУГАН-БАРАНОВСЬКОГО

Наукове видання

**ІНТЕЛЕКТ
ОСОБИСТІТЬ
ЦИВІЛІЗАЦІЯ**

*Тематичний збірник наукових праць
із соціально-філософських проблем*

№ 2 (25) 2022

Українською, російською та англійською мовами

Підписано до друку 27.12.2022 р.
Формат 60×84/8. Папір офсетний.
Гарнітура «Times New Roman». Друк — лазерний.
Ум. друк. арк. 11,97. Обл.-вид. арк. 10,89
Наклад 50 прим. Зам. № 66.

ФОП Маринченко С. В.
вул. Героїв АТО, 81-а, оф. 109,
м. Кривий Ріг, Дніпропетровська обл., 50086
Свідоцтво про державну реєстрацію № 030567 від 19.01.2007 р.
тел. (067) 539-66-81